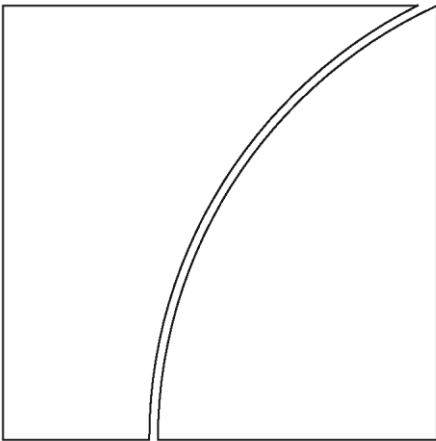

Базельський комітет з банківського нагляду

Основні принципи ефективного банківського нагляду

Квітень 2024 року

Ця публікація доступна на вебсайті БМР (www.bis.org).

© Банк міжнародних розрахунків 2024 р. Всі права захищені. Фрагменти цього документа можуть бути відтворені або перекладені за умови вказівки джерела.

ISBN 978-92-9259-753-5 (електронна публікація)

Зміст

Вступ	1
ОБП – Основні принципи ефективного банківського нагляду	3
ОБП01: Передмова.....	3
ОБП02: Вступ до Основних принципів	4
ОБП10: Пояснення деяких термінів, що використовуються в Основних принципах	8
ОБП20: Методологія оцінки	11
ОБП30: Передумови для ефективного банківського нагляду	17
ОБП40: Основні принципи та критерії оцінки	20
ОБП98: Оновлення стандартів, керівних настанов та належних практик Комітету	69
ОБП99: Структура та керівні настанови для звітів про оцінку, підготовлених Міжнародним валютним фондом та Світовим банком	70

Основні принципи ефективного банківського нагляду

Вступ

У липні 2023 року Базельський комітет з банківського нагляду опублікував консультацію щодо перегляду *Основних принципів ефективного банківського нагляду* (далі – «Основні принципи»).¹ Розглянувши відгуки зацікавлених сторін на консультацію, Комітет завершив роботу над Основними принципами, які були схвалені органами банківського нагляду та керівниками центральних банків, що представляли понад 90 юрисдикцій, на 23-й Міжнародній конференції органів банківського нагляду. Комітет висловлює подяку респондентам та учасникам інформаційно-просвітницьких сесій за їхні відгуки про консультативний документ.

На основі отриманих відгуків Комітет змінив деякі вимоги щодо пропозицій, викладених у консультативному документі. На високому рівні ці зміни включають:

- **Повноваження та обов'язки наглядових органів:** незначні зміни, спрямовані на уточнення обсягу наглядового доступу та вимог до перевірок (ОП1 Обов'язки, цілі та повноваження), уточнення застосування макропруденційних аспектів нагляду (ОП8 Підхід до нагляду та ОП9 Методи та інструменти нагляду), а також на краще визнання дискреційних повноважень наглядових органів (ОП11 Коригувальні та санкційні повноваження наглядових органів).
- **Стійкість бізнес-моделі:** внесення змін до визначення стійкості бізнес-моделі з метою роз'яснення її зв'язку з аналізом бізнес-моделі (ОБП10.1) та підкреслення того, що кінцева відповідальність за розробку та реалізацію стійких бізнес-стратегій лежить на раді банку (ОП8 Підхід до нагляду).
- **Корпоративне керівництво та управління ризиками:** коригування для кращого узгодження ОП14 Корпоративне керівництво та ОП28 Розкриття інформації та прозорість з *Принципами корпоративного керівництва Комітету* (2015). ОП15 Процес управління ризиками також був змінений з метою підвищення існуючих додаткових критеріїв до рівня основних критеріїв. ОП20 Операції з пов'язаними сторонами було переглянуто з метою надання дискреційних повноважень наглядовим органам щодо виключення певних операцій всередині (банківської) групи та відновлення посилання на сукупні ліміти ризиків на пов'язаних осіб відповідно до лімітів на великі ризики.
- **Фінансові ризики, пов'язані з кліматичними змінами:** запровадження визначення «фінансових ризиків, пов'язаних з кліматичними змінами» (ОБП10.1) та коригування вимог до аналізу сценаріїв і стрес-тестування з метою сприяння більш гнучкому та пропорційному застосуванню (ОП15 Процес управління ризиками).
- **Фінансові ризики:** незначні уточнення з метою покращення узгодженості формулювань різних принципів та кращого узгодження вимог з Базельською угодою (ОП16 Достатність капіталу), уточнення обсягу ризиків концентрації (ОП19 Ризик концентрації та ліміти великих ризиків), уточнення необов'язкових елементів (ОП23 Процентний ризик у банківському портфелі) та оцінки банками своєї спроможності монетизувати активи (ОП24 Ризик ліквідності).
- **Постачальники послуг та операційна стійкість:** зміни до визначення постачальників послуг для уточнення значення «внутрішньогрупових суб'єктів» (ОБП10.1), уточнення типів сценаріїв, що підлягають оцінці в контексті стратегій виходу банків, а також для кращого узгодження вимог з керівними настановами Комітету з *Аутсорсингу у сфері фінансових послуг* (2005) (ОП25 Операційний ризик та операційна стійкість).

¹ Доступно за посиланням: <https://www.bis.org/bcbs/publ/d551.htm>

Переглянутий стандарт Основних принципів викладено нижче, і він відразу набуває чинності. Переглянутий текст також включено до консолідованої Базельської угоди.²

² Доступно за посиланням: https://www.bis.org/basel_framework/standard/BCP.htm

ОБП – Основні принципи ефективного банківського нагляду

ОБП01: Передмова

- 01.1 Основні принципи ефективного банківського нагляду (Основні принципи) де-факто є мінімальним стандартом для надійного пруденційного регулювання та нагляду за банками і банківськими системами. Основні принципи вважаються універсальними і мають застосовуватися національними органами у процесі нагляду за банками в межах їхньої юрисдикції.
- 01.2 Комітет публікує Основні принципи як свій внесок у зміцнення глобальної фінансової системи. Слабкість банківської системи країни, як розвиненої, так і тієї, що розвивається, може загрожувати фінансовій стабільності як всередині цієї країни, так і на міжнародному рівні. Комітет вважає, що впровадження Основних принципів усіма країнами стало б значним кроком на шляху до поліпшення фінансової стабільності на національному та міжнародному рівнях, а також забезпечило б хорошу основу для подальшого розвитку ефективних систем нагляду. Переважна більшість країн схвалила Основні принципи і взяла на себе зобов'язання щодо їх повного впровадження.
- 01.3 Основні принципи використовуються країнами як орієнтир для оцінки ефективності їхніх систем нагляду, визначення майбутньої роботи для досягнення базового рівня належної практики нагляду та вдосконалення систем і практики нагляду (за потреби) відповідно до еволюції їхніх відповідних банківських систем. Вони також використовуються Міжнародним валютним фондом (МВФ) та Світовим банком у контексті Програми оцінки фінансового сектору (ПОФС) для оцінки ефективності систем і практик банківського нагляду в країнах.
- 01.4 Кожна ітерація Основних принципів ґрунтується на попередніх версіях і спрямована на досягнення правильного балансу в підвищенні планки надійного нагляду, зберігаючи при цьому Основні принципи як гнучкий, глобально застосовний стандарт. Для забезпечення універсального застосування Основних принципів їх перегляд проводиться групою, до складу якої входять як країни-члени Комітету, так і країни, що не є членами Комітету, та регіональні групи органів банківського нагляду, а також представники МВФ і Світового банку. Комітет також консультується з представниками промисловості та громадськості перед тим, як завершити роботу над змінами до стандарту.
- 01.5 Враховуючи важливість послідовного та ефективного впровадження стандартів, Комітет готовий заохочувати роботу на національному рівні з впровадження Основних принципів спільно з іншими наглядовими органами та зацікавленими сторонами. Комітет запрошує міжнародні фінансові установи та донорські організації використовувати Основні принципи для надання допомоги окремим країнам у зміцненні їхніх наглядових механізмів. Комітет також залишається відданим подальшому посиленню взаємодії з наглядовими органами країн, що не є його членами.

ОБП02: Вступ до Основних принципів

02.1 Основні принципи розроблені як система мінімальних стандартів для належної практики нагляду. Основні принципи є всеосяжним стандартом для створення надійної основи для регулювання, нагляду, керівництва та управління ризиками в банківському секторі. Вони визначають повноваження, які повинні мати наглядові органи для вирішення проблем безпеки та надійності, сприяють перспективному та ризик-орієнтованому підходу до нагляду, а також заохочують раннє втручання та своєчасні наглядові дії для зменшення загроз безпеці та надійності банків і банківської системи.^[1]

Виноски

[1] Національні органи влади можуть вільно впроваджувати будь-які додаткові заходи, які можуть бути необхідними для забезпечення ефективного нагляду в їхніх юрисдикціях.

02.2 Основні принципи вважаються універсально застосовними, незалежно від складності банків та банківських систем, і мають застосовуватися національними органами під час нагляду за банківськими організаціями в межах їхньої юрисдикції.^[2] Високий ступінь дотримання Основних принципів має сприяти загальній стабільності фінансової системи; однак банківський нагляд не може і не має забезпечувати гарантію того, що банки не зазнають банкрутства.

Виноски

[2] У країнах, де небанківські фінансові установи надають депозитні та кредитні послуги, подібні до банківських, багато принципів, викладених у цьому документі, також доцільно застосовувати до таких небанківських фінансових установ. Деякі з цих установ можуть регулюватися інакше, ніж банки, якщо вони не володіють значною часткою депозитів у фінансовій системі.

02.3 Стандарт Основних принципів має наведену нижче структуру:

- (1) Решта цього розділу пояснює, як читати цей документ з огляду на широкі цілі Основних принципів;
- (2) «Пояснення деяких термінів, що використовуються в Основних принципах» містить перелік загальних термінів та пояснює, як їх слід тлумачити в контексті цього стандарту;
- (3) «Методологія оцінки» описує, як юрисдикціям слід використовувати цей стандарт для визначення рівня дотримання ними Основних принципів та в контексті ПОФС;
- (4) «Передумови ефективного банківського нагляду» визначає ряд зовнішніх елементів, від яких залежить ефективний банківський нагляд, але які можуть бути поза прямою юрисдикцією наглядових органів;
- (5) «Основні принципи та критерії оцінки» встановлює 29 принципів і супроводжуючі їх основні та додаткові критерії;
- (6) «Оновлення стандартів, керівних настанов та належних практик Комітету» містить перелік нових та переглянутих стандартів, керівних настанов та належних практик, які були опубліковані Комітетом з часу останнього суттєвого перегляду Основних принципів; та
- (7) «Структура та керівні настанови для звітів про оцінку, підготовлених Міжнародним валютним фондом та Світовим банком» містить практичні керівні вказівки для юрисдикцій та експертів з оцінки для цілей ПОФС МВФ та Світового банку.

02.4 Банківський сектор є лише однією, хоча і важливою, частиною фінансової системи. Комітет намагався підтримувати узгодженість, де це можливо, між цими Основними принципами та, наприклад, відповідними стандартами щодо цінних паперів та страхування, а також стандартами щодо

протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму (ПВК/ФТ) та прозорості. Однак відмінності неминуче залишатимуться, оскільки ключові сфери ризику та наглядові пріоритети відрізняються в різних секторах.

Загальний підхід

- 02.5 Комітет очікує, що його члени, як мінімум, повністю впровадять Базельську угоду для своїх банків, що здійснюють міжнародну діяльність. Основні принципи також є Базельським стандартом, але вони застосовуються до всіх банків у всіх юрисдикціях.
- 02.6 Кожен Основний принцип застосовується до нагляду за всіма банками та банківськими групами. Інтенсивність нагляду має відповідати профілю ризику та системній важливості банків.
- 02.7 Під час нагляду за окремим банком, який є частиною корпоративної групи, важливо, щоб наглядові органи розглядали банк і його профіль ризику з різних точок зору: на індивідуальній основі (але з фокусом як на мікро-, так і на макрорівні); на консолідованій основі (у сенсі нагляду за банком як єдиним цілим разом з іншими суб'єктами в межах «банківської групи») і на загальногруповій основі (з урахуванням потенційних ризиків для банку з боку інших суб'єктів групи, що не входять до банківської групи). Суб'єкти групи (як всередині, так і поза банківською групою) можуть бути джерелом сили, але вони також можуть бути джерелом слабкості, здатної негативно вплинути на фінансовий стан, репутацію та загальну безпеку і надійність банку. Наглядові органи мають ретельно аналізувати ризики, на які наражається банк, якщо він є частиною групи або фінансового конгломерату, до складу якого входять регульовані та нерегульовані суб'єкти господарювання з різних секторів. Під час виконання своїх функцій наглядові органи мають спостерігати за широким спектром ризиків, що походять від окремого банку, його асоційованих установ (регульованих чи ні) або від макрофінансового середовища.
- 02.8 Банки час від часу стикаються з труднощами, тому для мінімізації негативного впливу на банківський і фінансовий сектори в цілому необхідні ефективна підготовка до кризових ситуацій та управління ними, а також упорядковані механізми і заходи з їх врегулювання. До них належать заходи, які мають вживати банки, наприклад, плани відновлення, а також заходи, які мають вживати наглядові органи, органи врегулювання та інші органи з метою координації впорядкованої реструктуризації або врегулювання ситуацій, пов'язаних з проблемними банками. Дотримання Основних принципів не вимагає, щоб наглядовий орган також виконував функції органу врегулювання.

Пропорційність

- 02.9 Концепція пропорційності гарантує, що застосовні правила та практика нагляду відповідають системній важливості банків та їхнім профілям ризиків, а також ширшим характеристикам конкретної фінансової системи. Мета пропорційності полягає не в тому, щоб послабити надійність стандартів, а в тому, щоб відобразити обставини та можливості нагляду в юрисдикціях.^[3]

Виноски

[3] *Для отримання додаткової інформації про практичні міркування щодо впровадження пропорційності див. Міркування Комітету високого рівня щодо пропорційності (липень 2022 року) та Керівні настанови щодо застосування Основних принципів ефективного банківського нагляду до регулювання та нагляду за установами, що мають відношення до фінансової інклюзії (вересень 2016 року).*

- 02.10 Для досягнення своєї мети Основні принципи мають застосовуватися в широкому спектрі юрисдикцій, банківський сектор яких може включати широкий спектр банків (від великих міжнародних банків до невеликих, нескладних установ, що приймають депозити). Для врахування такої широкої сфери застосування застосовується пропорційний підхід, як з точки зору очікувань від наглядових органів під час виконання ними своїх функцій, так і з точки зору вимог, які

наглядів органи ставлять перед банками. Концепція пропорційності лежить в основі оцінки та впровадження Основних принципів, навіть якщо на неї не завжди є пряме посилання.

- 02.11 Основні принципи визнають, що належна інтенсивність нагляду за банками є різною, причому більше часу та ресурсів приділяється більшим, складнішим або ризикованішим банкам. Наглядів органи мають оцінювати профіль ризику банків з точки зору ризиків, на які вони наражаються, ефективності їхнього керівництва та управління ризиками, а також ризиків, які вони становлять для банківської та фінансової систем. Цей процес зосереджує наглядів ресурси там, де вони можуть бути використані оптимально, концентруючись на результатах і виходячи за межі пасивної оцінки дотримання правил.
- 02.12 Хоча всі банки мають дотримуватися мінімальних стандартів капіталу та ліквідності, а також впроваджувати ефективні механізми та практики управління ризиками, принцип пропорційності дозволяє наглядів органам краще узгоджувати рівень регуляторних та наглядів вимог до різних банків та банківських систем. У контексті Основних принципів це відображається в очікуванні, що вимоги, які накладаються наглядів органами на банки, будуть співмірними з профілем ризику та системною важливістю (включаючи, але не обмежуючись, розміром та складністю) банків.
- 02.13 Основні принципи допускають різні підходи до нагляду за умови досягнення головних цілей. Конкретні обставини країни та контекст, в якому застосовуються практики нагляду, слід враховувати під час впровадження та оцінювання, а також у діалозі між оцінювачами та органами влади країни.

Перегляд Основних принципів

- 02.14 Переглянуті Основні принципи відображають регуляторні та наглядів зміни, структурні зміни в банківському секторі, а також досвід, отриманий під час оцінювання ПОФС з часу останнього перегляду у 2012 році. Нинішній огляд ґрунтується на кількох змістовних темах: (i) фінансові ризики; (ii) операційна стійкість; (iii) системні ризики та макропруденційний нагляд; (iv) нові ризики, такі як фінансові ризики, пов'язані з кліматом, та діджиталізація фінансів; (v) небанківське фінансове посередництво; та (vi) практики управління ризиками.
- 02.15 У період після Глобальної фінансової кризи (ГФК) банки продовжують підвищувати свою стійкість до фінансових ризиків, спираючись на більш ефективну регуляторну та наглядів базу, зокрема на стандарти «Базель III». Основні принципи були посилені, щоб відобразити ключові елементи багатьох реформ, запроваджених Комітетом після ГФК: зокрема, важливість заходів, не пов'язаних з ризиком, на додаток до підходів, пов'язаних з ризиком, для обмеження левериджу в банках і банківській системі (наприклад, коефіцієнт левериджу); вдосконалення практик управління кредитним ризиком; запровадження підходів до формування резервів, що ґрунтуються на очікуваних кредитних збитках; і більш жорсткі вимоги до управління великими ризиками та операціями з пов'язаними сторонами. Нещодавні кризи, такі як пандемія Covid-19 та випадки неплатоспроможності банків, посилити важливість стійкості банків і банківської системи до різноманітних потрясінь, а також необхідність ефективного нагляду.
- 02.16 Окрім фінансових ризиків, значні зусилля були спрямовані на посилення операційної стійкості, щоб забезпечити банкам кращу здатність протистояти, адаптуватися та відновлюватися після серйозних подій, пов'язаних з операційними ризиками, таких як пандемії, кіберінциденти, технологічні збої та стихійні лиха. Основні принципи посилюють увагу до керівництва, управління операційними ризиками, планування та тестування безперервності бізнесу, відображення взаємозв'язків та взаємозалежностей, управління залежністю від третіх сторін, управління інцидентами, а також до стійкої кібербезпеки та інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ).
- 02.17 Останні 10 років підтвердили важливість застосування загальносистемної макроперспективи в нагляді за банками, щоб допомогти у виявленні та аналізі системних ризиків і вжитті превентивних заходів для їх усунення. Прийняття широкої перспективи фінансової системи є невід'ємною частиною багатьох Основних принципів, і тому Комітет не включив окремий

- принцип з макропруденційних питань, а прагнув посилити існуючі вимоги на основі отриманого досвіду. Це включає вартість буферів капіталу, які можуть бути збільшені або вивільнені в міру наростання, формування або розсіювання ризиків (наприклад, антициклічний буфер капіталу).
- 02.18 Зміна клімату може спричинити фізичні та перехідні ризики, які можуть вплинути на безпеку та надійність окремих банків і мати ширші наслідки для банківської системи та фінансової стабільності. Було запроваджено цілеспрямовані зміни, щоб чітко визначити фінансові ризики, пов'язані зі зміною клімату, та сприяти впровадженню принципового підходу до вдосконалення наглядових практик та управління ризиками в банках. Банки мають розуміти, як кліматичні фактори ризику можуть проявлятися через фінансові ризики, визнавати, що ці ризики можуть матеріалізуватися протягом різних часових горизонтів (які можуть виходити за межі їхнього традиційного горизонту планування капіталу), і впроваджувати відповідні заходи для пом'якшення цих ризиків. Очікується, що наглядові органи також враховуватимуть фінансові ризики, пов'язані з кліматом, під час нагляду за банками, оцінюватимуть процеси управління ризиками в банках і вимагатимуть від банків надання інформації, яка дає змогу оцінити суттєвість фінансових ризиків, пов'язаних з кліматом. Як банківські, так і наглядові практики можуть враховувати фінансові ризики, пов'язані з кліматом, у гнучкий спосіб, враховуючи ступінь неоднорідності та еволюцію практик у цій сфері.
- 02.19 Технологічні інновації та діджиталізація фінансів змінюють як поведінку клієнтів, так і способи надання банківських послуг. Нові продукти, нові учасники та використання нових технологій створюють як можливості, так і ризики для наглядових органів, банків та банківської системи. Діджиталізація може посилити традиційні ризики (наприклад, ризик ліквідності, операційні та стратегічні ризики), а цифрові канали комунікації можуть швидше поширювати банківський стрес. Банки також дедалі більше покладаються на третіх осіб для надання технологічних послуг, що створює додаткові точки кіберризиків, а також потенційну загальносистемну концентрацію і ще більше підкреслює важливість операційної стійкості. Для того, щоб нагляд залишався ефективним, наглядові органи мають забезпечити постійний доступ до відповідної інформації (незалежно від того, де зберігається документація) та здійснювати огляд загальної діяльності банківської групи, зокрема діяльності третіх осіб, які підтримують критично важливі операції банків.
- 02.20 З часу останнього перегляду Основних принципів фінансове посередництво зазнало значних змін, спричинених швидким розвитком фінансових технологій та поширенням небанківського фінансового посередництва. Небанківські фінансові установи доповнюють банки у наданні фінансових послуг, але їхня діяльність також може впливати на стабільність фінансової системи та збільшувати потенціал поширення ризиків через їхні взаємозв'язки з банками. Хоча Основні принципи розроблені для застосування до установ, визначених як банки, наглядові органи мають залишатися уважними до ризиків, що виникають внаслідок діяльності небанківських фінансових установ, та їхнього потенційного впливу на банківську систему. Переглянуті Основні принципи посилюють загальногруповий підхід до нагляду та підвищують вимоги до наглядових органів щодо моніторингу ризиків для банків з боку різних небанківських фінансових установ, а також до банків щодо управління ризиками їхніх контрагентів.
- 02.21 Відображаючи еволюцію ризиків і ширші середньо- та довгострокові тенденції, важливо, щоб банки запроваджували належну культуру управління ризиками, підтримували ефективні практики управління ризиками, а також приймали та впроваджували стійкі бізнес-моделі. Концепція стійкості банківської бізнес-моделі відображає очікування, що банки розробляють і впроваджують надійні та перспективні стратегії, які забезпечують стабільні прибутки протягом тривалого часу. У цьому відношенні було посилено як управління банківськими ризиками, так і наглядові підходи. Хоча відповідальність за розробку та впровадження стійких бізнес-стратегій лежить на правлінні банку, наглядові органи відіграють важливу роль, оскільки оцінка надійності культури управління ризиками та бізнес-моделей банків є ключовим компонентом ефективного нагляду.

ОБП10: Пояснення деяких термінів, що використовуються в Основних принципах

10.1 Цей розділ містить пояснення деяких ключових термінів, які використовуються в Основних принципах. Ці пояснення слід розглядати лише в контексті цього документа, вони не поширюються на всі аспекти Базельської угоди і не змінюють жодного з них.

- (1) Застосовні Базельські стандарти: посилання на «застосовні Базельські стандарти» в конкретних принципах стосуються найновішого стандарту або керівних настанов Комітету, які є чинними стосовно цього принципу.
- (2) Банк: коли в Основних принципах використовується термін «банк», його слід читати як «банк і банківська група», за винятком випадків, коли «банк» прямо згадується окремо.
- (3) Банківська група: включає холдингову компанію, банк та його відділення, дочірні, афілійовані та спільні підприємства, як вітчизняні, так й іноземні. Ризики від інших суб'єктів у ширшій групі, наприклад, небанківських (зокрема, нефінансових) установ, також можуть бути актуальними. Такий підхід до нагляду на рівні групи виходить за межі бухгалтерської консолідації. Обсяг консолідації, що використовується як основа для всіх інших вимог Базеля, викладений у стандарті [SCO].
- (4) Базельська угода: відноситься до тих стандартів Комітету, які застосовуються до банків, що здійснюють міжнародну діяльність, і об'єднані в Базельській угоді.
- (5) Бенефіціарний(і) власник(и)/бенефіціарна власність: означає фізичну(і) особу(и), яка(і) зрештою володіє або контролює клієнта та/або фізичну особу, від імені якої(их) проводиться транзакція. Сюди також належать особи, які здійснюють кінцевий ефективний контроль над юридичною особою або організацією.
- (6) Рада та вище керівництво: стосується функції нагляду та функції управління в цілому і має тлумачитися в цьому стандарті відповідно до застосовного законодавства в кожній юрисдикції. Існують значні відмінності в законодавчій та регуляторній базі різних країн щодо цих функцій. У деяких країнах використовується дворівнева структура ради, в якій наглядова функція ради виконується окремим органом, відомим як наглядова рада, яка не має виконавчих функцій. Інші країни, навпаки, використовують однорівневу структуру ради, в якій рада відіграє ширшу роль. Зважаючи на ці відмінності, цей стандарт не пропагує конкретну структуру ради.
- (7) Стійкість бізнес-моделі: під час аналізу бізнес-моделі наглядовий орган оцінює обґрунтованість перспективних стратегій банку, спрямованих на отримання стійких прибутків протягом тривалого часу, а також його здатність виконувати свій бізнес-план і стратегію, враховуючи потенційні зміни в операційному середовищі банку.
- (8) Фінансові ризики, пов'язані зі зміною клімату: стосуються потенційних ризиків, які можуть виникнути внаслідок зміни клімату або зусиль, спрямованих на пом'якшення наслідків зміни клімату, пов'язаних з ними впливів та їхніх економічних і фінансових наслідків. Фізичні фактори ризику, пов'язані зі зміною клімату та фактори ризику перехідного періоду, можуть трансформуватися в традиційні категорії фінансових ризиків, такі як кредитний, ринковий, операційний, ризик ліквідності, стратегічний ризик і ризик втрати репутації. Фінансові ризики, пов'язані зі зміною клімату, можуть матеріалізуватися протягом різних часових горизонтів, які можуть виходити за межі традиційного горизонту планування капіталу банку.
- (9) Відділ комплаєнсу: не обов'язково означає організаційний підрозділ. Співробітники відділу комплаєнсу можуть працювати в операційних бізнес-підрозділах або місцевих дочірніх компаніях і підпорядковуватися керівництву операційних бізнес-ліній або місцевому керівництву, за умови, що вони також підпорядковуються керівнику відділу комплаєнсу, який має бути незалежним від керівництва бізнес-ліній.

- (10) Кредитний ризик контрагента: операції, що спричиняють кредитний ризик контрагента, включають: позабіржові похідні фінансові інструменти, біржові похідні фінансові інструменти, довгострокові розрахункові операції та операції з фінансування цінних паперів, що підлягають двосторонньому або централізованому клірингу. Кредитний ризик контрагента може виникати внаслідок (але не обмежуючись) операцій з банками, нефінансовими корпораціями та небанківськими фінансовими установами (див. також Принцип 17 [ОБП40.39]).
- (11) Ризик країни: ризик понесення збитків, спричинених подіями в іноземній країні. Це поняття ширше, ніж суверенний ризик, оскільки охоплює всі форми кредитування або інвестиційної діяльності за участю фізичних, юридичних осіб, банків або урядів (див. також Принцип 21 [ОБП40.48]).
- (12) Кредитний ризик: може виникати внаслідок балансових та позабалансових ризиків, зокрема кредитів та авансів, інвестицій, міжбанківського кредитування, операцій з деривативами, операцій з фінансування цінними паперами та торговельної діяльності (див. також Принцип 17 [ОБП40.39]).
- (13) Зовнішні експерти: можуть включати зовнішніх аудиторів або інші кваліфіковані зовнішні сторони, які мають відповідний мандат і підлягають відповідним обмеженням щодо конфіденційності.
- (14) Внутрішній аудит: не обов'язково означає організаційний підрозділ. Деякі країни дозволяють невеликим банкам впроваджувати систему незалежних перевірок (наприклад, зовнішніми експертами) ключових елементів внутрішнього контролю як альтернативу.
- (15) Макроекономічне середовище: слід тлумачити широко і може включати фазу ділового або кредитного циклу, умови на фінансових ринках та геополітичні події.
- (16) Виїзна робота: інструмент для регулярного огляду та аналізу фінансового стану банків, відстеження питань, що потребують подальшої уваги, виявлення та оцінки ризиків, що розвиваються, а також для визначення пріоритетів, обсягу подальшої виїзної та безвиїзної роботи тощо.
- (17) Безвиїзна робота: інструмент для отримання незалежного підтвердження наявності в банках відповідних політик, процедур і засобів контролю, визначення достовірності інформації, що надається банками, отримання додаткової інформації про банк та пов'язані з ним компанії, необхідної для оцінки стану банку, моніторингу виконання банком заходів, що викликають занепокоєння наглядю, тощо.
- (18) Операційний ризик: ризик виникнення збитків внаслідок невідповідних або невдалих внутрішніх процесів, людей та систем або зовнішніх подій. Це визначення включає юридичний ризик, але не включає стратегічний ризик та ризик втрати репутації (див. також Принцип 25 [ОБП40.56]).
- (19) Пов'язані сторони: мають включати:
- (a) дочірні та афілійовані компанії банку (включаючи їхні дочірні та афілійовані компанії та компанії спеціального призначення) та будь-яку іншу сторону, над якою банк здійснює контроль або яка здійснює контроль над банком;
  - (b) основних акціонерів банку, зокрема бенефіціарних власників;
  - (c) членів правління, вищого керівництва та ключового персоналу банку, а також осіб, які є кореспондентами в афілійованих компаніях, та осіб, які можуть мати значний вплив на членів правління або вищого керівництва банку; та
  - (d) для фізичних осіб, визначених у підпунктах (a) - (c), їхні прямі та пов'язані інтереси, а також їхні близькі родичі (див. також Принцип 20 [ОБП40.46]).
- (20) Операції з пов'язаними сторонами: включають балансові та позабалансові кредитні ризики; угоди, такі як контракти на надання послуг, купівлю та продаж активів; будівельні

контракти; договори оренди; операції з деривативами; запозичення; списання. Термін «операція» слід тлумачити широко, щоб охоплювати не лише операції, укладені з пов'язаними сторонами, а й ситуації, в яких непов'язана сторона (з якою банк має наявні кредитні ризики) згодом стає пов'язаною стороною (див. також Принцип 20 [ОБП40.46]).

- (21) Ризик-апетит: означає сукупний рівень і типи ризику, які банк готовий взяти на себе, заздалегідь визначений і в межах своєї ризикоспроможності (тобто максимальний обсяг ризику, який банк може взяти на себе, враховуючи свою капітальну базу, можливості управління та контролю за ризиками, а також регуляторні обмеження), для досягнення своїх стратегічних цілей і бізнес-плану.
- (22) Культура управління ризиками: стосується норм, ставлення та поведінки банку, пов'язаних з усвідомленням ризиків, прийняттям ризиків та управлінням ними, а також засобів контролю, які формують рішення щодо ризиків. Ризик-культура впливає на рішення управління та співробітників під час їхньої повсякденної діяльності та впливає на ризики, які вони беруть на себе.
- (23) Профіль ризику: стосується характеру та масштабу ризиків, на які наражається банк.
- (24) Постачальники послуг: включають третіх осіб, внутрішньогрупові організації (тобто організації в межах групи, такі як материнські, дочірні або афілійовані компанії)^[1] та (за потреби) інші сторони далі по ланцюгу постачання.
- (25) Стрес-тестування: охоплює низку заходів від простого аналізу чутливості до більш складного аналізу сценаріїв і зворотного стрес-тестування.
- (26) Наглядний орган: стосується кожного з органів, залучених до банківського нагляду (див. Принцип 1, суттєвий критерій 1 [ОБП40.5(1)]). У цьому стандарті такий орган називається «наглядний орган», за винятком випадків, коли для пояснення необхідна довша форма «орган банківського нагляду». Якщо не зазначено інше, «наглядний орган» відноситься до наглядового органу країни базування.
- (27) Системна важливість: визначається розміром, взаємопов'язаністю, взаємозамінністю, глобальною або міжюрисдикційною діяльністю (за наявності) та складністю банку, як зазначено в [SCO40], [SCO50] та [RBC40].
- (28) Трансфертний ризик: ризик того, що позичальник не зможе конвертувати місцеву валюту в іноземну, а отже, не зможе здійснювати платежі з обслуговування боргу в іноземній валюті. Цей ризик зазвичай виникає через валютні обмеження, запроваджені урядом країни позичальника (див. також Принцип 21 [ОБП40.48]).

Виноски

- [1] Хоча філії не вважаються внутрішньогруповими постачальниками, оскільки вони не є окремими юридичними особами, може бути доцільно розглянути ризики, що виникають під час надання послуг від головного офісу до його закордонних філій або між філіями.

ОБП20: Методологія оцінки

20.1 Основні принципи призначені головним чином для того, щоб допомогти країнам оцінити якість їхніх систем та зробити внесок у їхню програму реформ. Оцінка дотримання країною Основних принципів є корисним інструментом для сприяння впровадженню ефективної системи банківського нагляду. Для сприяння об'єктивності та порівнянності оцінки дотримання Основних принципів у різних країнах,^[1] наглядові органи та оцінювачі мають посилатися на цю методологію оцінки, що не виключає потреби для обох сторін використовувати власні судження під час оцінки дотримання принципів. Така оцінка має виявити слабкі місця в існуючій системі нагляду та регулювання і стати основою для вжиття заходів з боку державних органів та органів банківського нагляду щодо виправлення ситуації.

Виноски

[1] Ранжування наглядових систем не є однією з цілей оцінювання.

20.2 Хоча публікація оцінок юрисдикцій забезпечує прозорість, оцінка однієї юрисдикції не може бути безпосередньо порівнянна з оцінкою іншої юрисдикції. По-перше, оцінки мають відображати пропорційність. Таким чином, юрисдикція, в якій знаходиться багато системно важливих банків, природно, матиме вищий бар'єр для отримання оцінки «відповідає», ніж юрисдикція, в якій є лише невеликі, нескладні установи, що приймають депозити. По-друге, юрисдикції можуть вирішити отримати оцінку лише за основними критеріями або за основними та додатковими критеріями. По-третє, оцінки неминуче будуть специфічними для кожної країни і залежатимуть від часу в тій чи іншій мірі. Тому опис, наданий для кожного Основного принципу, та якісний коментар, що супроводжує оцінку за кожним Основним принципом, слід переглянути, щоб отримати розуміння підходу юрисдикції до конкретного компоненту, що розглядається, та потреби в будь-яких покращеннях. Намагання порівняти країни, просто посилаючись на кількість отриманих ними оцінок «відповідає» і «не відповідає», навряд чи буде інформативним.

20.3 З ширшої точки зору, ефективний банківський нагляд залежить від низки зовнішніх елементів або передумов, які можуть бути поза прямою юрисдикцією наглядових органів. Аналіз передумов є якісним і відрізняється від оцінки (та класифікації) відповідності Основним принципам.

Використання методології оцінки

20.4 Методологію оцінки можна використовувати в різних контекстах:

- (1) самооцінки, що проводяться самими органами банківського нагляду;
- (2) оцінки якості та ефективності систем нагляду, проведені МВФ та Світовим банком, наприклад, в контексті ПОФС;^[2]
- (3) огляди, проведені приватними третіми сторонами, такими як консалтингові фірми; або
- (4) експертних оцінок, проведених, наприклад, у межах регіональних об'єднань органів банківського нагляду.

Виноски

[2] Регулярні звіти МВФ та Світового банку про досвід оцінювання, отриманий в межах заходів з проведення ПОФС, є корисним джерелом інформації, яка була використана для вдосконалення Основних принципів.

20.5 Незалежно від контексту, наведені нижче фактори мають вирішальне значення:

- (1) Нещодавня самооцінка дотримання Основних принципів є важливою вправою для наглядових органів, оскільки вона забезпечить важливий показник того, де методи та практика потребують вдосконалення.

- (2) Для забезпечення об'єктивності, дотримання Основних принципів найкраще оцінювати двома кваліфікованими зовнішніми особами з великим досвідом роботи у сфері нагляду, які мають різні точки зору, що забезпечить систему стримувань і противаг.
- (3) Справедлива оцінка процесу банківського нагляду не може бути здійснена без справжньої співпраці всіх відповідних органів.
- (4) Процес оцінки кожного з 29 принципів вимагає суб'єктивного зважування різних елементів, що можуть забезпечити лише кваліфіковані оцінювачі з практичним, відповідним досвідом.
- (5) Оцінка вимагає певних юридичних та бухгалтерських знань для інтерпретації відповідності Основним принципам у зв'язку із законодавчою та бухгалтерською структурою відповідної країни.
- (6) Оцінка має бути всебічною та достатньо глибокою, щоб можна було зробити висновок про те, чи виконуються критерії на практиці, а не лише в теорії. Закони та нормативно-правові акти мають бути досить широкими за обсягом та глибиною, а також мають ефективно застосовуватися та дотримуватися. Їх наявність сама по собі не є достатнім свідченням того, що критерії виконані.

Оцінка відповідності

- 20.6 Основна мета оцінки – визначити характер і ступінь будь-яких недоліків у банківському нагляді. Хоча процес впровадження Основних принципів починається з оцінки їх відповідності, оцінка є засобом для досягнення мети, а не власне метою. Оцінка дозволяє наглядовому органу (а в деяких випадках і уряду) ініціювати стратегію вдосконалення системи банківського нагляду, якщо це потрібно.
- 20.7 Методологія оцінки Основних принципів включає як основні, так і додаткові критерії оцінки:
- (1) Основні критерії – це мінімальні базові вимоги до належної практики нагляду, які є універсальними для всіх країн. Оцінка країни за основними критеріями має визнавати, що її наглядова практика має відповідати профілю ризику та системній важливості банків, за якими здійснюється нагляд; тобто оцінка має враховувати контекст, в якому застосовується наглядова практика.
  - (2) Додатковими критеріями є запропоновані кращі практики, до яких мають прагнути країни з більш складними банками. Ефективна практика банківського нагляду не є статичною. Вона розвивається з часом, оскільки досвід засвоюється, а банківський бізнес продовжує розвиватися і розширюватися. Наглядові органи часто поспішають заохочувати банки до впровадження «найкращих практик» і мають «застосовувати на практиці те, що пропагують», прагнучи постійно рухатися до найвищих стандартів нагляду. Щоб підкріпити це прагнення, додаткові критерії в Основних принципах визначають наглядову практику, яка перевищує поточні базові очікування, але сприяє підвищенню надійності окремих наглядових систем. Очікується, що з розвитком наглядової практики після кожного перегляду Основних принципів низка додаткових критеріїв ставатиме основними критеріями, оскільки очікування щодо базових стандартів змінюватимуться. У цьому сенсі використання основних та додаткових критеріїв сприятиме збереженню актуальності Основних принципів з плином часу.
- 20.8 Країни, що проходять оцінку МВФ та/або Світового банку, мають наведені нижче три варіанти оцінки:
- (1) Якщо країна прямо не обирає інший варіант, відповідність Основним принципам оцінюватиметься та класифікуватиметься лише за основними критеріями;

- (2) Країна може добровільно обрати оцінювання за додатковими критеріями, щоб визначити сфери, в яких вона могла б покращити своє регулювання та нагляд, та отримати коментарі оцінювачів щодо того, як цього можна досягти. Однак відповідність Основним принципам все одно буде оцінюватися лише з урахуванням основних критеріїв; або
- (3) З метою врахування інтересів країн, які прагнуть досягти найкращих наглядових практик, країна може добровільно обрати оцінювання та класифікацію як за основними, так і за додатковими критеріями. Очікується, що це стимулюватиме юрисдикції, особливо ті, що є важливими фінансовими центрами, лідирувати у впровадженні найвищих стандартів нагляду.

20.9 Для оцінки Основних принципів зовнішніми сторонами,^[3] буде використовуватися наступна чотирирівнева шкала. За певних обставин, як описано в [ОБП20.10], може використовуватися оцінка «не застосовується».

- (1) Відповідає – країна вважається такою, що відповідає принципам, якщо всі основні критерії^[4], що застосовуються до цієї країни, виконуються без будь-яких суттєвих недоліків. Можуть бути випадки, коли країна може продемонструвати, що принцип був досягнутий іншими засобами. І навпаки, через специфічні умови в окремих країнах основні критерії не завжди можуть бути достатніми для досягнення мети принципу, і тому для того, щоб аспект банківського нагляду, на який поширюється дія принципу, вважався ефективним, можуть знадобитися докази вжиття інших заходів.
- (2) Значною мірою відповідає – країна вважається такою, що значною мірою відповідає принципу, якщо спостерігаються лише незначні недоліки, які не викликають занепокоєння щодо спроможності та чіткого наміру органу влади досягти повної відповідності принципу протягом встановленого періоду часу. Оцінка «значною мірою відповідає» може бути використана, якщо система не відповідає всім основним критеріям, але загальна ефективність є достатньо високою і жодні суттєві ризики не залишилися без уваги.
- (3) Суттєво не відповідає – країна вважається такою, що суттєво не відповідає принципу, якщо існують серйозні недоліки (незважаючи на наявність формальних правил, нормативно-правових актів і процедур) і є докази того, що нагляд явно не був ефективним, що практичне впровадження є слабким або що недоліки є достатніми для того, щоб викликати сумніви у здатності органу влади досягти відповідності. Визнається, що «прогалина» між «значною мірою відповідає» і «суттєво не відповідає» є великою, і що вибір може бути складним. Однак, метою є змусити оцінювачів зробити чітку заяву.
- (4) Не відповідає – країна вважається такою, що не відповідає принципу, якщо не відбулося суттєвого впровадження принципу, не було дотримано кількох суттєвих критеріїв або нагляд є явно неефективним.

Висновки

- [3] *Хоча класифікація самооцінок може надати корисну інформацію органам влади, вона не є обов'язковою, оскільки оцінювачі будуть виносити власне незалежне судження.*
- [4] *Для цілей класифікації, посилання на термін «основні критерії» в цьому пункті включатимуть додаткові критерії у випадку, якщо країна добровільно погодилася пройти оцінювання та класифікацію за додатковими критеріями.*

20.10 Крім того, принцип буде вважатися таким, що «не застосовується», якщо, на думку оцінювача, він не може бути застосований з огляду на структурні, правові та інституційні особливості країни. У деяких випадках країни стверджували, що у випадку певних початкових або несуттєвих

видів банківської діяльності, за якими не здійснювався нагляд, слід було б давати оцінку «не застосовується», а не «не відповідає». Це питання залишається на розсуд оцінювача, хоча діяльність, яка є відносно незначною на момент оцінки, може згодом набути більшого значення, і органи влади мають знати про такий розвиток подій і бути готовими до нього. Система нагляду має дозволяти здійснювати моніторинг таких видів діяльності, навіть якщо регулювання чи нагляд не вважаються необхідними на цей момент. «Не застосовується» буде відповідною оцінкою, якщо наглядові органи знають про явище і здатні вжити заходів, але немає реальних шансів, що діяльність зросте в обсязі, достатньому для того, щоб становити ризик.

- 20.11 Класифікація не є точною наукою, і Основні принципи можуть бути виконані по-різному. Критерії оцінки слід розглядати не як контрольний список для перевірки відповідності, а як якісну вправу. Відповідність деяким критеріям може бути більш важливою для ефективного нагляду, залежно від ситуації та обставин у конкретній юрисдикції. Таким чином, кількість критеріїв, яких було дотримано, не завжди є показником загального рейтингу дотримання того чи іншого принципу. Наголос слід робити на коментарі, які мають супроводжувати класифікацію кожного принципу, а не на самій класифікації. Основна мета цього заходу полягає не в тому, щоб виставити «оцінку», а в тому, щоб вказати органам влади на сфери, які потребують уваги, щоб закласти основу для поліпшень і розробити план заходів, який визначає пріоритети поліпшень, необхідних для досягнення повної відповідності Основним принципам.
- 20.12 Оцінка має також включати думку оцінювачів про те, як недоліки в передумовах ефективного банківського нагляду, як зазначено в [ОБП30], перешкоджають ефективному нагляду, і наскільки ефективно наглядові заходи пом'якшують ці недоліки. Зокрема, в оцінці відповідності окремим Основним принципам має бути чітко зазначено, яким чином на відповідність можуть вплинути передумови, які вважаються слабкими. Цей висновок має бути якісним, а не надавати будь-яку диференційовану оцінку. Якщо недоліки в передумовах є суттєвими для ефективності нагляду, вони можуть впливати на класифікацію відповідних Основних принципів.

Практичні міркування щодо проведення оцінки

- 20.13 Хоча Комітет не надає детальних керівних настанов щодо підготовки та представлення звітів про оцінку, він вважає, що є кілька міркувань, які оцінювачі мають враховувати під час проведення оцінки та підготовки звіту про оцінку.^[5]

Виноски

[5] Наприклад, [ОБП99] включає формат, розроблений МВФ та Світовим банком для проведення оцінки стану впровадження Основних принципів в окремих країнах.

- 20.14 Під час проведення оцінки оцінювач повинен мати вільний доступ до різноманітної інформації та зацікавлених сторін. Необхідна інформація може включати не тільки опубліковану інформацію, таку як відповідні закони, нормативно-правові акти та політики, але й більш конфіденційну інформацію, таку як будь-які самооцінки, операційні керівні настанови для наглядових органів та, де це можливо, наглядові оцінки окремих банків. Цю інформацію слід надавати, якщо це не порушує правових зобов'язань наглядових органів зберігати конфіденційність такої інформації. Досвід проведення оцінок показав, що питання конфіденційності часто можна вирішити за допомогою спеціальних домовленостей між оцінювачем та оцінюваним органом. Оцінювачу необхідно буде зустрітися з низкою осіб та організацій, зокрема з органом або органами банківського нагляду, іншими національними наглядовими органами, відповідними міністерствами, банкірами та асоціаціями банкірів, аудиторам та іншими учасниками фінансового сектору. Особливу увагу слід звернути на випадки ненадання необхідної інформації та вплив, який це може мати на точність оцінки.

- 20.15 Оцінка дотримання кожного принципу вимагає оцінки ланцюга пов'язаних між собою вимог, які, залежно від принципу, можуть охоплювати закони, пруденційні нормативно-правові акти, наглядові керівні настанови, перевірки на місцях та виїзні аналізи, наглядову звітність та публічне розкриття інформації, а також докази виконання або невиконання вимог. Оцінка має забезпечити виконання вимог на практиці, що передбачає оцінку того, чи має наглядовий орган необхідну операційну автономію, навички, ресурси та відданість для впровадження Основних принципів. Оцінка має підтвердити, що наглядовий орган має відповідні повноваження та здійснює їх, де це потрібно.^[6]

Виноски

- [6] Основні принципи вимагають, щоб наглядовий орган мав відповідні повноваження і щоб ці повноваження здійснювалися за допомогою відповідних інструментів нагляду. Наприклад, суттєвий критерій 6 Принципу 1 вимагає, щоб наглядовий орган мав повноваження вживати своєчасних коригувальних заходів або накладати низку санкцій, якщо, на його думку, банк не дотримується законів або нормативно-правових актів, тоді як Принцип 11 передбачає, що наглядовий орган має діяти з метою вжиття своєчасних коригувальних заходів або оперативного накладання санкцій.
- 20.16 Важливо пам'ятати, що деякі завдання, такі як оцінка макроекономічного середовища та виявлення накопичення небезпечних тенденцій, не піддаються жорсткій структурі «відповідає/не відповідає». Хоча ці завдання можуть бути складними для виконання, наглядові органи мають прагнути до якомога точніших оцінок, враховуючи наявну на той час інформацію, і вживати розумних заходів для усунення та пом'якшення таких ризиків.
- 20.17 Оцінка не має зосереджуватися виключно на недоліках, а має також висвітлювати конкретні досягнення. Такий підхід забезпечить кращу картину ефективності банківського нагляду.
- 20.18 У деяких юрисдикціях небанківські фінансові установи, які не входять до складу банківської групи, що перебуває під наглядом, здійснюють деякі види діяльності, подібні до банківської. Ці установи можуть становити значну частину всієї фінансової системи і можуть бути значною мірою поза наглядом. Оскільки Основні принципи стосуються саме банківського нагляду, вони не можуть бути використані для формального оцінювання цих установ. Однак у звіті про оцінку слід, як мінімум, згадати будь-які види діяльності, в яких небанківське фінансове посередництво має вплив на банки, що перебувають під наглядом, а також потенційні проблеми, які можуть виникнути в результаті такої діяльності.
- 20.19 Розвиток транскордонної банківської діяльності призводить до ускладнень під час проведення оцінки дотримання Основних принципів. Покращення співпраці та обміну інформацією між наглядовими органами країни базування та країни, що приймає, є надзвичайно важливим як у звичайний час, так і в кризових ситуаціях. Тому оцінювач має визначити, чи така співпраця та обмін інформацією насправді відбувається в необхідному обсязі, зважаючи на розмір та складність банківських зв'язків між двома країнами.
- 20.20 Для цілей оцінки управління ризиками в банках у контексті Принципів 15-25, система управління ризиками банку має враховувати інтегровану загальнобанківську перспективу його схильності до ризиків, що охоплює окремі бізнес-лінії та бізнес-підрозділи. Якщо банк є членом групи, система управління ризиками має також охоплювати ризики, що виникають у межах банківської групи, а також враховувати ризики, на які наражають банк або банківську групу інші суб'єкти, що входять до складу цієї групи.
- 20.21 Оцінка Принципу 29 (Зловживання фінансовими послугами) для деяких країн буде пов'язана з певним дублюванням процесу взаємної оцінки Групою з розробки фінансових заходів протидії відмиванню коштів (FATF). Для усунення такого дублювання, якщо FATF нещодавно проводила оцінку певної країни, оцінювачі ПОФС можуть покладатися на цю оцінку і зосередити свій власний аналіз на діях, вжитих наглядовими органами для усунення будь-яких недоліків, виявлених FATF. За відсутності

нещодавньої оцінки FATF, оцінювачі ПОФС мають продовжувати оцінювати нагляд за контролем банків у сфері ПВК/ФТ, який здійснюється країною.

ОБП30: Передумови для ефективного банківського нагляду

- 30.1 Ефективна система банківського нагляду має бути здатною ефективно розробляти, впроваджувати, контролювати та застосовувати наглядову політику за нормальних та стресових економічних і фінансових умов. Наглядові органи повинні мати можливість реагувати на зовнішні умови, які можуть негативно вплинути на банки або банківську систему. Існує низка елементів або передумов, які безпосередньо впливають на ефективність нагляду на практиці. Ці передумови здебільшого знаходяться за межами прямої або виключної юрисдикції органів банківського нагляду. Якщо наглядові органи занепокоєні тим, що ці передумови можуть вплинути на ефективність або результативність банківського регулювання та нагляду, вони мають повідомити про це уряд та відповідні органи влади, а також про фактичні або потенційні негативні наслідки для цілей нагляду. Наглядові органи мають співпрацювати з урядом та відповідними органами влади для вирішення проблем, які знаходяться поза межами прямої або виключної юрисдикції наглядових органів. Наглядові органи також мають у межах своєї звичайної діяльності вживати заходів для усунення впливу таких проблем на ефективність або результативність банківського регулювання та нагляду.
- 30.2 Передумови включають:
- (1) обґрунтована та стійка макроекономічна політика;
  - (2) добре встановлені межі для формулювання політики фінансової стабільності;
  - (3) добре розвинена державна інфраструктура;
  - (4) чітка система управління кризами, їх подолання та врегулювання;
  - (5) належний рівень системного захисту (або мережі суспільної безпеки); та
  - (6) ефективна ринкова дисципліна.
- 30.3 Ефективна макроекономічна політика (головним чином фіскальна та монетарна) є основою стабільної фінансової системи. Без ефективною політики можуть виникнути дисбаланси, такі як високі державні запозичення та витрати або надмірний дефіцит чи надлишок ліквідності, що вплине на стабільність фінансової системи. Крім того, певна державна політика^[1] може цілеспрямовано використовувати банки та інших фінансових посередників як інструменти, що може перешкоджати ефективному нагляду.
- Виноски
- [1] Прикладами такої політики є накопичення великої кількості державних цінних паперів; зменшення доступу до ринків капіталу через державний контроль або зростаючі дисбаланси; погіршення якості активів через м'яку монетарну політику; а також державне кредитування або вимоги до відмови від правозастосування як відповідь економічної політики на погіршення економічних умов.*
- 30.4 Зважаючи на взаємозв'язок між реальною економікою, банками та фінансовою системою, важливо, щоб існувала чітка основа для макропруденційного нагляду та розробки політики фінансової стабільності. Така система має визначати органи або осіб, відповідальних за виявлення системних і нових ризиків у фінансовій системі; за моніторинг і аналіз ринкових та інших фінансово-економічних факторів, які можуть призвести до накопичення системних ризиків; за розробку і впровадження відповідної політики; а також за оцінку впливу такої політики на банки і фінансову систему. Вона також має включати механізми ефективною співпраці та координації між відповідними установами.
- 30.5 Недоліки державної інфраструктури можуть сприяти послабленню фінансових систем і ринків або ускладнювати їх вдосконалення. Добре розвинена державна інфраструктура має складатися з таких елементів:

- (1) систему бізнес-законодавства, включаючи корпоративне законодавство, законодавство про банкрутство, контрактне законодавство, законодавство про захист прав споживачів та приватну власність, яке послідовно виконується і забезпечує механізм справедливого вирішення спорів;
- (2) ефективна та незалежна судова система;
- (3) всеосяжні та чітко визначені принципи і правила бухгалтерського обліку, які є загальноприйнятими на міжнародному рівні;
- (4) система незалежного зовнішнього аудиту для забезпечення того, щоб користувачі фінансової звітності, включаючи банки, мали незалежну впевненість у тому, що звітність дає правдиве та неупереджене уявлення про фінансовий стан компанії і що вона підготовлена відповідно до встановлених принципів бухгалтерського обліку, при цьому аудиторі несуть відповідальність за свою роботу;
- (5) наявність компетентних, незалежних та досвідчених фахівців (наприклад, бухгалтерів, аудиторів, юристів та оцінювачів), робота яких відповідає прозорим технічним та етичним стандартам, встановленим та впровадженим офіційними або професійними органами відповідно до міжнародних стандартів, і які підлягають належному нагляду;
- (6) чітко визначені правила, що регулюють інші фінансові ринки та, де це доречно, їх учасників, а також належний нагляд за ними;
- (7) безпечні, ефективні та добре регульовані платіжні та клірингові системи (включаючи центральних контрагентів) для розрахунків за фінансовими операціями з ефективним контролем та управлінням ризиками контрагентів;
- (8) ефективні та дієві кредитні бюро, які надають кредитну інформацію про позичальників та/або бази даних, які допомагають в оцінці ризиків; та
- (9) публічний доступ до базової економічної, фінансової та соціальної статистики.

30.6 Ефективні системи антикризового управління та режими врегулювання допомагають мінімізувати потенційні порушення фінансової стабільності, що виникають через банки та фінансові установи, які перебувають у скрутному становищі або зазнають банкрутства. Надійна інституційна база для управління кризами та їх врегулювання вимагає чіткого мандату та ефективної правової бази для кожного відповідного органу (наприклад, органів банківського нагляду, національних органів з врегулювання, міністерств фінансів та центральних банків). Відповідні органи влади повинні мати широкий спектр повноважень та відповідні інструменти, передбачені законодавством, для врегулювання ситуації з фінансовою установою, яка більше не є життєздатною і не має розумної перспективи стати життєздатною. Між відповідними органами також має бути досягнута домовленість про їхню індивідуальну та спільну відповідальність за управління кризою та її врегулювання, а також про те, як вони виконуватимуть ці обов'язки скоординованим чином. Це має включати можливість обмінюватися конфіденційною інформацією один з одним, щоб полегшити завчасне планування ситуацій відновлення та врегулювання, а також управління такими подіями, коли вони відбуваються.

30.7 Рішення про належний рівень системного захисту є політичним питанням, яке мають вирішувати відповідні органи влади, зокрема уряд та центральний банк, особливо якщо це може призвести до залучення державних коштів. Наглядові органи відіграватимуть важливу роль завдяки своїм глибоким знанням відповідних фінансових установ. Вирішуючи системні проблеми, необхідно враховувати ризики підриву довіри до фінансової системи та розповсюдження кризи на інші стабільні установи, мінімізуючи при цьому викривлення ринкових сигналів і дисципліни. Ключовим елементом механізму системного захисту є система страхування вкладів. За умови, що така система є прозорою та ретельно розробленою, вона може сприяти підвищенню довіри громадськості до системи і, таким чином, обмежити розповсюдження кризи з банків, що перебувають у скрутному становищі.

30.8 Ефективна ринкова дисципліна частково залежить від належних потоків інформації для учасників ринку, відповідних фінансових стимулів для винагороди добре керованих установ та механізмів, які гарантують, що інвестори не будуть ізольовані від наслідків їхніх

рішень. Серед питань, які потребують вирішення, – корпоративне керівництво та забезпечення надання точної, змістовної, прозорої та своєчасної інформації позичальниками інвесторам і кредиторам. Ринкові сигнали можуть бути викривлені, а дисципліна підірвана, якщо уряди намагатимуться впливати на комерційні рішення, особливо кредитні, або скасовувати їх задля досягнення цілей державної політики. За таких обставин важливо, щоб, якщо уряди або пов'язані з ними організації надають або гарантують кредити, такі домовленості розкривалися, а також існувала офіційна процедура компенсації фінансовим установам, коли такі кредити припиняють виконувати свої зобов'язання.

ОБП40: Основні принципи та критерії оцінки

- 40.1 Основні принципи встановлюють 29 принципів, необхідних для забезпечення ефективності системи нагляду, які можна розділити на дві групи:
- (1) Принципи 1-13 стосуються повноважень, обов'язків та функцій наглядових органів;
  - (2) Принципи 14-29 зосереджені на пруденційних нормативно-правових актах та вимогах до банків.
- 40.2 У цій главі перераховані критерії оцінки для кожного з 29 Основних принципів під двома окремими заголовками: «суттєві критерії» та «додаткові критерії».
- 40.3 Окремі критерії оцінки ґрунтуються на міжнародних стандартах і належній практиці нагляду, які вже склалися, навіть якщо вони ще не були повністю впроваджені. Там, де це доречно, документи, на яких ґрунтуються критерії, були процитовані як «довідкові документи». Ці документи містять детальніші пояснення наглядових очікувань і практик. Очікується, що керівні настанови, видані Комітетом, будуть дотримуватися юрисдикціями-членами Комітету.

Принцип 1 – Обов'язки, цілі та повноваження

- 40.4 Принцип 1:[¹] Ефективна система банківського нагляду має чіткі обов'язки та цілі для кожного органу, залученого до нагляду за банками та банківськими групами. Існує відповідна правова база банківського нагляду, яка надає кожному відповідальному органу необхідні юридичні повноваження для надання банкам дозволів, здійснення поточного нагляду, контролю за дотриманням законів та вжиття своєчасних коригувальних заходів для вирішення проблем, пов'язаних з безпекою та надійністю.

Виноски

- [1] *Довідкові документи: БКБН, Належна практика: наслідки розвитку фінтех для банків та органів банківського нагляду, лютий 2018 року; БКБН, Звіт про вплив та підзвітність банківського нагляду, липень 2015 року; БКБН, Принципи нагляду за фінансовими конгломератами, вересень 2012 року; [SCO40].*
- 40.5 Суттєві критерії:
- (1) Обов'язки та завдання кожного з органів, залучених до банківського нагляду, чітко визначені в законодавстві та оприлюднені. Якщо за нагляд за банківською системою відповідає більше ніж один орган, то для уникнення прогалин у регулюванні та нагляді створюється надійна та загальнодоступна система, яка має бути доступною для громадськості.^[2]
  - (2) Основною метою банківського нагляду є сприяння безпеці та надійності банків і банківської системи. Якщо на орган банківського нагляду покладено ширші обов'язки, вони підпорядковані основній меті та не суперечать їй.
  - (3) Закони та нормативно-правові акти створюють основу для наглядового органу для встановлення та забезпечення дотримання мінімальних пруденційних стандартів для банків. Наглядовий орган має право підвищувати пруденційні вимоги до окремих банків, виходячи з їхнього профілю ризику та системної важливості.
  - (4) Банківське законодавство, нормативно-правові акти та пруденційні стандарти оновлюються в міру потреби, щоб забезпечити їхню ефективність та відповідність змінам у галузі та регуляторній практиці. Вони підлягають обговоренню з громадськістю за потреби та своєчасно публікуються.
  - (5) Наглядовий орган має право:

- (a) мати повний доступ^[3] до ради банку, управління, персоналу та документації (зокрема до документації, яка зберігається у відповідних постачальників послуг і до якої можна отримати доступ безпосередньо або через банк, що перебуває під наглядом);
  - (b) перевіряти загальну діяльність банку (зокрема діяльність відповідних постачальників послуг), як внутрішню, так і міжнародну; та
  - (c) здійснювати нагляд за іноземною діяльністю банків, зареєстрованих у його юрисдикції.
- (6) Якщо, на думку наглядового органу, банк не дотримується законів або нормативно-правових актів, або бере участь чи може брати участь у небезпечній чи нераціональній практиці або діях, які можуть поставити під загрозу банк або банківську систему, наглядовий орган має право:
- (a) вживати (та/або вимагати від банку вжити) своєчасних коригувальних заходів;
  - (b) накладати ряд санкцій;
  - (c) відкликати банківську ліцензію; та
  - (d) співпрацювати та взаємодіяти з відповідними органами з метою досягнення впорядкованого врегулювання діяльності банку, зокрема, ініціювати примусову ліквідацію, якщо це потрібно.
- (7) Наглядовий орган має право перевіряти діяльність материнських компаній та компаній, афілійованих з материнськими компаніями, з метою визначення їх впливу на безпеку та надійність банку. Наглядовий орган має доступ, безпосередньо або через банк, за яким здійснюється нагляд, до всієї необхідної інформації для проведення такої перевірки, незалежно від того, де вона знаходиться.

Виноски

[2] Якщо країни розділили або передали пруденційні завдання наднаціональному наглядовому органу, ролі та обов'язки, які були розділені або передані, мають бути чітко викладені в законі та оприлюднені. Будь-які залишкові повноваження або обов'язки, які зберігаються, мають бути оприлюднені, щоб забезпечити чіткість розподілу відповідальності.

[3] З цією метою «доступ» включає особистий доступ наглядового органу до приміщень банку, а також до вищого виконавчого персоналу та ради (як окремих членів, так і в цілому) особисто або віртуально, якщо це потрібно.

Принцип 2 – Незалежність, підзвітність, ресурсне забезпечення та правовий захист наглядових органів

40.6 Принцип 2:^[4] Наглядовий орган має операційну незалежність, прозорі процеси, надійне управління, бюджетні процеси, що не підривають автономію, та відповідні ресурси, а також є підзвітним за виконання своїх обов'язків та використання своїх ресурсів. Законодавча база банківського нагляду включає правовий захист наглядового органу.

Виноски

[4] Довідковий документ: БКБН, Звіт про вплив та підзвітність банківського нагляду, липень 2015 року.

40.7 Суттєві критерії:

- (1) Операційна незалежність, підзвітність та керівництво наглядового органу передбачені законодавством та оприлюднені. Не існує жодного втручання з боку уряду чи галузі, яке б ставило під загрозу операційну незалежність наглядового органу. Наглядовий орган має повну свободу дій у визначенні пруденційної політики та прийнятті будь-яких наглядових заходів чи рішень щодо банків, які перебувають під його наглядом.

- (2) Процес призначення та звільнення керівника (керівників) наглядового органу та членів його керівного органу є прозорим. Керівник(и) наглядового органу призначається(ються) на мінімальний строк і звільняється(ються) з посади протягом цього строку лише з причин, визначених законом, або якщо він (вони) фізично чи психологічно не здатний(ні) виконувати свої обов'язки, або якщо його (їх) визнано винним(и) у вчиненні неправомірних дій. Причина(и) звільнення оприлюднюється(ються) публічно.
- (3) Наглядовий орган публікує свої цілі та підзвітний через прозору систему за виконання своїх обов'язків щодо цих цілей. Наглядовий орган регулярно публічно повідомляє про свої наглядові пріоритети.
- (4) Наглядовий орган має ефективні внутрішні процеси керівництва та комунікації, які дозволяють своєчасно приймати наглядові рішення на рівні, що відповідає значущості питання, а також прискорювати процедури у випадку надзвичайних ситуацій. Розподіл обов'язків в організації, а також делегування повноважень для виконання певних завдань або прийняття рішень чітко визначені. Процеси нагляду включають внутрішні стримування та противаги для підтримки ефективного прийняття рішень та підзвітності. Структура керівного органу побудована таким чином, щоб уникнути будь-яких реальних або уявних конфліктів інтересів.
- (5) Наглядовий орган та його співробітники користуються довірою, що ґрунтується на їхньому професіоналізмі та добросовісності. Існують правила щодо уникнення конфлікту інтересів та належного використання інформації, отриманої під час роботи, з санкціями у разі їх недотримання.
- (6) Наглядовий орган має достатні ресурси для здійснення ефективного нагляду та контролю. Він фінансується таким чином, щоб не підривати його автономію або операційну незалежність. Це включає в себе:
  - (a) бюджет, який передбачає утримання персоналу в достатній кількості та з навичками, що відповідають профілю ризику та системній важливості банків, за якими здійснюється нагляд;
  - (b) тарифну сітку, яка дозволяє залучати та утримувати кваліфікований персонал;
  - (c) можливість залучати зовнішніх експертів з необхідними професійними навичками та незалежністю для виконання наглядових завдань з дотриманням необхідних обмежень щодо конфіденційності;
  - (d) бюджет і програму для регулярного навчання персоналу;
  - (e) технологічний бюджет, достатній для забезпечення персоналу інструментами, необхідними для нагляду за банківським сектором та оцінки окремих банків; та
  - (f) бюджет на відрядження, який уможливорює відповідну роботу на місцях, ефективне трансграничне співробітництво та участь у важливих внутрішніх і міжнародних зустрічах (наприклад, колегіях наглядових органів).
- (7) У межах щорічного планування ресурсів наглядові органи регулярно аналізують наявні навички персоналу та прогнозовані вимоги/потреби на короткострокову та середньострокову перспективу, враховуючи відповідні ризики, що виникають, та практику, а також розвиток наглядової діяльності. Наглядові органи аналізують та впроваджують заходи, спрямовані на подолання виявлених прогалин у кількості та/або наборах навичок.
- (8) Визначаючи програми нагляду та розподіляючи ресурси, наглядові органи враховують профіль ризику та системну важливість окремих банків, а також різні підходи до зниження ризиків.
- (9) Законодавство забезпечує захист наглядового органу та його персоналу від судових позовів за дії та/або бездіяльність, вчинені під час добросовісного виконання своїх обов'язків. Наглядовий орган та

його персонал належним чином захищені від витрат на захист своїх дій та/або бездіяльності, вчинених під час сумлінного виконання своїх обов'язків.^[5]

Виноски

- [5] Термін «наглядовий орган та його персонал» слід розуміти як такий, що охоплює керівника органу, керівний орган, співробітників та будь-яких професійних постачальників послуг, які виконують завдання для наглядового органу. Оскільки захист надається щодо дій та/або бездіяльності, вчинених у ході добросовісного виконання обов'язків, він не знімається після закінчення терміну призначення, залучення або працевлаштування.

Принцип 3 – Співпраця та взаємодія

- 40.8 Принцип 3: Закони, нормативно-правові акти або інші домовленості забезпечують основу для співпраці та взаємодії з відповідними національними органами влади та іноземними наглядовими органами. Ці домовленості відображають необхідність захисту конфіденційної інформації.^[6]

Виноски

- [6] Принцип 3 розвивається далі в Принципі 12 [ОБП40.27], Принципі 13 [ОБП40.30] і Принципі 29 [ОБП40.66].
- 40.9 Суттєві критерії:
- (1) Існують формальні та неформальні домовленості про співпрацю, зокрема аналіз, обмін інформацією та проведення спільної роботи, з усіма національними органами влади, які відповідають за безпеку та надійність банків, інших фінансових установ та/або стабільність фінансової системи. Існують докази того, що ці домовленості працюють на практиці, коли це потрібно.
  - (2) Існують формальні та неформальні домовленості, які дозволяють наглядовому органу координувати, в межах свого мандату, дії з відповідними органами, відповідальними за макропруденційну політику, під час здійснення заходів, пов'язаних з моніторингом, виявленням та усуненням системних ризиків, які потенційно можуть вплинути на стабільність банківської системи.
  - (3) Існують формальні та неформальні домовленості про співпрацю, зокрема аналіз, обмін інформацією та проведення спільних заходів, з відповідними іноземними наглядовими органами за діяльністю банків. Існують докази того, що ці домовленості працюють на практиці, коли це потрібно.
  - (4) Наглядовий орган може надавати конфіденційну інформацію іншому національному органу або іноземному наглядовому органу, але має вжити розумних заходів, щоб визначити, що будь-яка розкрита таким чином конфіденційна інформація буде використана лише для цілей нагляду за конкретним банком або системою в цілому і буде розглядатися стороною, яка її отримує, як конфіденційна.
  - (5) Наглядовий орган, який отримує конфіденційну інформацію від інших наглядових органів, використовує конфіденційну інформацію лише для цілей нагляду за конкретним банком або системою в цілому. Наглядовий орган не розкриває третім особам конфіденційну інформацію, отриману без дозволу наглядового органу, який надав інформацію, і може відхилити будь-яку вимогу (крім судового рішення або мандата законодавчого органу) про розкриття конфіденційної інформації, що знаходиться в його розпорядженні. Якщо наглядовий орган юридично змушений розкрити конфіденційну інформацію, яку він отримав від іншого наглядового органу, він негайно повідомляє про це наглядовий орган, який надав інформацію, вказуючи, яку саме інформацію він змушений розкрити, а також обставини, що супроводжують її розкриття. Якщо згода на передачу конфіденційної інформації не надається, наглядовий орган використовує всі розумні засоби, щоб протистояти такій вимозі або захистити конфіденційність інформації.

- (6) Для наглядового органу існують процеси підтримки органів врегулювання (наприклад, центральних банків та міністерств фінансів, у відповідних випадках), які здійснюють планування та заходи з відновлення та врегулювання.

Принцип 4 – Допустимі види діяльності

40.10 Принцип 4: Допустимі види діяльності установ, які отримують ліцензію та підлягають нагляду як банки, чітко визначені, а використання слова «банк» у назвах контролюється.

40.11 Суттєві критерії:

- (1) Термін «банк» чітко визначений у законах чи нормативно-правових актах.
- (2) Допустимі види діяльності установ, які мають ліцензію та підлягають нагляду як банки, чітко визначені або наглядовими органами, або в законах чи нормативно-правових актах.
- (3) Використання слова «банк» та будь-яких похідних слів, таких як «банківський», у назві, зокрема в доменних іменах, обмежується ліцензованими установами, що перебувають під наглядом, за всіх обставин, коли громадськість може бути введена в оману.
- (4) Приймати депозити від населення можуть лише установи, які мають ліцензію та підлягають нагляду як банки.^[7]
- (5) Наглядовий орган або орган ліцензування публікує або іншим чином робить доступним поточний перелік ліцензованих банків, зокрема філій іноземних банків, що діють у межах його юрисдикції, у спосіб, який є легкодоступним для громадськості.

Виноски

[7] *Комітет визнає існування небанківських фінансових установ, які приймають депозити, але можуть регулюватися інакше, ніж банки. Ці установи мають підлягати регулюванню у формі, що відповідає типу та розміру їхньої діяльності, та, в сукупності, не мають утримувати значну частку депозитів у фінансовій системі.*

Принцип 5 – Критерії ліцензування

40.12 Принцип 5:^[8] Орган ліцензування має право встановлювати критерії для ліцензування банків і відхиляти заявки, якщо ці критерії не виконуються. Як мінімум, процес ліцензування складається з оцінки структури власності та керівництва (зокрема, придатності та добросовісності членів правління та вищого керівництва) банку та його групи, його стратегічного та операційного плану, системи внутрішнього контролю, управління ризиками та прогнозованого фінансового стану (зокрема, капітальної бази). Якщо передбачуваний власник або материнська організація є іноземним банком, необхідно отримати попередню згоду його наглядового органу країни базування.

Виноски

[8] *Довідкові документи: БКБН, Принципи корпоративного керівництва для банків, липень 2015 року; БКБН, Банки-оболонки та каси, січень 2003 року.*

40.13 Суттєві критерії:

- (1) Закон визначає орган, відповідальний за надання та відкликання банківської ліцензії. Органом ліцензування може бути орган банківського нагляду або інший компетентний орган. Якщо орган ліцензування та наглядовий орган не є одним і тим же органом, наглядовий орган має право висловити свою думку щодо розгляду кожної заяви та вирішення питань, які викликають його занепокоєння. Крім того, орган ліцензування надає наглядовому органу будь-яку інформацію, яка може бути важливою для нагляду за ліцензованим банком. Наглядовий орган встановлює пруденційні умови або обмеження для нового ліцензованого банку, якщо це доречно.

- (2) Закони або нормативно-правові акти надають органу, що видає ліцензію, право встановлювати критерії для ліцензування банків. Якщо критерії не виконуються або якщо надана інформація є недостатньою, орган ліцензування має право відхилити заявку. Якщо орган ліцензування або наглядовий орган визначить, що ліцензія була видана на основі неправдивої інформації, ліцензія може бути відкликана.
- (3) Орган ліцензування визначає, що запропонована юридична, управлінська, операційна та структура власності банку та його групи не перешкоджатиме ефективному:
  - (a) нагляду як на індивідуальній, так і на консолідованій основі; та
  - (b) впровадженню коригувальних заходів у майбутньому. Банки-оболонки не мають ліцензуватися.
- (4) Орган ліцензування ідентифікує та визначає придатність основних акціонерів банку^[9] (зокрема, бенефіціарних власників) та інших осіб, які можуть мати значний вплив. Він також оцінює прозорість структури власності, джерела початкового капіталу та здатність акціонерів надати додаткову фінансову підтримку, якщо це потрібно.
- (5) Для всіх банків встановлено мінімальний розмір початкового капіталу.
- (6) Під час видачі дозволу орган ліцензування оцінює запропонованих членів ради банку та вищого керівництва з точки зору їхнього досвіду та доброчесності, готовності взяти на себе відповідальність, а також наявності потенційного конфлікту інтересів (перевірка на відповідність критеріям). Критерії відповідності включають: навички та досвід у відповідних фінансових операціях, що відповідають запланованій діяльності банку; відсутність судимостей за злочинну діяльність або негативних рішень регуляторних органів, які роблять особу непридатною для обіймання важливих посад у банку^[10]. Орган ліцензування визначає, чи має рада банку колективні ґрунтовні знання про суттєві види діяльності, які банк має намір здійснювати, і пов'язані з ними ризики. Наглядовий орган повторно оцінює придатність членів ради у випадку значних подій (наприклад, зміна контролю або значне придбання) або під час отримання інформації, яка впливає на їхню придатність та відповідність займаній посаді.
- (7) Орган ліцензування розглядає запропоновані стратегічні та операційні плани банку. Це включає визначення того, чи буде створена належна система корпоративного керівництва, управління ризиками та внутрішнього контролю, зокрема, пов'язана з виявленням та запобіганням злочинній діяльності^[11], а також нагляд за запропонованими функціями, що передаються на аутсорсинг. Операційна структура має відображати обсяг і ступінь складності запланованої діяльності банку.
- (8) Орган ліцензування розглядає умовну фінансову звітність і прогнози майбутнього банку. Це включає оцінку достатності фінансової стійкості для підтримки запропонованого стратегічного плану, а також фінансову інформацію про основних акціонерів банку.
- (9) У випадку відкриття філії або дочірнього банку іноземними банками, перед видачею ліцензії, наглядовий орган країни, що приймає, переконується в тому, що не було отримано заперечень (або заяви про відсутність заперечень) від наглядового органу країни базування. Щодо транскордонних банківських операцій у своїй країні наглядовий орган країни, що приймає, визначає, чи практикує наглядовий орган країни базування глобальний консолідований нагляд, і використовує цю інформацію для обґрунтування свого підходу до ліцензування та нагляду.
- (10) Орган ліцензування або наглядовий орган має політику та процедури для моніторингу прогресу нових учасників у досягненні їхніх бізнес- та стратегічних цілей, а також для визначення того, що наглядові вимоги, викладені в рішенні про видачу ліцензії, виконуються.

- (11) Критерії видачі ліцензій узгоджуються з критеріями, що застосовуються під час поточного нагляду. Наглядовий орган визначає, що банки продовжують відповідати застосовним критеріям після отримання ліцензії.

Виноски

[9] Це включає корпоративних власників банків для тих країн, де дозволено корпоративну власність на банки.

[10] Див. Принцип 14 [ОБП40.32].

[11] Див. Принцип 29 [ОБП40.66].

Принцип 6 – Передача істотної участі

- 40.14 Принцип 6:^[12] Наглядовий орган^[13] має право розглядати, відхилити та встановлювати пруденційні умови щодо будь-яких пропозицій про передачу істотної участі або контрольних пакетів акцій, які прямо чи опосередковано перебувають у власності в існуючих банках, іншим особам.

Виноски

[12] Довідкові документи: БКБН, Паралельні банківські структури, січень 2003 року; БКБН, Банки-оболонки та каси, січень 2003 року.

[13] Хоча в Принципі 6 використовується термін «наглядовий орган», Комітет визнає, що в деяких країнах ці питання можуть вирішуватися окремим органом ліцензування.

- 40.15 Суттєві критерії:

- (1) Закони або нормативно-правові акти містять чіткі визначення понять «істотна участь» та «контрольний пакет акцій».
- (2) Існують вимоги щодо отримання схвалення наглядового органу або негайного повідомлення про запропоновані зміни, які призведуть до зміни власника (зокрема, бенефіціарного), перевищення певного порогового значення права голосу або зміни контрольного пакету акцій.
- (3) Наглядовий орган має право відхилити будь-яку пропозицію про зміну істотної участі (зокрема, бенефіціарного володіння) або контрольного пакета акцій або заборонити реалізацію права голосу щодо таких інвестицій, щоб переконатися, що будь-яка зміна істотної участі відповідає критеріям, порівнянним з тими, що використовуються для ліцензування банків. Якщо наглядовий орган визначає, що зміна істотної участі була заснована на неправдивій інформації, він має право відхилити, змінити або скасувати зміну істотної участі.
- (4) Наглядовий орган отримує від банків через періодичну звітність або під час перевірок на місцях імена та частки всіх власників істотної участі або тих, хто здійснює контрольний вплив, зокрема імена бенефіціарних власників акцій, якими володіють номінальні утримувачі, зберігачі, а також через засоби, які можуть бути використані для приховування власності.
- (5) Наглядовий орган має право вжити відповідних заходів для зміни, скасування або іншого впливу на зміну контролю, яка відбулася без необхідного повідомлення наглядового органу або його схвалення.
- (6) Закони, нормативно-правові акти або наглядовий орган вимагають від банків повідомляти наглядовий орган, як тільки їм стає відома будь-яка суттєва інформація, яка може негативно вплинути на придатність значного акціонера або сторони, яка володіє контрольним пакетом акцій.

Принцип 7 – Значні придбання

40.16 Принцип 7: Наглядовий орган має право: (i) схвалювати або відхиляти (або рекомендувати відповідальному органу схвалення або відхилення) та встановлювати пруденційні умови щодо значних придбань або інвестицій банку (зокрема, створення транскордонних операцій) відповідно до встановлених критеріїв; та (ii) визначати, що корпоративні зв'язки або структури не наражають банк на надмірні ризики або не перешкоджають ефективному нагляду.

40.17 Суттєві критерії:

- (1) Закони або нормативно-правові акти чітко визначають:
  - (a) які види та суми (абсолютні та/або по відношенню до капіталу банку) придбань та інвестицій потребують попереднього дозволу нагляду; та
  - (b) випадки, для яких достатньо повідомлення після придбання або інвестиції. До таких випадків належать насамперед види діяльності, тісно пов'язані з банківською діяльністю, а також інвестиції, які є невеликими порівняно з капіталом банку.
- (2) Закони або нормативно-правові акти встановлюють критерії, за якими оцінюються окремі пропозиції банків щодо придбання та інвестування.
- (3) Наглядовий орган визначає, що будь-які нові придбання та інвестиції не наражатимуть банк на надмірні ризики і не перешкоджатимуть ефективному нагляду, а також (за потреби) не перешкоджатимуть ефективному впровадженню коригувальних заходів у майбутньому^[14]. Наглядовий орган може заборонити банкам здійснювати значні придбання/інвестиції (зокрема, започатковувати транскордонні банківські операції) у країнах, де діють закони чи нормативно-правові акти, що забороняють обмін інформацією, яка є необхідною для відповідного консолідованого нагляду. Здійснюючи таку оцінку, наглядовий орган враховує ефективність нагляду в країні базування та власну спроможність здійснювати нагляд на консолідованій основі.
- (4) Наглядовий орган визначає, що банк від самого початку має належні фінансові, управлінські та організаційні ресурси для управління придбанням/інвестицією.
- (5) Наглядовий орган усвідомлює ризики, які небанківська діяльність може становити для банку, і має засоби для вжиття заходів для зменшення цих ризиків. Наглядовий орган розглядає здатність банку управляти цими ризиками перед тим, як надати дозвіл на інвестиції в небанківську діяльність.
- (6) Наглядовий орган аналізує значні придбання або інвестиції інших суб'єктів банківської групи, щоб визначити, чи не наражають вони банк на надмірні ризики і чи не перешкоджають ефективному нагляду. Наглядовий орган також визначає, де це доречно, що ці нові придбання та інвестиції не перешкоджатимуть ефективному впровадженню коригувальних заходів у майбутньому. За потреби, наглядовий орган здатен ефективно реагувати на ризики для банку, що виникають внаслідок таких придбань чи інвестицій.

Виноски

[14] *Наглядовий орган може розглянути питання про те, чи не створює придбання або інвестиція перешкод для впорядкованого врегулювання неплатоспроможності банку.*

Принцип 8 – Підхід до нагляду

40.18 Принцип 8:^[15] Ефективна система банківського нагляду вимагає, щоб наглядовий орган розробляв і підтримував перспективну оцінку профілю ризику окремих банків, пропорційну їх системній важливості; виявляв, оцінював і усував ризики, що походять від банків і банківської системи в цілому; мав структуру для раннього втручання; і мав

плани, розроблені в партнерстві з іншими відповідними органами, для вжиття заходів щодо упорядкованого виведення банків з ринку, якщо вони стають нежиттєздатними.

Виноски

[15] *Довідкові документи: БКБН, Міркування високого рівня щодо пропорційності, липень 2022 року; БКБН, Принципи ефективного управління та нагляду за фінансовими ризиками, пов'язаними з кліматом, червень 2022 року; БКБН, Основи раннього наглядового втручання, березень 2018 року; БКБН, Належна практика: наслідки розвитку фінтеху для банків та органів банківського нагляду, лютий 2018 року; БКБН, Керівні настанови щодо виявлення слабких банків та роботи з ними, липень 2015 року; [SRP10], [SRP20], [SCO50].*

40.19 Суттєві критерії:

- (1) Наглядовий орган використовує чітко визначену методологію та процеси для визначення та оцінки на постійній основі характеру, впливу та обсягу ризиків:
  - (a) на які банки наражаються; та
  - (b) які банки становлять для безпеки та надійності банківської системи (зокрема, вплив на стабільність фінансової системи та взаємозв'язок із нею).

Методологія та процеси враховують (серед іншого): структуру групи банків (зокрема, ризики, на які наражаються суб'єкти, що входять до ширшої групи); ризики, пов'язані з бізнес-моделями банків, зокрема, стійкість бізнес-моделі;^[16] профіль ризиків банків з перспективою на майбутнє;^[17] їхнє середовище внутрішнього контролю; та їхню платоспроможність. Методологія дозволяє проводити відповідні порівняння між банками, а характер, частота та інтенсивність нагляду відображають результати цього аналізу.

- (2) Наглядовий орган, у співпраці з відповідними органами, де це доречно, використовує процес для оцінки та визначення банків, які є системно важливими в національному контексті. Наглядові органи публічно розкривають інформацію, яка містить загальний опис процесу, що використовується для оцінки та визначення системної важливості. Наглядовий орган проводить ці оцінки достатньо регулярно, щоб забезпечити відображення поточного стану національної фінансової системи.
- (3) Наглядовий орган оцінює дотримання банками пруденційних норм та інших законодавчих вимог.
- (4) Під час оцінки ризиків банків наглядовий орган враховує макроекономічне середовище, фінансові ризики, пов'язані з кліматом, та ризики, що виникають. Наглядовий орган також враховує міжгалузеві зміни, наприклад, у небанківських фінансових установах, часто контактуючи з їхніми регуляторними органами.
- (5) Спільно з іншими відповідними органами наглядовий орган виявляє, контролює та оцінює:
  - (a) накопичення та передачу ризиків, тенденцій та концентрацій в межах банківської системи в цілому та між її окремими частинами;
  - (b) будь-які нові або загальносистемні ризики, які можуть вплинути на банки та банківську систему в цілому; та
  - (c) загальну поведінку банків (наприклад, проциклічні дії), взаємозв'язки та взаємозалежності, які можуть негативно вплинути на стабільність банківської системи, включаючи наслідки для стабільності фінансової системи.

Наглядовий орган включає цей аналіз у свою оцінку банків і активно реагує на будь-яку серйозну загрозу стабільності банківської системи. Наглядовий орган

повідомляє про будь-які значні тенденції або ризики, що виникають, іншим відповідним органам, відповідальним за стабільність фінансової системи.

- (6) Спираючись на інформацію, надану банком та іншими національними органами, наглядовий орган спільно з органом, відповідальним за врегулювання неплатоспроможності, оцінює платоспроможність банку (за потреби), зважаючи на профіль ризику банку та його системну важливість. У разі виявлення специфічних для банку перешкод для впорядкованого врегулювання, наглядовий орган вимагає від банку вжити відповідних заходів, якщо це потрібно, таких як зміни в бізнес-стратегії, управлінській, операційній структурі та структурі власності, а також внутрішніх процедурах. Будь-які такі заходи враховують їхній вплив на надійність і стабільність поточної діяльності банку.
- (7) Наглядовий орган має чітку структуру або процес (наприклад, виявлення ризиків та раннє втручання) для роботи з банками в період підготовки до стресу та під час стресу, щоб будь-які рішення про необхідність або вжиття заходів з оздоровлення або врегулювання приймалися своєчасно.
- (8) Якщо наглядовому органу стає відомо, що банки реструктуризують свою діяльність з метою уникнення регуляторного периметру, він вживає відповідних заходів для вирішення цієї проблеми. Якщо наглядовому органу стає відомо, що діяльність, подібна до банківської, повністю або частково здійснюється за межами регуляторного периметру, наглядовий орган вживає відповідних заходів, щоб привернути увагу відповідального органу для вирішення питання регуляторного арбітражу.

Виноски

- [16] *Кінцева відповідальність за розробку та реалізацію стійких бізнес-стратегій лежить на раді банку.*
- [17] *Часовий горизонт для формування перспективного бачення має належним чином відображати фінансові ризики, пов'язані з кліматом, та нові ризики, що виникають у разі потреби.*

Принцип 9 – Методи та інструменти нагляду

40.20 Принцип 9:^[18] Наглядовий орган використовує відповідний набір методів та інструментів для реалізації підходу до нагляду та розподіляє наглядові ресурси на пропорційній основі, зважаючи на профіль ризику та системну важливість банків.

Виноска

- [18] *Довідковий документ: БКБН, Міркування високого рівня щодо пропорційності, липень 2022 року.*

40.21 Суттєві критерії:

- (1) Наглядовий орган застосовує відповідне поєднання виїзного та безвиїзного нагляду для оцінки стану банків, їхнього профілю ризику, системи внутрішнього контролю та коригувальних заходів, необхідних для вирішення наглядових проблем. Конкретне співвідношення між виїзним та безвиїзним наглядом може визначатися конкретними умовами та обставинами в країні та банку. Наглядовий орган регулярно оцінює якість, ефективність та інтеграцію своїх функцій безвиїзного та виїзного нагляду і, за потреби, змінює свій підхід.
- (2) Наглядовий орган має узгоджений процес планування та здійснення виїзної та безвиїзної діяльності. Існують політики та процеси, що забезпечують ретельне та послідовне проведення такої діяльності з чіткими обов'язками, цілями та результатами, а також ефективну координацію та обмін інформацією між підрозділами, що здійснюють діяльність на місці та за його межами.

- (3) Наглядний орган використовує різноманітну інформацію для регулярного аналізу та оцінки безпеки і надійності банків і стабільності банківської системи, оцінки суттєвих ризиків та визначення необхідних коригувальних і наглядових заходів. Сюди входить така інформація, як пруденційні звіти, статистична звітність, інформація про пов'язаних з банком осіб та загальнодоступна інформація. Отримана інформація про банки використовується наглядовими органами для формування цілісного уявлення та розуміння їхнього профілю ризику. Наглядний орган визначає, що інформація, надана банками, є достовірною^{19]} та отримує, за потреби, додаткову інформацію про банки та пов'язані з ними особи.
- (4) Наглядний орган використовує різноманітні інструменти для регулярного аналізу та оцінки безпеки та надійності банків і стабільності банківської системи, зокрема:
- (a) аналіз фінансової звітності та рахунків;
  - (b) аналіз бізнес-моделі;
  - (c) горизонтальні експертні огляди;
  - (d) аналіз корпоративного керівництва, зокрема систем управління ризиками та внутрішнього контролю;
  - (e) аналіз результатів проведених банками стрес-тестів; та
  - (f) оцінка достатності капіталу та ліквідності банків за несприятливих економічних сценаріїв, що може включати проведення наглядових стрес-тестів для окремих банків або на загальносистемній основі.
- Наглядний орган використовує результати аналізу для визначення необхідних подальших заходів, якщо такі є.
- (5) На основі інформації, наданої банками, та власного аналізу наглядовий орган повідомляє банкам свої висновки і вимагає від них вжити заходів для зменшення будь-яких конкретних вразливостей, які можуть вплинути на їхню безпеку та надійність або стабільність банківської системи (включаючи наслідки для стабільності фінансової системи та взаємозв'язок із нею).
- (6) Наглядний орган оцінює роботу служби внутрішнього аудиту банку (зокрема й тієї, що виконується на умовах аутсорсингу або спільної діяльності) та визначає, чи може він покладатися на роботу внутрішніх аудиторів у виявленні сфер потенційних ризиків, і якщо так, то в якій мірі.
- (7) Наглядний орган досить часто взаємодіє з радою банку, невиконавчими членами ради та керівництвом вищої і середньої ланки (включаючи керівників окремих бізнес-підрозділів і контрольних відділів), щоб зрозуміти і оцінити такі питання, як стратегія, структура групи, корпоративне керівництво, результати діяльності, достатність капіталу, ліквідність, якість активів, системи управління ризиками та внутрішній контроль. За потреби, наглядовий орган ставить під сумнів припущення, зроблені радою банку та вищим керівництвом під час розробки стратегії та бізнес-моделей.
- (8) Наглядний орган своєчасно доводить до відома банку результати своїх виїзних та безвиїзних аналізів за допомогою письмових звітів або шляхом обговорення чи зустрічей з керівництвом банку. Наглядний орган зустрічається з вищим керівництвом та радою банку для обговорення результатів наглядових перевірок та зовнішнього аудиту, за потреби. За потреби наглядовий орган також проводить окремі зустрічі з незалежними членами ради банку та зовнішнім аудитором.
- (9) Наглядний орган здійснює відповідні та своєчасні подальші заходи для перевірки того, що банки вирішили проблеми нагляду або виконали вимоги, доведені до їх відома. Це включає раннє інформування відповідного рівня

- наглядового органу та ради банку, якщо зауваження не були виконані належним чином або вчасно.
- (10) Наглядовий орган вимагає від банків завчасно повідомляти його про будь-які суттєві зміни у своїй діяльності, структурі та загальному стані, або як тільки йому стає відомо про будь-які суттєві несприятливі події, зокрема про порушення законодавчих або пруденційних вимог.
- (11) Наглядовий орган може залучати незалежних третіх осіб, зокрема зовнішніх експертів, але не може передоручати виконання своїх пруденційних обов'язків третім особам. У разі залучення третіх осіб, наглядовий орган:
- (a) чітко визначає та документує їхні ролі та обов'язки, зокрема сферу діяльності, де вони призначаються для виконання завдань нагляду;
  - (b) оцінює їхню придатність для виконання поставленого завдання (завдань), якість їхньої роботи і те, чи можна покладатися на їхні результати в тій мірі, в якій це передбачалося;
  - (c) забезпечує дотримання ними відповідних обмежень щодо конфіденційності;
  - (d) враховує упередженість, яка може впливати на них; і
  - (e) вимагає, щоб вони негайно доводили до його відома будь-які суттєві недоліки, виявлені в ході будь-якої роботи, виконаної ними з метою нагляду.
- (12) Наглядовий орган має належну інформаційну систему, яка полегшує обробку, моніторинг та аналіз пруденційної інформації. Система допомагає визначити сфери, що потребують подальших дій.

Виноски

[19] Див. Принцип 10 [ОБП40.23].

40.22 Додатковий критерій:

- (1) Наглядовий орган має структуру для періодичних незалежних перевірок, наприклад, службою внутрішнього аудиту, службою внутрішніх ризиків або незалежним експертом, відповідності та ефективності наявного наглядового інструментарію, а також ефективності його використання, та вносить відповідні зміни. Підхід до нагляду має переглядатися через певні проміжки часу та вдосконалюватися за потреби, щоб забезпечити його ефективність та відповідність поставленим цілям.

Принцип 10 – Звітність наглядового органу

- 40.23 Принцип 10:^[20] Наглядовий орган збирає, перевіряє та аналізує пруденційні звіти та статистичну звітність^[21] банків як на індивідуальній, так і на консолідованій основі, а також здійснює незалежну перевірку цих звітів шляхом проведення перевірок на місцях або із залученням зовнішніх експертів.

Виноски

[20] Довідкові документи: БКБН, Принципи ефективного управління та нагляду за фінансовими ризиками, пов'язаними з кліматом, червень 2022 року; БКБН, Належна практика: наслідки розвитку фінтеху для банків та органів банківського нагляду, лютий 2018 року; БКБН, Принципи ефективної агрегації даних про ризики та звітності про ризики, січень 2013 року; БКБН, Принципи нагляду за фінансовими конгломератами, вересень 2012 року.

[21] У контексті цього принципу «пруденційні звіти та статистична звітність» відрізняються від обов'язкової бухгалтерської звітності та вимагаються на додаток до неї. Перші розглядаються в цьому принципі, а другі – в Принципі 27 [ОБП40.61].

40.24 Суттєві критерії:

- (1) Наглядовий орган має право вимагати від банків подання інформації, як на індивідуальній, так і на консолідованій основі, про їхній фінансовий стан, результати діяльності та ризики, на вимогу та через регулярні проміжки часу. Ці звіти містять таку інформацію, як балансові та позабалансові активи і зобов'язання, прибутки і збитки, достатність капіталу, ліквідність, значні ризикові банківські операції, концентрація ризиків (зокрема, за секторами економіки, географічними регіонами та валютами), якість активів, резерви на покриття збитків за кредитами, операції з пов'язаними сторонами, процентний ризик, ринковий ризик, а також інформацію, яка дає змогу оцінити суттєвість фінансових ризиків, пов'язаних з кліматичними змінами, та ризиків, що виникають для банків.
- (2) Наглядовий орган надає інструкції щодо звітності, які чітко описують стандарти, що мають використовуватися під час підготовки наглядових звітів. Такі стандарти ґрунтуються на принципах і правилах бухгалтерського обліку, які є загальноприйнятими на міжнародному рівні.
- (3) Наглядовий орган вимагає, щоб банки мали надійні структури керівництва та процеси контролю за методологіями, які використовують для оцінки. Оцінка справедливої вартості максимізує використання доречних та надійних вхідних даних, які послідовно застосовуються для цілей управління ризиками та звітності. Система оцінки та процедури контролю підлягають належній незалежній валідації та перевірки як внутрішніми, так і зовнішніми експертами. Наглядовий орган оцінює, чи є оцінка, що використовується для регуляторних цілей, надійною та виваженою. Якщо наглядовий орган визначає, що оцінка є недостатньо виваженою, він вимагає від банку скоригувати свою звітність для цілей оцінки достатності капіталу або для цілей регуляторної звітності.
- (4) Наглядовий орган збирає та аналізує інформацію від банків з частотою, що відповідає характеру запитуваної інформації, а також профілю ризику та системній важливості банку.
- (5) Для проведення змістовних порівнянь між банками наглядовий орган збирає дані від усіх банків і всіх відповідних організацій, охоплених консолідованим наглядом, на порівнянній основі та за однакові дати (дані про запаси) і періоди (дані про потоки).
- (6) Наглядовий орган має право запитувати та отримувати будь-яку відповідну інформацію від банків, а також від будь-яких суб'єктів господарювання, що входять до складу більш широкої групи, незалежно від їхньої діяльності, якщо наглядовий орган вважає, що вона є:
  - (a) суттєвою для стану банку;
  - (b) суттєвою для оцінки ризиків банку; або
  - (c) необхідною для підтримки планування врегулювання.Це включає, але не обмежується, внутрішню управлінську інформацію, інформацію про корпоративне керівництво, операції з більш широкою групою (наприклад, з будь-якими небанківськими установами) та операції з пов'язаними сторонами.
- (7) Наглядовий орган має засоби забезпечення дотримання вимог щодо своєчасного та точного подання інформації. Наглядовий орган визначає відповідний рівень вищого керівництва банку, який відповідає за точність звітності, накладає санкції за недостовірну звітність та постійні помилки, а також вимагає виправлення неточної інформації.
- (8) Наглядовий орган використовує політику та процедури для визначення достовірності та цілісності наглядової інформації. Це включає програму періодичної перевірки наглядової звітності або власним персоналом наглядового органу, або зовнішніми експертами.

- (9) Наглядний орган має процедуру періодичного перегляду зібраної інформації з метою визначення того, чи задовольняє вона потреби нагляду.

Принцип 11 – Коригувальні та санкційні повноваження наглядових органів

40.25 Принцип 11:^[22] Наглядний орган діє на ранній стадії для усунення небезпечних та ненадійних практик або видів діяльності, які можуть становити ризики для банків або банківської системи. Наглядний орган має у своєму розпорядженні відповідний набір наглядових інструментів, які він може застосовувати на власний розсуд для здійснення своєчасних коригувальних дій. Це включає можливість відкликати банківську ліцензію або рекомендувати її відкликання.

Виноски

[22] Довідковий документ: БКБН, Паралельні банківські структури, січень 2003 року.

40.26 Суттєві критерії:

- (1) Наглядний орган на ранній стадії звертає увагу керівництва банку або, у відповідних випадках, ради банку на проблеми, що викликають занепокоєння, і вимагає, щоб ці проблеми були вирішені вчасно. Якщо наглядний орган вимагає від банку вжити значних коригувальних заходів, він надсилає відповідний письмовий документ до ради банку. Наглядний орган вимагає від банку регулярних письмових звітів про хід виконання заходів і перевіряє, чи задовільно виконані коригувальні дії. Наглядний орган остаточно і своєчасно вирішує виявлені проблеми.
- (2) Наглядний орган своєчасно застосовує відповідний набір наглядових інструментів^[23], якщо, на думку наглядового органу, банк не дотримується законів, нормативно-правових актів або наглядових заходів, займається небезпечною або нездоровою практикою або діяльністю, яка може становити ризики для банку або банківської системи, або якщо інтереси вкладників знаходяться під загрозою в інший спосіб.
- (3) Наглядний орган використовує свої повноваження, щоб діяти, коли банк опускається нижче встановлених регуляторних порогових вимог, включаючи встановлені регуляторні коефіцієнти або показники. Наглядний орган втручається на ранній стадії, щоб вимагати від банку вжити заходів для запобігання порушенню ним регуляторних порогових вимог. Закони та нормативно-правові акти захищають наглядний орган від надмірного зволікання з відповідними коригувальними заходами, не обмежуючи при цьому свободу дій наглядового органу.
- (4) Наглядний орган використовує широкий спектр можливих заходів для вирішення на ранній стадії таких сценаріїв, як описано в [ОБП40.26(2)] вище. Ці заходи включають можливість оперативно накласти санкції або вимагати від банку вжити своєчасних коригувальних заходів. На практиці комплекс заходів застосовується відповідно до серйозності ситуації. Наглядний орган встановлює чіткі пруденційні цілі або визначає дії, які необхідно вжити, що можуть включати обмеження поточної діяльності банку, запровадження більш жорстких пруденційних лімітів та вимог, відмову у схваленні нових видів діяльності або придбань, обмеження або призупинення виплат акціонерам або викупу акцій, обмеження передачі активів, заборона фізичним особам працювати в банківському секторі, заміна або обмеження повноважень керівників, членів правління або власників контрольного пакету акцій, сприяння поглинанню або злиттю з більш стабільною установою, запровадження тимчасової адміністрації банку, а також відкликання або рекомендація відкликання банківської ліцензії.
- (5) Наглядний орган застосовує санкції не лише до банку, а й, за потреби, до керівництва та/або ради, або відповідних фізичних осіб. Наглядний орган має право одночасно застосовувати коригувальні заходи та санкційні заходи, зокрема фінансові штрафи.

- (6) Наглядний орган здійснює свої повноваження щодо вжиття коригувальних заходів, зокрема відгороджує банк від дій материнських компаній, дочірніх компаній, паралельних банківських структур та інших пов'язаних осіб у питаннях, які можуть вплинути на безпеку та надійність банку або банківської системи.
- (7) Закони, нормативно-правові акти або наглядовий орган встановлюють чітку політику щодо того, чи є накладені санкції предметом публічного розголосу, і якщо так, то що саме і коли слід розкривати. Рішення про оприлюднення санкцій або коригувальних заходів, застосованих до банків і фізичних осіб (наприклад, старших керівників, членів ради, директорів, посадових осіб та інших співробітників), може бути обумовлене міркуваннями конфіденційності, й воно не має ставити під загрозу інші цілі нагляду або завдавати шкоди іншим справам, що перебувають на розгляді наглядового органу. Хоча прозорість правозастосовних заходів заохочується, рішення про розкриття інформації про санкції може прийматися в кожному конкретному випадку окремо, залежно від їхньої серйозності та частоти їхнього застосування, серед інших міркувань.
- (8) Наглядний орган співпрацює та взаємодіє з відповідними органами під час прийняття рішення про те, коли і як здійснювати впорядковане врегулювання проблемного банку (що може включати закриття, допомогу в реструктуризації або злиття з сильнішою установою).
- (9) За потреби, вживаючи офіційні коригувальні заходи щодо банку, наглядовий орган інформує про свої дії наглядовий орган пов'язаних небанківських фінансових установ та координує свої дії з ними.

Висновки

[23] Див. Принцип 1, суттєвий критерій 1 [ОБП40.5].

Принцип 12 – Консолідований нагляд

40.27 Принцип 12:^[24] Наглядний орган здійснює нагляд за банківською групою на консолідованій основі, належним чином контролюючи та, за потреби, застосовуючи пруденційні стандарти до всіх аспектів діяльності банківської групи в усьому світі.

Висновки

[24] Довідкові документи: БКБН, Принципи нагляду за фінансовими конгломератами, вересень 2012 року; БКБН, Обмін інформацією між країнами базування та країнами, що приймають, для ефективного впровадження Базеля II, червень 2006 року; БКБН, Нагляд за транскордонною банківською діяльністю, жовтень 1996 року; БКБН, Принципи нагляду за зарубіжними установами банків, травень 1983 року; БКБН, Консолідований нагляд за міжнародною діяльністю банків, березень 1979 року; [SCO10].

40.28 Суттєві критерії:

- (1) Наглядний орган розуміє загальну структуру банківської групи та ознайомлений з усіма суттєвими видами діяльності (включаючи небанківську діяльність), що здійснюються суб'єктами більшої групи, як на внутрішньому, так і на міжнародному рівні. Наглядний орган розуміє та оцінює, як здійснюється управління загальногруповими ризиками, і вживає заходів, коли ризики, що виникають у банківській групі та інших установах, що входять до складу групи, зокрема ризики розповсюдження та репутаційні ризики, можуть поставити під загрозу безпеку та надійність банку і банківської системи в цілому.
- (2) Наглядний орган встановлює пруденційні стандарти, збирає та аналізує фінансову та іншу інформацію на консолідованій основі для банківської групи, охоплюючи такі сфери, як достатність капіталу, ліквідність, значні ризикові банківські операції, ризикові операції з пов'язаними сторонами, ліміти кредитування та структуру групи.
- (3) Наглядний орган перевіряє, чи є нагляд за іноземними операціями банку з боку управління (материнського банку або головного офісу і, де це доречно, холдингової

компанії) відповідним з огляду на їхній профіль ризику та системну важливість. Наглядовий орган визначає, що материнські банки мають безперешкодний доступ до всієї суттєвої інформації від своїх іноземних філій та дочірніх компаній. Наглядовий орган також визначає, що політика і процеси банків вимагають від місцевого керівництва будь-яких транскордонних операцій мати необхідний досвід для управління цими операціями у безпечний і надійний спосіб, а також відповідно до наглядових і регуляторних вимог. Наглядовий орган країни базування розглядає ефективність нагляду, що здійснюється в країнах, що приймають, в яких його банки здійснюють суттєві операції.

- (4) Наглядовий орган країни базування періодично відвідує закордонні офіси банку. Місце і частота цих візитів визначаються профілем ризику і системною важливістю закордонних операцій банку. Під час цих візитів наглядовий орган зустрічається з наглядовими органами країни, що приймає. Наглядовий орган має політику оцінки потреби у проведенні виїзних перевірок зарубіжних операцій банку або у наданні додаткової звітності, а також має повноваження та ресурси для вжиття таких заходів у разі потреби.
- (5) Наглядовий орган розглядає основні види діяльності материнських компаній та компаній, афілійованих з материнськими компаніями, які мають суттєвий вплив на безпеку та надійність банку, і вживає відповідних наглядових заходів.
- (6) Наглядовий орган обмежує коло видів діяльності, які може здійснювати консолідована група, та місця, в яких може здійснюватися така діяльність (включаючи закриття закордонних офісів), якщо він визнає це необхідним:
  - (a) безпека та надійність банку поставлені під загрозу через те, що діяльність наражає його на надмірний ризик та/або не є належним чином керованою;
  - (b) нагляд з боку інших національних органів не є відповідним до ризиків, які створює діяльність банку; та/або
  - (c) перешкоджає здійсненню ефективного нагляду на консолідованій основі.
- (7) Окрім нагляду на консолідованій основі, відповідальний наглядовий орган здійснює нагляд за окремими банками в групі. Відповідальний наглядовий орган здійснює нагляд за кожним банком на індивідуальній основі та розуміє його взаємозв'язок з іншими членами групи.^[25]

Виноски

[25] Див. Принцип 16, додатковий критерій 2 [ОБП40.38].

40.29 Додатковий критерій:

- (1) У країнах, де дозволена корпоративна власність на банки, наглядовий орган має право встановлювати та забезпечувати дотримання належних стандартів для вищого керівництва материнських компаній.

Принцип 13 – Відносини між країною базування та країною, що приймає

40.30 Принцип 13:^[26] Наглядові органи країни базування та країни, що приймає, в якій функціонують транскордонні банківські групи, обмінюються інформацією та співпрацюють з метою ефективного нагляду за групою та організаціями групи, а також ефективного врегулювання кризових ситуацій. Наглядові органи вимагають, щоб місцеві операції іноземних банків здійснювалися за тими самими стандартами, що й операції національних банків.

Виноски

[26] Довідкові документи: Рада з фінансової стабільності (РФС), Ключові ознаки ефективних режимів врегулювання фінансових установ, жовтень 2014 року; БКБН, Принципи ефективних наглядових колегій, червень 2014 року; БКБН, Обмін інформацією між країнами базування та країнами, що приймають, для ефективного впровадження Базеля II, червень 2006 року; БКБН, Принципи високого рівня для транскордонного

впровадження Нової угоди, серпень 2003 року; БКБН, Банки-оболонки та каси, січень 2003 року; БКБН, Нагляд за транскордонною банківською діяльністю, жовтень 1996 року; БКБН, Інформаційні потоки між органами банківського нагляду, квітень 1990 року; БКБН, Принципи нагляду за зарубіжними установами банків, травень 1983 року.

40.31 Суттєві критерії:

- (1) Наглядовий орган країни базування створює наглядові колегії для банківських груп, що здійснюють значні транскордонні операції, з метою посилення ефективного нагляду, враховуючи профіль ризику та системну важливість банківської групи, а також відповідні потреби її наглядових органів. У найширшому розумінні до складу колегії включається наглядовий орган країни, що приймає, який має відповідну дочірню компанію або значну філію в своїй юрисдикції та зацікавлений в ефективному надгляді за банківською групою. Структура колегії відображає: (i) характер банківської групи, включаючи її масштаб, структуру і складність, а також її значення в юрисдикції країни, що приймає; і (ii) можливість зміцнення взаємної довіри та задоволення потреб і виконання обов'язків як наглядових органів країни базування, так і наглядових органів країни, що приймає.
- (2) Наглядові органи країни базування та країни, що приймає, своєчасно обмінюються відповідною інформацією згідно з їхніми функціями та обов'язками, як на двосторонній основі, так і через колегії. Це включає інформацію про:
  - (a) суттєві ризики (зокрема ті, що виникають у відповідному макроекономічному середовищі) та практики управління ризиками банківської групи; та
  - (b) оцінки наглядових органів щодо безпеки та надійності відповідної установи, яка перебуває під їхньою юрисдикцією.

Для забезпечення своєчасного обміну конфіденційною інформацією існують неформальні або формальні домовленості (наприклад, меморандуми про взаєморозуміння та угоди про конфіденційність).

- (3) Наглядові органи країни базування та країни, що приймає, координують і планують наглядову діяльність або проводять спільну роботу, якщо виявляються спільні сфери інтересів, з метою підвищення ефективності та результативності нагляду за транскордонними банківськими групами.
- (4) Наглядовий орган країни базування розробляє узгоджену комунікаційну стратегію з відповідними наглядовими органами країни, що приймає. Обсяг і характер стратегії відображає профіль ризику та системну важливість транскордонних операцій банківської групи. Наглядові органи країни базування та країни, що приймає, також домовляються про передачу банкам поглядів і результатів спільних заходів і засідань колегії, де це доречно, щоб забезпечити узгодженість повідомлень з питань, що стосуються всієї групи.
- (5) За потреби, враховуючи профіль ризику банківської групи та її системну важливість, наглядовий орган країни базування, працюючи з національними органами врегулювання, розробляє механізм транскордонного співробітництва та координації між відповідними органами країни базування та країни, що приймає, під час кризових ситуацій. Відповідні органи обмінюються інформацією про підготовку до кризи на ранній стадії, дотримуючись правил конфіденційності, у спосіб, який не ставить під загрозу перспективу успішного врегулювання.
- (6) За потреби, враховуючи профіль ризику банківської групи та її системну важливість, наглядовий орган країни базування, працюючи з національними органами врегулювання та відповідними органами країни, що приймає, розробляє план врегулювання групи. Відповідні органи обмінюються будь-якою інформацією, необхідною для розробки та підтримки надійного плану врегулювання. Наглядові органи також негайно повідомляють і консультуються з відповідними органами та наглядовими органами (як у країні базування, так і в країні, що приймає), коли вживають будь-які заходи щодо відновлення платоспроможності та врегулювання.

- (7) Національне законодавство або нормативно-правові акти наглядового органу країни, що приймає, вимагають, щоб на транскордонні операції іноземних банків поширювалися пруденційні вимоги, вимоги щодо інспектування та регуляторної звітності, аналогічні тим, що діють для національних банків.
- (8) Наглядовий орган країни базування має доступ до місцевих офісів і дочірніх компаній банківської групи, щоб полегшити оцінку безпеки та надійності групи, а також дотримання вимог щодо належної перевірки клієнтів. Наглядовий орган країни базування інформує наглядовий орган країни, що приймає, про заплановані візити до місцевих відділень та дочірніх компаній банківських груп.
- (9) Наглядовий орган країни, що приймає, здійснює нагляд за розрахунково-касовими центрами у спосіб, що відповідає міжнародним стандартам. Наглядовий орган не дозволяє створення банків-оболонки або продовження діяльності банків-оболонки.
- (10) Наглядовий орган, який вживає заходів на основі інформації, отриманої від іншого наглядового органу або такої, що має значення для його роботи, консультується з ним, наскільки це можливо, перед тим, як вжити таких заходів.

Принцип 14 – Корпоративне керівництво

40.32 Принцип 14:^[27] Наглядовий орган визначає, що банки мають надійну політику та процеси корпоративного керівництва, які охоплюють, наприклад, корпоративну культуру та цінності, стратегічне керівництво та нагляд, групову та організаційну структуру, середовище контролю, процес оцінки придатності, обов'язки ради та вищого керівництва банку, а також практику компенсації. Ці політики та процеси відповідають профілю ризику та системній важливості банку.

Виноски

[27] *Довідкові документи: БКБН, Міркування високого рівня щодо пропорційності, липень 2022 року; РФС, Зміцнення системи управління для зменшення ризику неправомірної поведінки: інструментарій для фірм та наглядових органів, квітень 2018 року; РФС, Додаткові керівні настанови до Принципів та стандартів РФС щодо належної практики компенсації, березень 2018 року; БКБН, Принципи корпоративного керівництва для банків, липень 2015 року; РФС, Керівництво з наглядової взаємодії з фінансовими установами щодо культури ризиків: основа для оцінки культури ризиків, квітень 2014 року; РФС, Принципи обґрунтованої практики компенсації, квітень 2009 року.*

40.33 Суттєві критерії:

- (1) Закони, нормативно-правові акти або наглядовий орган встановлюють обов'язки ради банку та вищого керівництва щодо корпоративного керівництва з метою забезпечення ефективного контролю над усією діяльністю банку. Наглядовий орган надає банкам рекомендації щодо вимог до належного корпоративного керівництва.
- (2) Наглядовий орган регулярно проводить комплексну оцінку політики та практики корпоративного керівництва банку, а також їх впровадження, і визначає, що банк має надійну політику та процеси корпоративного керівництва, які відповідають його профілю ризику та системній важливості. Наглядовий орган вимагає від банків своєчасного виправлення недоліків.
- (3) Наглядовий орган визначає, що до складу ради входять особи, які володіють збалансованим набором навичок, різноманітністю та досвідом, які в сукупності мають необхідну кваліфікацію, що відповідає розміру, складності та профілю ризику банку. До складу ради входить достатня кількість досвідчених незалежних директорів.^[28] Члени ради відповідають (індивідуально та колективно) займаним посадам, є ефективними та виконують свій «обов'язок дотримання обережності» та «обов'язок лояльності».^[29]

- (4) Наглядний орган визначає, що структури керівництва та процеси висування і призначення членів ради є відповідними для банку. Ради регулярно оцінюють ефективність роботи ради в цілому, її комітетів та окремих членів ради (включаючи їхню поточну придатність). Членство в раді регулярно оновлюється з метою підвищення кваліфікації та незалежності. Відповідно до профілю ризику та системної важливості банку, структура ради включає комітети з питань аудиту, ризиків, компенсацій та інші комітети ради з досвідченими, незалежними директорами.
- (5) Наглядний орган визначає, що рада банку затверджує та контролює реалізацію стратегічного напрямку діяльності банку, його апетиту до ризику та стратегії, а також пов'язаних з ними політик, встановлює та поширює корпоративну культуру та цінності (наприклад, через кодекс поведінки),^[30] а також встановлює політику щодо конфлікту інтересів та ефективно середовище для здійснення контролю.
- (6) Наглядний орган визначає, що рада банку, за винятком випадків, коли інше вимагається законами або нормативно-правовими актами:
- (a) встановила належні стандарти відбору вищого керівництва та керівників контрольних підрозділів;
  - (b) розробила ефективні процеси для розподілу повноважень, відповідальності та підзвітності в банку;
  - (c) має плани наступництва; та
  - (d) активно та критично наглядає за виконанням вищим керівництвом стратегій ради, зокрема здійснює моніторинг діяльності вищого керівництва та керівників контрольних підрозділів відповідно до встановлених для них стандартів.
- (7) Наглядний орган визначає, що рада банку здійснює активний нагляд за розробкою та функціонуванням системи компенсації банку і що вона має відповідні стимули, які узгоджуються з розумним прийняттям ризиків та є ефективними у боротьбі з неправомірною поведінкою, яка потенційно може призвести до збитків. Система компенсації та пов'язані з нею стандарти, політики та процедури є недискримінаційними, відповідають довгостроковим цілям та фінансовій стійкості банку, а в разі виявлення недоліків їх виправляють.
- (8) Наглядний орган визначає, що рада банку та вище керівництво знають і розуміють операційну структуру банку та його ризики, зокрема ті, що виникають внаслідок використання структур, які перешкоджають прозорості (наприклад, структури спеціального призначення або пов'язані з ними структури). Наглядний орган визначає, що ризики ефективно управляються та зменшуються, де це доречно.
- (9) Закони, нормативно-правові акти або наглядний орган вимагають від банків повідомляти наглядний орган або публічно розкривати будь-яку суттєву та достовірну інформацію, що може негативно вплинути на придатність та відповідність займаній посаді члена ради банку або члена вищого керівництва, як тільки їм стане відомо про це.
- (10) Наглядний орган має право вимагати змін у складі ради банку, якщо він вважає, що окремі особи не виконують своїх обов'язків, пов'язаних із дотриманням цих критеріїв.

Виноски

- [28] *Незалежний директор – це невиконавчий член ради, який не виконує жодних управлінських функцій у банку і не перебуває під будь-яким іншим неналежним впливом, внутрішнім чи зовнішнім, політичним чи майновим, який би перешкоджав члену ради приймати об'єктивні рішення.*

[29] Комітет визначає: (i) «обов'язок дотримання обережності» як обов'язок членів ради приймати рішення та діяти на основі поінформованості та розсудливості щодо банку. Це часто трактується як вимога до членів ради підходити до справ компанії так само, як «розсудлива людина» підходила б до своїх власних справ; і (ii) «обов'язок лояльності» як обов'язок членів ради діяти добросовісно в інтересах компанії. Обов'язок лояльності має запобігати тому, щоб окремі члени ради діяли у власних інтересах або в інтересах іншої особи чи групи осіб за кошт компанії та акціонерів.

[30] Це включає в себе політику та процедури щодо викривання, які захищають співробітників від переслідувань або іншого негативного ставлення.

Принцип 15 – Процес управління ризиками

40.34 Принцип 15^[31] Наглядний орган визначає, що банки мають комплексний процес управління ризиками (зокрема ефективний нагляд з боку ради та вищого керівництва) для своєчасного виявлення, вимірювання, оцінки, моніторингу, звітування та контролю або пом'якшення всіх суттєвих ризиків^[32] (які можуть включати ризики, пов'язані з діджиталізацією, фінансові ризики, пов'язані з кліматом, та нові ризики), а також для оцінювання відповідності їхнього капіталу, ліквідності та стійкості бізнес-моделей з огляду на структуру ризиків, а також ринкові та макроекономічні умови. Це поширюється на розробку та перегляд заходів на випадок непередбачуваних обставин (зокрема, надійних та достовірних планів відновлення діяльності, якщо це виправдано), які враховують конкретні обставини, що склалися в банку. Процес управління ризиками має відповідати профілю ризику та системній важливості банку.^[33]

Виноски

[31] Довідкові документи: БКБН, Міркування високого рівня щодо пропорційності, липень 2022 року; БКБН, Принципи ефективного управління та нагляду за фінансовими ризиками, пов'язаними з кліматом, червень 2022 року; БКБН, Принципи стрес-тестування, жовтень 2018 року; БКБН, Належні практики: наслідки розвитку фінтеху для банків та органів банківського нагляду, лютий 2018 року; БКБН, Ідентифікація та управління ризиком входження, жовтень 2017 року; БКБН, Принципи корпоративного керівництва для банків, липень 2015 року; БКБН, Наглядове керівництво з управління ризиками, пов'язаними з розрахунками за валютними операціями, лютий 2013 року; БКБН, Принципи ефективної агрегації даних про ризики та звітності про ризики, січень 2013 року; БКБН, Принципи нагляду за фінансовими конгломератами, вересень 2012 року; РФС, Керівництво з наглядової взаємодії з фінансовими установами щодо культури управління ризиками: основа для оцінки культури управління ризиками, квітень 2014 року.

[32] Певною мірою, точні вимоги можуть відрізнятися залежно від типу ризику (Принципи 15-25), що відображено у відповідних довідкових документах.

[33] Хоча згідно з цим та іншими принципами наглядовий орган зобов'язаний визначати, чи дотримуються політики та процесів управління ризиками в банках, відповідальність за забезпечення їх дотримання залишається за радою банку та вищим керівництвом.

40.35 Суттєві критерії:

- (1) Наглядний орган визначає, що банки мають відповідні стратегії управління ризиками, затверджені радою банку, і що рада затвердила ефективну заяву про апетит до ризику та структуру для визначення рівня ризику, який банк готовий взяти на себе або прийняти. Наглядний орган також визначає, що рада гарантує, що:
  - (a) у всьому банку створено належну культуру управління ризиками, що сприяє розробці та виконанню його стратегії;
  - (b) розроблені політики та процеси прийняття ризиків, які відповідають стратегії управління ризиками та встановленому апетиту до ризику;

- (c) визнаються невизначеності, пов'язані з вимірюванням ризиків;
  - (d) встановлюються відповідні ліміти, які відповідають ризик-апетиту банку, його профілю ризику, потребам у капіталі та ліквідності. Ці ліміти зрозумілі та регулярно доводяться до відома відповідного персоналу; та
  - (e) старші керівники вживають необхідних заходів для моніторингу та контролю всіх суттєвих ризиків відповідно до затверджених стратегій та апетиту до ризику.
- (2) Наглядний орган вимагає, щоб банки мали комплексну політику та процеси управління ризиками для виявлення, вимірювання, оцінки, моніторингу, звітування та контролю або пом'якшення всіх суттєвих ризиків.^[34] Наглядний орган визначає, що ці процеси є належними:
- (a) для забезпечення комплексного бачення ризику в масштабах всього банку за всіма суттєвими типами ризиків;
  - (b) для профілю ризику та системної важливості банку;
  - (c) для оцінки ризиків, що виникають з макроекономічного середовища, яке впливає на ринки, на яких працює банк, та включення таких оцінок до процесу управління ризиками банку; та
  - (d) для оцінки ризиків, які можуть матеріалізуватися протягом більш тривалого періоду часу (зокрема ризики, пов'язані з діджиталізацією, фінансові ризики, пов'язані з кліматичними змінами, та нові ризики). Там, де це доречно, банки використовують аналіз сценаріїв як інструмент.
- (3) Наглядний орган визначає, що стратегії, політики, процеси та ліміти управління ризиками належним чином задокументовані та узгоджені із заявою про ризик-апетит банку та його структурою; регулярно переглядаються та належним чином коригуються для відображення змін у ризик-апетиті, профілях ризиків, ринкових та макроекономічних умовах; а також доводяться до відома працівників банку. Наглядний орган визначає, що існують відповідні процедури для виявлення порушень лімітів ризику та значних відхилень від встановлених політик, які забезпечують оперативне реагування та санкціонування з боку керівництва відповідного рівня та ради банку (за потреби), а також належне і своєчасне вжиття відповідних заходів щодо виправлення ситуації.
- (4) Наглядний орган визначає, що рада банку та вище керівництво отримують достатню інформацію та розуміють характер і рівень ризику, на який наражається банк, а також те, як цей ризик співвідноситься з відповідними рівнями капіталу та ліквідності. Наглядний орган також визначає, що рада та вище керівництво регулярно аналізують і розуміють наслідки та обмеження (зокрема, невизначеність у вимірюванні ризиків) інформації з управління ризиками, яку вони отримують.
- (5) Наглядний орган визначає, що банки мають належний внутрішній процес оцінки загальної достатності капіталу та ліквідності, а також стійкості їхніх бізнес-моделей з огляду на їхній ризик-апетит, профіль ризику^[35] та перспективні бізнес-стратегії. Наглядний орган аналізує та оцінює внутрішні оцінки достатності капіталу та ліквідності банків, а також їхні стратегії.
- (6) Якщо банки використовують моделі для вимірювання компонентів ризику, наглядний орган визначає, чи виконуються такі умови:
- (a) банки дотримуються наглядових стандартів щодо використання моделей;
  - (b) ради банків та вище керівництво розуміють обмеження та невизначеності, пов'язані з результатами моделей, а також ризик, притаманний їх використанню; та
  - (c) банки здійснюють регулярну та незалежну перевірку і тестування моделей.

Крім того, наглядовий орган оцінює, чи є результати моделювання обґрунтованим відображенням прийнятих ризиків.

- (7) Наглядовий орган визначає, що банки мають інформаційні системи, які є відповідними (як за звичайних обставин, так і в періоди стресу) для вимірювання, оцінки та звітування про розмір, склад та якість ризиків на рівні всього банку за всіма видами ризиків, продуктами та контрагентами. Наглядовий орган також визначає, що ці звіти відображають профіль ризику банку, його потреби в капіталі та ліквідності, й що вони своєчасно надаються раді банку та вищому керівництву у формі, придатній для їх використання.
- (8) Наглядовий орган визначає, що банки розробляють і підтримують належні можливості агрегування даних про ризики та звітності, які відповідають профілю ризику та системній важливості банку. Наглядовий орган також визначає, що рада та вище керівництво розглядають і затверджують систему агрегування даних про ризики та звітності про ризики банку, а також забезпечують виділення достатніх ресурсів для підтримки цих зусиль.
- (9) Наглядовий орган визначає, що банки мають належні політики та процеси, які забезпечують розуміння радою банку та вищим керівництвом ризиків, притаманних новим продуктам,^[36] суттєвим модифікаціям існуючих продуктів та великим управлінським ініціативам (таким як зміни в системах, процесах, бізнес-моделях та значні придбання). Наглядовий орган визначає, що рада банку та вище керівництво здійснюють постійний моніторинг та управління цими ризиками. Наглядовий орган також визначає, що політика та процеси банку вимагають, щоб будь-яка значна діяльність такого характеру була схвалена радою або спеціальним комітетом ради.
- (10) Наглядовий орган визначає, що банки мають функції управління ризиками, які охоплюють усі суттєві ризики, з достатніми ресурсами, незалежністю, повноваженнями та доступом до рад банків для ефективного виконання своїх обов'язків. Наглядовий орган визначає, що їхні обов'язки чітко відокремлені від функцій прийняття ризиків у банку і що вони звітують про ризики безпосередньо раді та вищому керівництву. Наглядовий орган також визначає, що функція управління ризиками підлягає регулярній перевірці службою внутрішнього аудиту.
- (11) Наглядовий орган вимагає від великих і складних банків мати спеціальний підрозділ з управління ризиками, який очолює директор з управління ризиками (CRO) або еквівалентна йому посадова особа. Якщо CRO банку з якихось причин звільняється з посади, це має відбуватися за попереднім погодженням з радою директорів і, зазвичай, має бути оприлюднене публічно. Банк також має обговорити причини такого звільнення зі своїм наглядовим органом.
- (12) Наглядовий орган встановлює стандарти, що стосуються, зокрема, кредитного ризику, ринкового ризику, ризику ліквідності, процентного ризику в банківському портфелі, операційного ризику та великих ризиків.
- (13) Наглядовий орган вимагає, щоб банки мали відповідні заходи на випадок непередбачених обставин, як невід'ємну частину процесу управління ризиками, для реагування на ризики, які можуть реалізуватися, та дії, яких слід вжити в стресових умовах (включаючи ті, що становитимуть серйозний ризик для їхньої життєздатності). Якщо це виправдано профілем ризику та системною важливістю банку, заходи на випадок непередбачених обставин включають надійні та достовірні плани відновлення, які враховують конкретні обставини банку. Наглядовий орган, співпрацюючи, за потреби, з органами врегулювання, оцінює відповідність заходів на випадок непередбачених обставин у банках з огляду на їхній профіль ризику та системну важливість (включаючи перегляд будь-яких планів відновлення), а також їхню ймовірну реалістичність під час стресових періодів. У разі виявлення недоліків наглядовий орган прагне до їх усунення.

- (14) Наглядний орган вимагає, щоб банки мали перспективні програми стрес-тестування, які охоплюють усі суттєві ризики, що відповідають їхньому профілю ризику та системній важливості, як невід'ємну частину їхнього процесу управління ризиками. Як мінімум, програми стрес-тестування банків охоплюють кредитний ризик, ринковий ризик, ризик зміни процентних ставок у банківському портфелі, ризик ліквідності, ризик країни та ризик переказу коштів, операційний ризик та значні концентрації ризиків. Наглядний орган регулярно оцінює програму стрес-тестування банку і визначає, чи охоплює вона всі суттєві джерела ризику і чи використовує вона правдоподібні несприятливі сценарії. Наглядний орган також визначає, чи враховує банк отримані результати у процесі прийняття рішень, управлінні ризиками (включаючи заходи на випадок непередбачених обставин) та оцінці рівня капіталу і ліквідності. Наглядний орган вимагає вжити коригувальних заходів, якщо в програмі стрес-тестування банку виявлено суттєві недоліки або якщо результати стрес-тестування не були належним чином враховані в процесі прийняття рішень банком. Якщо це доречно, сфера оцінки наглядового органу включає ступінь, в якій програма стрес-тестування:
- (a) сприяє ідентифікації та контролю ризиків на рівні всього банку;
  - (b) застосовує достатньо суворі припущення та намагається врахувати ефекти зворотного зв'язку і загальносистемну взаємодію між ризиками;
  - (c) отримує вигоду від активного залучення ради та вищого керівництва; та
  - (d) належним чином задокументована, регулярно підтримується та оновлюється.
- (15) Наглядний орган оцінює, чи банки належним чином враховують ризики (зокрема, вплив на ліквідність) у внутрішньому ціноутворенні, оцінці результатів діяльності та процесі затвердження нових продуктів для всіх значних видів діяльності.

Виноски

- [34] *Це включає, де це доречно, ризики, які безпосередньо не розглядаються в наступних принципах, такі як репутаційні, ризики втручання та стратегічні ризики.*
- [35] *Банки мають включати фінансові ризики, пов'язані з кліматом, які оцінюються як суттєві протягом відповідних часових горизонтів, зокрема у свої програми стрес-тестування, де це доречно.*
- [36] *До нових продуктів належать продукти, розроблені банком або третьою стороною та придбані або розповсюджені банком.*

Принцип 16 – достатність капіталу

- 40.36 Принцип 16:^[37] Наглядний орган встановлює розумні та відповідні вимоги до достатності капіталу для банків, які відображають ризики, на які наражається банк, у контексті ринкових та макроекономічних умов, в яких він працює.^[38] Наглядний орган визначає компоненти капіталу, зважаючи на їхню здатність поглинати збитки. Принаймні для банків, що здійснюють діяльність на міжнародному рівні, вимоги до капіталу є не менш суворими, ніж застосовні Базельські стандарти.

Виноски

- [37] *Довідкові документи: БКБН, Міркування високого рівня щодо пропорційності, липень 2022 року; БКБН, Керівні принципи введення в дію галузевого антициклічного буферу капіталу, листопад 2019 року; [SCO10], [SCO30], [CAP10], [CAP30], [CAP50], [CAP99], [RBC20], [RBC30], [RBC40], [LEV10], [LEV20], [LEV30], [SRP10], [SRP20].*
- [38] *Впровадження Базельської угоди не є обов'язковою умовою для дотримання Основних принципів. Дотримання режимів достатності капіталу Базельської угоди вимагається лише*

від тих юрисдикцій, які заявили, що вони добровільно впровадили її.

40.37 Суттєві критерії:

- (1) Закони, нормативно-правові акти або наглядовий орган вимагають від банків розраховувати та послідовно дотримуватися встановлених вимог до капіталу, включаючи порогові значення, у разі перевищення яких до банку можуть бути застосовані наглядові заходи. Закони, нормативно-правові акти або наглядовий орган визначають кваліфікаційні компоненти капіталу, гарантуючи, що особлива увага приділяється тим елементам капіталу, які є постійно доступними для покриття збитків на основі принципу безперервності діяльності.
- (2) Принаймні для банків, що здійснюють міжнародну діяльність,^[39] визначення капіталу, покриття ризиків, метод розрахунку та порогові значення встановлених вимог є не нижчими, ніж ті, що встановлені у відповідних Базельських стандартах.
- (3) Наглядовий орган має право встановлювати конкретні вимоги до капіталу та/або ліміти на всі суттєві ризики, якщо це виправдано, зокрема щодо ризиків, які, на думку наглядового органу, не були належним чином передані або пом'якшені за допомогою операцій (наприклад, операцій сек'юритизації), укладених банком. Як балансові, так і позабалансові ризики включаються до розрахунку обов'язкових вимог до капіталу.
- (4) Обов'язкові вимоги до капіталу відображають профіль ризику та системну важливість банків у контексті ринків та макроекономічних умов, в яких вони працюють, обмежують нарощування леввериджу в банках та банківському секторі, а також зменшують ризик розповсюдження ризиків. Оцінюючи відповідність рівня капіталу банку його профілю ризику, наглядовий орган зосереджує увагу, серед іншого, на:
  - (a) потенційній здатності поглинати збитки інструментів, включених до бази капіталу банку;
  - (b) відповідності вагових коефіцієнтів ризику, що відображають профіль ризику його ризикових операцій;
  - (c) відповідності забезпечень та резервів для покриття очікуваних збитків; та
  - (d) якості управління та контролю за ризиками.Отже, вимоги до капіталу можуть бути різними для різних банків, щоб гарантувати, що кожен банк функціонує з належним рівнем капіталу, який відповідає його профілю ризику. Закони, нормативно-правові акти або наглядовий орган у певній юрисдикції можуть встановлювати вищі загальні стандарти достатності капіталу, ніж застосовні вимоги Базельського комітету.
- (5) Використання внутрішньої оцінки ризику банками як вхідних даних для розрахунку регулятивного капіталу затверджується наглядовим органом. Якщо наглядовий орган схвалює таке використання:
  - (a) такі оцінки відповідають суворим кваліфікаційним стандартам;
  - (b) будь-яке припинення такого використання або будь-яка суттєва модифікація процесів та моделей банку для проведення таких внутрішніх оцінок підлягає затвердженню наглядовим органом;
  - (c) наглядовий орган має можливість оцінювати процес внутрішньої оцінки банку, щоб визначити, що відповідні кваліфікаційні стандарти дотримані, й що на внутрішні оцінки банку можна покладатися як на розумне відображення прийнятих ризиків;
  - (d) наглядовий орган має право встановлювати умови щодо своїх дозволів, якщо наглядовий орган вважає це доцільним; та

- (e) якщо банк не продовжує відповідати кваліфікаційним стандартам або умовам, встановленим наглядовим органом на постійній основі, наглядовий орган має право відкликати свій дозвіл.
- (6) Наглядовий орган має право вимагати від банків застосування перспективного підходу до управління капіталом (включаючи проведення відповідного стрес-тестування). Наглядовий орган має право вимагати від банків:
  - (a) встановлювати рівень капіталу та управляти наявним капіталом і запланованими капітальними витратами з урахуванням можливих наслідків бізнес-циклу, ринкових умов та змін у факторах, характерних для банку, які можуть мати негативний вплив; та
  - (b) мати у своєму розпорядженні реальні заходи на випадок непередбачених обставин для підтримання або зміцнення позиції капіталу в стресові періоди, відповідно до профілю ризику та системної важливості банку.
- (7) Закони чи нормативно-правові акти вимагають або наглядовий орган має право запровадити простий, прозорий, не пов'язаний з ризиком захід, який охоплює всі балансові та позабалансові ризики на додаток до вимог до капіталу, що базуються на оцінці ризику, з метою обмеження нарощування левериджу в банках та банківському секторі.

Виноски

[39] *Вимоги до достатності капіталу для банків, що здійснюють міжнародну діяльність, мають застосовуватися на повністю консолідованій основі, включаючи будь-яку холдингову компанію, яка є материнською компанією в банківській групі. Ця система застосовуватиметься до всіх банків, що здійснюють діяльність на міжнародному рівні, на кожному рівні банківської групи на повністю консолідованій основі. Як альтернатива повній субконсолідації, застосування цієї концепції до окремого банку (тобто на основі, яка не консолідує активи та зобов'язання дочірніх компаній) досягне тієї ж мети, за умови, що повна балансова вартість будь-яких інвестицій у дочірні компанії та значні частки, що належать міноритарним акціонерам, буде враховуватися з капіталу банку. Наглядові органи також мають перевіряти, чи окремі банки є належним чином капіталізованими на індивідуальній основі.*

40.38 Додаткові критерії:

- (1) Для банків, що не здійснюють діяльність на міжнародному рівні, вимоги до капіталу, зокрема визначення капіталу, покриття ризиків, метод розрахунку, сфера застосування та необхідний капітал, загалом відповідають принципам відповідних Базельських стандартів, що застосовуються до банків, які здійснюють діяльність на міжнародному рівні.
- (2) Наглядовий орган вимагає відповідного розподілу капіталу між різними суб'єктами банківської групи відповідно до розподілу ризиків.^[40]
- (3) Закони та нормативно-правові акти дозволяють наглядовому органу або відповідним органам вимагати від банків підтримувати додатковий капітал (який може включати галузеві вимоги до капіталу) у формі, яка може бути вивільнена, коли загальносистемний ризик формується або розсіюється.

Виноски

[40] *Див. Принцип 12, суттєвий критерій 7 [ОБП40.28].*

Принцип 17 – Кредитний ризик

40.39 Принцип 17:^[41] Наглядовий орган визначає, що банки мають адекватний процес управління кредитним ризиком, який враховує їхню схильність до ризику, профіль ризику, ринкові умови, макроекономічні фактори та прогнозу інформацію. Це включає виважену політику і процеси для своєчасного виявлення, вимірювання, оцінки, моніторингу, звітування та контролю або зменшення кредитного ризику^[42] (включаючи

кредитний ризик контрагента^[43]). Охоплюється весь життєвий цикл кредиту, включаючи кредитний андеррайтинг, оцінку кредитоспроможності та поточне управління кредитним та інвестиційним портфелями банку.

Виноски

[41] Довідкові документи: БКБН, Міркування високого рівня щодо пропорційності, липень 2022 року; Керівництво з кредитного ризику та обліку очікуваних кредитних збитків, грудень 2015 року; РФС, Принципи належної практики андеррайтингу житлових іпотечних кредитів, квітень 2012 року; [CRE20], [CRE40], [CRE45], [CRE50], [CRE51], [CRE54], [MGN10], [MGN20].

[42] Кредитний ризик: може виникати внаслідок балансових та позабалансових ризиків, зокрема кредитів та авансів, інвестицій, міжбанківського кредитування, операцій з деривативами, операцій з фінансування цінними паперами та торговельної діяльності.

[43] Операції, що спричиняють кредитний ризик контрагента, включають: Позабіржові деривативи, біржові деривативи, довгострокові розрахункові операції та операції з фінансування цінних паперів, які проходять двосторонній або централізований кліринг. Кредитний ризик контрагента може виникати внаслідок (але не обмежуючись) операцій з банками, нефінансовими корпораціями та небанківськими фінансовими установами.

40.40 Суттєві критерії:

- (1) Закони, нормативно-правові акти або наглядовий орган вимагають від банків запровадити надійні процеси управління кредитним ризиком, які забезпечують комплексне бачення всіх кредитних ризиків у масштабах всього банку, зокрема надійну методологію раннього виявлення та належного оцінювання кредитних збитків. Наглядовий орган визначає, що ці процеси відповідають ризик-апетиту, профілю ризику, системній важливості та міцності капіталу банку, що вони враховують поточні та перспективні ринкові та макроекономічні фактори, і що вони призводять до розумних стандартів андеррайтингу, оцінки, адміністрування, моніторингу, вимірювання та контролю кредитного ризику.
- (2) Наглядовий орган визначає, що рада банку затверджує і регулярно переглядає стратегію управління кредитним ризиком та основні політики щодо виявлення, вимірювання, оцінки, моніторингу, звітності та контролю або зменшення кредитного ризику (зокрема, кредитного ризику контрагента) і що вони відповідають ризик-апетиту, встановленому радою. Наглядовий орган також визначає, що правління здійснює нагляд за менеджментом таким чином, щоб забезпечити ефективне впровадження цих політик та їх повну інтеграцію в загальний процес управління ризиками банку.
- (3) Наглядовий орган вимагає та регулярно визначає, що такі політики та процеси створюють відповідне та належним чином контрольоване середовище кредитного ризику, включаючи:
  - (a) добре задокументовану та ефективно впроваджену стратегію та обґрунтовану політику і процеси прийняття кредитного ризику, без надмірної залежності від зовнішніх кредитних оцінок;
  - (b) чітко визначені критерії, політику та процеси для:
    - (i) затвердження нових кредитних позицій (зокрема, зважених стандартів андеррайтингу) та забезпечення глибокого розуміння профілю ризику та характеристик позичальників (а у випадку сек'юритизації – всіх особливостей сек'юритизаційних правочинів)^[44], які можуть суттєво вплинути на результати діяльності за цими позиціями;
    - (ii) поновлення та рефінансування існуючих кредитних позицій; та
    - (iii) визначення відповідного органу для затвердження розміру та складності кредитних позицій;

- (c) ефективні політики та процеси кредитного адміністрування, зокрема: постійний аналіз спроможності та готовності позичальника здійснювати всі платежі, пов'язані з договірними зобов'язаннями (зокрема, аналіз якості базових активів, наприклад, у випадку сек'юритизації або проєктного фінансування); моніторинг документації, юридичних зобов'язань, договірних вимог, застави та інших форм пом'якшення кредитного ризику; а також відповідну систему оцінювання або класифікації кредитів;
  - (d) ефективні інформаційні системи для точної та своєчасної ідентифікації, агрегування та звітування про кредитні ризики перед радою банку та вищим керівництвом на постійній основі;
  - (e) розумні та належні кредитні ліміти, що відповідають ризик-апетиту, профілю ризику та міцності капіталу банку, які зрозумілі відповідному персоналу та регулярно доводяться до його відома;
  - (f) процеси відстеження виняткових ситуацій та звітування, які забезпечують оперативне вжиття заходів на відповідному рівні вищого керівництва або ради банку, якщо це потрібно; та
  - (g) ефективний контроль (зокрема щодо якості, надійності та релевантності даних, а також щодо процедур перевірки) за використанням моделей для визначення та оцінки кредитного ризику і встановлення лімітів.
- (4) Наглядовий орган визначає, що банки мають політику та процедури для моніторингу загальної заборгованості позичальників, яким вони надають кредити, та будь-яких факторів ризику, що можуть призвести до дефолту, зокрема значного незахеджованого валютного ризику.
  - (5) Наглядовий орган вимагає, щоб банки приймали кредитні рішення без конфлікту інтересів та на умовах «витагнутої руки».
  - (6) Наглядовий орган вимагає, щоб кредитна політика передбачала, що рішення про значні кредитні ризики, які перевищують певну суму або відсоток від капіталу банку, ухвалювалися радою банку або вищим керівництвом. Ця ж вимога застосовується до кредитних ризиків, які є особливо ризикованими або іншим чином не узгоджуються з основною діяльністю банку.
  - (7) Наглядовий орган має повний доступ до інформації про кредитні та інвестиційні портфелі, а також до співробітників банку, які беруть участь у прийнятті, управлінні, контролі та звітності щодо кредитного ризику.

Виноски

[44] *Сек'юритизація включає як традиційну, так і синтетичну сек'юритизацію (або подібні структури, які містять спільні риси обох видів). У відповідних випадках наглядові органи мають надавати керівні вказівки щодо того, чи слід вважати той чи інший правочин сек'юритизацією.*

Принцип 18 – Проблемні кредитні позиції, забезпечення та резерви

40.41 Принцип 18:[45] Наглядовий орган визначає, що банки мають відповідні політики та процеси для раннього виявлення та управління проблемними кредитними позиціями^[46] та підтримання відповідних забезпечень^[47] і резервів.^[48]

Виноски

[45] *Довідкові документи: БКБН, Пруденційний підхід до проблемних активів – визначення непрацюючих кредитних позицій та відмови від правозастосування, квітень 2017 року; БКБН, Керівні настанови щодо кредитного ризику та обліку очікуваних кредитних збитків, грудень 2015 року.*

- [46] *Для цілей внутрішнього управління ризиками в банках, проблемна кредитна позиція – це позиція, щодо якої є підстави вважати, що всі належні суми, зокрема основна сума боргу та проценти, можуть бути не отримані відповідно до договірних умов угоди з контрагентом.*
- [47] *Принцип 18 охоплює всі підходи до формування резервів (наприклад, моделі понесених збитків, моделі очікуваних кредитних збитків, календарне формування резервів), які використовуються для пруденційних цілей. У деяких юрисдикціях кумулятивні забезпечення називаються резервами під збитки.*
- [48] *Резерви для цілей цього принципу знаходяться нижче рядка нерозподіленого прибутку, що вимагається наглядовим органом на додаток до забезпечень (вище рядка відрахувань до прибутку).*

40.42 Суттєві критерії:

- (1) Закони, нормативно-правові акти або наглядовий орган вимагають від банків розробляти політику, процеси та методології для оцінки, класифікації та моніторингу всіх кредитних ризиків (зокрема позабалансових та умовних^[49]), а також для виявлення та управління проблемними кредитними позиціями. Крім того, закони, нормативно-правові акти або наглядовий орган вимагають від банків регулярного перегляду кредитних ризиків (на рівні окремих кредитів або на рівні портфеля для однорідних за характеристиками кредитних ризиків) з метою забезпечення належної класифікації ризиків, виявлення ризиків, що погіршуються, та своєчасного виявлення проблемних кредитних позицій.
- (2) Закони, нормативно-правові акти або наглядовий орган вимагають від банків розробляти політику, процеси та методології для послідовного формування резервів та забезпечення належного та надійного рівня забезпечення^[50]. Крім того, закони, нормативно-правові акти або наглядовий орган вимагають від банків розробляти політику та процеси для списання проблемних кредитних позицій, відшкодування яких є малоімовірним або які мають дуже низьку вартість відшкодування.
- (3) Наглядовий орган визначає, що рада банку затверджує та регулярно переглядає основні політики щодо класифікації кредитних позицій, визначення резервів та управління проблемними кредитними позиціями і списаннями. Наглядовий орган також визначає, що правління здійснює нагляд за менеджментом таким чином, щоб забезпечити ефективне впровадження цих політик та їх повну інтеграцію в загальний процес управління ризиками банку.
- (4) Наглядовий орган визначає, що банки мають відповідні та належні політики, процеси, методології та організаційні ресурси для формування забезпечень та списань. Наглядовий орган визначає, що політика, процеси та методології оцінки забезпечень є належними для того, щоб гарантувати, що забезпечення та списання є своєчасними та відображають реалістичні очікування щодо погашення та відшкодування, а також, де це доречно, включають відповідні очікування щодо майбутніх кредитних збитків, які базуються на обґрунтованій та підтверженій інформації. Наглядовий орган визначає, що забезпечення під кредитні збитки банків, а також методології та рівні списання підлягають ефективному процесу аналізу та перевірки, який здійснюється підрозділом, незалежним від відповідного підрозділу, що відповідає за прийняття ризиків.
- (5) Наглядовий орган визначає, що банки мають відповідні та належні політики, процеси та організаційні ресурси для:
  - (a) аналізу та класифікації ризиків;
  - (b) раннього виявлення ризиків, стан яких погіршується;
  - (c) постійного нагляду за проблемними кредитними позиціями; та
  - (d) стягнення прострочених зобов'язань.

- (6) Наглядний орган отримує інформацію на регулярній основі та в необхідних деталях або має повний доступ до інформації про класифікацію ризиків, заставу та інші засоби зниження ризиків, забезпечення та списання. Наглядний орган вимагає, щоб банки мали відповідну документацію, яка б підтверджувала їх класифікацію та формування забезпечень.
- (7) Наглядний орган оцінює, чи правильно банки класифікують ризики і чи належним чином визначають рівні забезпечення для пруденційних цілей. Наглядний орган оцінює ставлення банків до ризиків з метою виявлення будь-якого суттєвого обходу стандартів класифікації та резервування (наприклад, відмова від правозастосування). Якщо політика, процеси або методології є невідповідними, або якщо класифікація ризиків є неточною, або забезпечення вважаються невідповідними для пруденційних цілей (наприклад, якщо наглядний орган вважає, що існуюче або очікуване погіршення якості ризиків викликає занепокоєння, або якщо забезпечення не повністю відображають збитки, які очікується реалізувати), наглядний орган має право вжити відповідних заходів, наприклад, вимагаючи від банку:
- (a) переглянути свою політику, процеси або методологію класифікації та формування забезпечень;
  - (b) скоригувати свою класифікацію ризиків;
  - (c) підвищити рівень забезпечення, резервів або капіталу; або
  - (d) за потреби вжити інших заходів для виправлення ситуації.
- Оцінки, що підтверджують думку наглядового органу щодо цього та інших суттєвих критеріїв цього принципу, можуть проводитися зовнішніми експертами, а наглядний орган аналізує роботу зовнішніх експертів, зокрема з метою визначення відповідності політик, процесів і методологій банку для класифікації ризиків і визначення забезпечень.
- (8) Наглядний орган вимагає, щоб банки мали відповідні механізми для регулярної оцінки вартості інструментів зниження ризику, зокрема гарантій, кредитних деривативів та застави. Оцінка застави відображає чисту вартість реалізації, враховуючи переважаючі ринкові умови та час, необхідний для реалізації.
- (9) Закони, нормативно-правові акти або наглядний орган встановлюють критерії, за якими ризик:
- (a) визначають як проблемну кредитну позицію;
  - (b) визначають як непрацюючий (ризик, повне погашення яких є малоімовірним або які прострочені на значну суму понад 90 днів, або дефолтні ризики відповідно до Базельської угоди чи застосовного пруденційного регулювання, або кредитно-знецінені ризики відповідно до застосовної системи бухгалтерського обліку);
  - (c) перекласифіковано як працюючий (контрагент не має жодного суттєвого ризику, простроченого більш ніж на 90 днів, погашення здійснювалося вчасно протягом безперервного періоду погашення, ситуація контрагента покращилася таким чином, що повне погашення ризику є ймовірним відповідно до договірних умов, і ризик більше не є дефолтним або знеціненим); та
  - (d) класифіковано як стриманий ризик.
- (10) Наглядний орган визначає, що рада банку отримує своєчасну та належну інформацію про стан кредитного портфеля банку, зокрема про класифікацію кредитів, рівень забезпечень та резервів, а також про великі проблемні кредитні позиції. Ця інформація включає, як мінімум, зведені результати останньої перевірки кредитного портфеля, порівняльні тенденції загальної якості проблемних кредитних позицій, а також

оцінку будь-якого існуючого або очікуваного погіршення якості кредитів та збитків, які очікуються отримати.

- (11) Наглядний орган вимагає, щоб оцінка, класифікація та забезпечення, принаймні для значних кредитів, здійснювалися на індивідуальній основі. З цією метою наглядові органи вимагають від банків встановлення відповідного порогового значення для визначення значних ризиків та регулярного перегляду рівня цього порогового значення.
- (12) Наглядний орган регулярно оцінює будь-які тенденції та концентрацію ризиків і накопичення ризиків у банківському секторі у зв'язку з проблемними кредитними позиціями банків, а також враховує будь-яку виявлену концентрацію в стратегіях зниження ризиків, прийнятих банками, і потенційний вплив на ефективність пом'якшувальних заходів у зменшенні збитків. З огляду на цю оцінку, наглядовий орган розглядає відповідність забезпечень і резервів на рівні банку та банківської системи.

Виноски

- [49] *Стриманий ризик – це ризик, за яким контрагент банку зазнає фінансових труднощів у виконанні своїх фінансових зобов'язань, і банк надає поступку, яку за інших обставин він би не розглядав.*
- [50] *Забезпечення не обмежуються проблемними кредитними позиціями. Залежно від облікової та пруденційної систем відповідної юрисдикції, забезпечення можуть вимагатися для ширшого спектру ризиків (наприклад, для всіх ризиків, включаючи працюючі ризики, згідно з моделлю очікуваних кредитних збитків).*

Принцип 19 – Ризик концентрації та ліміти великих ризиків

- 40.43 Принцип 19:^[51] Наглядний орган визначає, що банки мають відповідні політики та процеси для своєчасного виявлення, вимірювання, оцінки, моніторингу, звітування та контролю або зменшення концентрації ризику. Наглядні органи встановлюють пруденційні ліміти для обмеження банківських ризиків на одного контрагента або групи пов'язаних контрагентів.^[52] Принаймні для банків, що здійснюють діяльність на міжнародному рівні, вимоги щодо великих ризиків є не менш суворими, ніж застосовний Базельський стандарт.

Виноски

- [51] *Довідкові документи: БКБН, Міркування високого рівня щодо пропорційності, липень 2022 року; Спільний форум, Міжгалузевий огляд виявлення та управління концентрацією ризиків на рівні групи, квітень 2008 року; БКБН, Принципи управління кредитним ризиком, вересень 2000 року; [LEX10], [LEX20], [LEX30], [LEX40].*
- [52] *Пов'язаними контрагентами можуть бути як фізичні, так і юридичні особи. Дві або більше фізичні або юридичні особи вважаються групою пов'язаних контрагентів, якщо виконується хоча б один з таких критеріїв: (а) відносини контролю: один з контрагентів прямо чи опосередковано контролює іншого (інших); або (б) економічна взаємозалежність: якщо один з контрагентів зазнає фінансових труднощів, інший (інші), як наслідок, також, ймовірно, зіткнеться з фінансовими труднощами.*

- 40.44 Суттєві критерії:

- (1) Закони, нормативно-правові акти або наглядовий орган вимагають від банків мати політику та процедури, які забезпечують комплексне бачення значних джерел ризику концентрації в масштабах всього банку.^[53] Ризики (включаючи кредитний ризик контрагента), що виникають за позабалансовими та балансовими статтями, включеними як до банківського, так і до торговельного портфеля, мають бути відображені у звітності. Принаймні для банків, що здійснюють міжнародну діяльність, вимоги щодо великих ризиків є не менш суворими, ніж застосовний Базельський стандарт.

- (2) Наглядний орган визначає, що інформаційні системи банку своєчасно ідентифікують та узагальнюють ризики, що створюють концентрацію ризику та великі ризики на одного контрагента або групи пов'язаних контрагентів, а також сприяють активному управлінню такими ризиками.^[54]
- (3) Наглядний орган визначає, що політика та процеси управління ризиками банку встановлюють порогові значення для прийнятних концентрацій ризику, що відображають схильність банку до ризику, профіль ризику та міцність капіталу, які є зрозумілими для відповідного персоналу та регулярно доводяться до його відома. Наглядний орган також визначає, що політика та процеси банку вимагають регулярного перегляду всіх суттєвих концентрацій та звітування про них перед радою банку.
- (4) Наглядний орган регулярно отримує інформацію, яка дає змогу аналізувати концентрації в портфелі банку, зокрема галузеві, географічні та валютні ризики.
- (5) Щодо кредитного ризику на одного контрагента або групи пов'язаних контрагентів, закони або нормативно-правові акти чітко визначають, або наглядний орган має повноваження визначати групу пов'язаних контрагентів для відображення фактичного ризику. Наглядний орган може застосовувати це визначення на власний розсуд у кожному конкретному випадку.
- (6) Закони, нормативно-правові акти або наглядний орган встановлюють розумні та належні вимоги щодо контролю та обмеження великих кредитних ризиків на одного контрагента або групу пов'язаних контрагентів. З цією метою «ризики» включають усі вимоги та операції (зокрема ті, що призводять до виникнення кредитного ризику контрагента), незалежно від того, чи вони є балансовими або позабалансовими. Наглядний орган також визначає, що банки оцінюють зв'язок між контрагентами через відносини контролю та економічну взаємозалежність на основі об'єктивних та якісних критеріїв. Наглядний орган визначає, що вище керівництво контролює ці ліміти і не допускає їх перевищення на індивідуальній чи консолідованій основі.

Виноски

[53] *Ризик концентрації може виникати внаслідок кредитного, ринкового та інших ризиків, коли банк наражається на надмірні ризики, пов'язані з певними класами активів, продуктами, заставами, валютами або джерелами фінансування, і є ширшим, ніж ризики, на які поширюються вимоги щодо великих ризиків. Концентрації кредитного ризику включають кредитні ризики, пов'язані з: одним контрагентом (включаючи кредитний захист у вигляді застави та інші надані зобов'язання); групами пов'язаних контрагентів; контрагентами в одній галузі, секторі економіки або географічному регіоні; та контрагентами, фінансові результати діяльності яких залежать від одного виду діяльності або одного товару.*

[54] *Показник кредитного ризику для великих ризиків має відображати максимально можливий збиток від дефолту контрагента (тобто він має охоплювати фактичні та потенційні ризики, а також умовні зобов'язання). Концепція зважування ризиків, прийнята в Базельській угоді, не має використовуватися для вимірювання кредитного ризику з цією метою, оскільки її застосування для вимірювання кредитних концентрацій може значно недооцінити потенційні збитки.*

40.45 Додатковий критерій:

- (1) Щодо кредитного ризику на одного контрагента або групи пов'язаних контрагентів, банки, що не здійснюють діяльність на міжнародному рівні, зобов'язані дотримуватися наведених нижче лімітів:
  - (a) 10% або більше капіталу банку 1-го рівня визначаються як великі ризики; та
  - (b) 25% капіталу банку 1-го рівня є лімітом для індивідуального великого ризику на небанківського контрагента приватного сектору або групу пов'язаних контрагентів.

Незначні відхилення від цих лімітів можуть бути прийнятними, особливо якщо вони мають явно тимчасовий характер або стосуються дуже малих або спеціалізованих банків.

Принцип 20 – Операції з пов'язаними сторонами

40.46 Принцип 20:^[55] Для запобігання зловживанням, що виникають в операціях з пов'язаними сторонами^[56] та усунення ризику конфлікту інтересів, наглядовий орган вимагає від банків: укласти будь-які операції з пов'язаними сторонами на умовах «витягнутої руки»;^[57] здійснювати моніторинг цих операцій; вживати належних заходів для контролю або зменшення ризиків; та списувати ризики, що стосуються пов'язаних сторін, відповідно до стандартних політик та процесів.

Виноски

[55] *Довідкові документи: БКБН, Принципи корпоративного керівництва для банків, липень 2015 року; БКБН, Принципи управління кредитним ризиком, вересень 2000 року.*

[56] *Пов'язані сторони мають включати:*

- (a) *дочірні та афілійовані компанії банку (включаючи їхні дочірні та афілійовані компанії та компанії спеціального призначення) та будь-яку іншу сторону, над якою банк здійснює контроль або яка здійснює контроль над банком;*
- (b) *основних акціонерів банку, зокрема бенефіціарних власників;*
- (c) *членів правління, вищого керівництва та ключового персоналу банку, а також осіб, які є кореспондентами в афілійованих компаніях, та осіб, які можуть мати значний вплив на членів правління або вищого керівництва банку; та*
- (d) *для фізичних осіб, визначених у підпунктах (a) - (c), їхні прями та пов'язані інтереси, а також їхні близькі родичі.*

[57] *Операції з пов'язаними сторонами: включають балансові та позабалансові кредитні ризики; угоди, такі як контракти на надання послуг, купівлю та продаж активів; будівельні контракти; договори оренди; операції з деривативами; запозичення; списання. Термін «операція» слід тлумачити широко, щоб охоплювати не лише операції, укладені з пов'язаними сторонами, а й ситуації, в яких непов'язана сторона (з якою банк має наявні кредитні ризики) згодом стає пов'язаною стороною.*

40.47 Суттєві критерії:

- (1) *Закони, нормативно-правові акти або наглядовий орган встановлюють вичерпне визначення «пов'язаних сторін», яке має враховувати принаймні всі елементи, наведені у виносі [56]. Наглядовий орган може застосовувати це визначення на власний розсуд у кожному конкретному випадку.*
- (2) *Закони, нормативно-правові акти або наглядовий орган вимагають, щоб операції з пов'язаними сторонами не здійснювалися на більш сприятливих умовах (наприклад, щодо оцінки кредитоспроможності, строку, процентних ставок, комісій, графіків амортизації, вимог до застави), ніж відповідні операції з непов'язаними контрагентами.^[58]*
- (3) *Наглядовий орган вимагає, щоб операції з пов'язаними сторонами та списання ризиків, пов'язаних з пов'язаними сторонами, які перевищують визначені суми або іншим чином становлять особливий ризик, підлягали попередньому затвердженню радою банку. Наглядовий орган вимагає, щоб члени ради, які мають конфлікт інтересів, були виключені з процесу затвердження надання та управління операціями з пов'язаними сторонами.*
- (4) *Наглядовий орган визначає, що банки мають політику та процедури, які запобігають участі осіб, що отримують вигоду від операції (та/або осіб, пов'язаних з такою особою), або осіб, які іншим чином мають конфлікт інтересів, у процесі надання та управління операціями з пов'язаними сторонами.*

- (5) Закони або нормативно-правові акти встановлюють, або наглядовий орган встановлює на загальній або індивідуальній основі, ліміти на ризики, що виникають у зв'язку з пов'язаними сторонами^[59], або вимагають, щоб такі ризики були забезпечені заставою чи вираховувалися з капіталу^[59]. Якщо ліміти встановлюються лише на сукупні ризики, що виникають у зв'язку з пов'язаними сторонами, вони мають бути щонайменше такими самими суворими, як і ліміти на одного контрагента або групи пов'язаних контрагентів відповідно до Принципу 19.
- (6) Наглядовий орган визначає, що банки мають політики та процеси для:
- (a) визначення індивідуальних ризиків, що виникають у зв'язку з пов'язаними сторонами, та операцій з ними, а також загальної суми ризиків; та
  - (b) моніторингу та звітування про них за допомогою незалежної кредитної перевірки або аудиту.
- Наглядовий орган визначає, що про винятки з політик, процесів та лімітів повідомляється відповідному рівню вищого керівництва банку та, за потреби, раді банку для своєчасного вжиття заходів. Наглядовий орган також визначає, що вище керівництво здійснює постійний моніторинг операцій з пов'язаними сторонами, а рада також забезпечує нагляд за цими операціями.
- (7) Наглядовий орган отримує та регулярно аналізує інформацію про сукупні ризики, що виникають у зв'язку з пов'язаними сторонами. Наглядові органи вимагають, щоб банки повідомляли (або наглядовий орган отримував цю інформацію в інший спосіб) про окремі операції з пов'язаними сторонами, які є суттєвими (наприклад, ті, що перевищують визначену суму або відсоток капіталу банку 1-го рівня).

Виноски

- [58] *Винятки можуть бути доречними для певних операцій між організаціями в межах банківської групи, якщо наглядовий орган вважає, що це відповідає належному управлінню ризиками на рівні всієї групи. Виняток також може бути доречним для вигідних умов, які є частиною загальних пакетів винагород.*
- [59] *З цією метою ризики слід розраховувати відповідно до принципу 19 [ОБП40.43].*
- [60] *Наглядовий орган може виключити ризики банків щодо певних суб'єктів у межах банківської групи, якщо наглядовий орган вважає, що це відповідає належному управлінню ризиками на рівні всієї групи.*

Принцип 21 – Ризик країни та ризик переказу коштів

40.48 Принцип 21:^[61] Наглядовий орган визначає, що банки мають відповідні політики та процедури для своєчасного виявлення, вимірювання, оцінки, моніторингу, звітування та контролю або пом'якшення ризику країни^[62] та ризику переказу коштів^[63] у своїй міжнародній кредитній та інвестиційній діяльності.

Виноски

- [61] *Довідкові документи: МВФ, Статистика зовнішнього боргу – посібник для укладачів та користувачів, 2013; БКБН, Управління міжнародним кредитуванням банків: аналіз ризиків країни та вимірювання і контроль ризиків країни, березень 1982 року.*
- [62] *Ризик країни: ризик понесення збитків, спричинених подіями в іноземній країні. Це поняття ширше, ніж суверенний ризик, оскільки охоплює всі форми кредитування або інвестиційної діяльності за участю фізичних, юридичних осіб, банків або урядів.*
- [63] *Трансфертний ризик: ризик того, що позичальник не зможе конвертувати місцеву валюту в іноземну, а отже, не зможе здійснювати платежі з обслуговування боргу в іноземній валюті. Цей ризик зазвичай виникає через валютні обмеження, запроваджені урядом країни позичальника.*

40.49 Суттєві критерії:

- (1) Наглядовий орган визначає, що політика та процеси банку належним чином враховують ідентифікацію, вимірювання, оцінку, моніторинг, звітність та контроль або зменшення ризику країни та ризику переказу коштів. Наглядовий орган також визначає, що ці процеси відповідають профілю ризику, системній важливості та ризик-апетиту банку, враховують ринкові та макроекономічні умови, а також надають комплексне уявлення про схильність банку до ризику країни та ризику переказу коштів. Ризики (зокрема, де це доречно, внутрішньогрупові ризики) визначаються, контролюються та управляються на регіональному рівні та на рівні окремих країн (на додаток до рівня кінцевого позичальника/кінцевого контрагента). Банки зобов'язані відстежувати та оцінювати зміни в ризиках країни та трансфертного ризику, а також застосовувати відповідні контрзаходи.
- (2) Наглядовий орган визначає, що стратегія та політика банку щодо управління ризиком країни та ризиком переказу коштів були затверджені та регулярно переглядаються радою банку. Наглядовий орган також визначає, що правління здійснює нагляд за менеджментом таким чином, щоб забезпечити ефективне впровадження цих політик та їх повну інтеграцію в загальний процес управління ризиками банку.
- (3) Наглядовий орган визначає, що банки мають інформаційні системи, системи управління ризиками та системи внутрішнього контролю, які точно узагальнюють, контролюють та своєчасно повідомляють про ризики, пов'язані з країнами, а також забезпечують дотримання встановлених лімітів ризику, пов'язаного з конкретною країною.
- (4) Існує наглядовий контроль за створенням відповідних забезпечень проти ризику країни та ризику переказу коштів, який може включати в себе нижченаведене:
  - (a) Наглядовий орган (або відповідний орган) приймає рішення про відповідні мінімальні резерви шляхом регулярного встановлення фіксованих відсотків для ризиків у кожній країні, зважаючи на переважаючі умови. Наглядовий орган переглядає мінімальні рівні забезпечення за потреби.
  - (b) Наглядовий орган (або відповідний орган) регулярно встановлює відсоткові діапазони для кожної країни, зважаючи на переважаючі умови, і банки можуть вирішувати, в межах цих діапазонів, який рівень забезпечення застосовувати для своїх індивідуальних ризиків. Наглядовий орган переглядає відсоткові діапазони для цілей забезпечення, коли це доречно.
  - (c) Банк сам встановлює відсотки, керівні настанови або навіть приймає рішення про відповідний рівень резервування для окремих ризиків. Відповідність забезпечень оцінюється зовнішнім аудитором та/або наглядовим органом.
- (5) Наглядовий орган регулярно отримує та аналізує достатню та своєчасну інформацію про ризик країни та ризик переказу коштів банків. Наглядовий орган має право отримувати додаткову інформацію в разі потреби (наприклад, у кризових ситуаціях).

Принцип 22 – Ринковий ризик

- 40.50 Принцип 22:^[64] Наглядовий орган визначає, що банки мають відповідний процес управління ринковим ризиком, який враховує ризик-апетит, профіль ризику, ринкові та макроекономічні умови, а також ризик значного погіршення ринкової ліквідності. Це включає виважену політику і процеси для своєчасного виявлення, вимірювання, оцінки, моніторингу, звітування та контролю або пом'якшення ринкових ризиків.

Виноски

[64] Довідкові документи: БКБН, Міркування високого рівня щодо пропорційності, липень 2022 року; [RBC25], [MAR10], [MAR11], [MAR12], [MAR20], [MAR21], [MAR22], [MAR23], [MAR30], [MAR31], [MAR32], [MAR33], [MAR40], [MAR50], [MAR99].

40.51 Суттєві критерії:

- (1) Закони, нормативно-правові акти або наглядовий орган вимагають від банків мати відповідні процеси управління ринковим ризиком, які забезпечують комплексне бачення схильності до ринкового ризику в масштабах всього банку. Наглядовий орган визначає, чи відповідають ці процеси ризик-апетиту, профілю ризику, системній важливості та міцності капіталу банку; чи враховують вони ринкові та макроекономічні умови і ризик значного погіршення ринкової ліквідності; чи чітко визначають ролі та обов'язки щодо виявлення, вимірювання, моніторингу, звітування та контролю ринкового ризику.
- (2) Наглядовий орган визначає, що стратегія та політика банку щодо управління ринковим ризиком були затверджені та регулярно переглядаються радою банку. Наглядовий орган також визначає, що правління здійснює нагляд за менеджментом таким чином, щоб забезпечити ефективне впровадження цих політик та їх повну інтеграцію в загальний процес управління ризиками банку.
- (3) Наглядовий орган визначає, що політики та процеси банку створюють відповідне та належним чином контрольоване середовище ринкового ризику, включаючи:
  - (a) комплексні системи вимірювання ризиків для точного та своєчасного виявлення, узагальнення, моніторингу та звітування раді банку та вищому керівництву про ринкові ризики;
  - (b) відповідні ліміти ринкового ризику, які відповідають ризик-апетиту банку, профілю ризику, міцності капіталу та здатності керівництва управляти ринковим ризиком, і які зрозумілі відповідному персоналу та регулярно доводяться до його відома;
  - (c) процеси відстеження виняткових ситуацій та звітування, які забезпечують оперативне вжиття заходів на відповідному рівні вищого керівництва або ради банку, якщо це потрібно;
  - (d) ефективний контроль за використанням моделей для визначення та оцінки ринкового ризику, а також встановлення лімітів; та
  - (e) обґрунтовану політику та процедури розподілу ризиків у торговельному портфелі.
- (4) Наглядовий орган визначає, що існують системи та засоби контролю для забезпечення частотої переоцінки позицій банків, що оцінюються за ринковою вартістю. Наглядовий орган також визначає, що всі операції своєчасно реєструються і що процес оцінки використовує послідовну та обачну практику і надійні ринкові дані, перевірені функцією, незалежною від відповідних бізнес-підрозділів, що приймають на себе ризики (або, за відсутності ринкових цін, внутрішні або загальноприйняті в галузі моделі). Якщо банк покладається на моделювання для цілей оцінки, він зобов'язаний забезпечити регулярну перевірку моделі підрозділом, незалежним від відповідних бізнес-підрозділів, що приймають на себе ризики, на предмет її достовірності. Наглядовий орган вимагає, щоб банки встановлювали та підтримували політику та процедури для розгляду коригувань оцінки для позицій, які в інший спосіб не можуть бути обачно оцінені, зокрема концентрованих, менш ліквідних та прострочених позицій.

- (5) Наглядний орган визначає, що банки утримують належний рівень капіталу на випадок неочікуваних збитків та здійснюють відповідні оціночні коригування для врахування невизначеності у визначенні справедливої вартості активів та зобов'язань.

Принцип 23 – Процентний ризик у банківському портфелі

40.52 Принцип 23:^[65] Наглядний орган визначає, що банки мають відповідні системи для своєчасного виявлення, вимірювання, оцінки, моніторингу, звітування та контролю або пом'якшення процентного ризику в банківському портфелі.^[66] Ці системи враховують ризик-апетит банку, профіль ризику, а також ринкові та макроекономічні умови.

Виноски

[65] *Довідкові документи: БКБН, Міркування високого рівня щодо пропорційності, липень 2022 року; [SRP31].*

[66] *Всюди, де в цьому принципі використовується термін «процентний ризик», він стосується процентного ризику в банківському портфелі. Процентний ризик у торговельному портфелі розглядається в Принципі 22 [ОБП40.50].*

40.53 Суттєві критерії:

- (1) Закони, нормативно-правові акти або наглядовий орган вимагають від банків мати відповідну стратегію управління процентним ризиком та систему управління процентним ризиком, яка забезпечує комплексне бачення процентного ризику в масштабах всього банку. Це включає в себе політику і процеси для виявлення, вимірювання, оцінки, моніторингу, звітності та контролю або зменшення суттєвих джерел процентного ризику. Наглядний орган визначає, що стратегія, політика та процеси банку відповідають ризик-апетиту, профілю ризику та системній важливості банку, що вони враховують ринкові та макроекономічні умови, що вони регулярно переглядаються та, за потреби, належним чином коригуються відповідно до змін у профілі ризику банку та розвитку ринку.
- (2) Наглядний орган визначає, що стратегія та політика банку щодо управління процентним ризиком були затверджені та регулярно переглядаються радою банку. Наглядний орган також визначає, що правління здійснює нагляд за менеджментом таким чином, щоб забезпечити ефективне впровадження цих політик та їх повну інтеграцію в загальний процес управління ризиками банку.
- (3) Наглядний орган визначає, що політики та процеси банку створюють відповідне та належним чином контрольоване середовище для управління процентним ризиком, зокрема:
  - (a) комплексні системи вимірювання ризиків для точного та своєчасного виявлення, узагальнення, моніторингу та звітування раді банку та вищому керівництву щодо процентного ризику;
  - (b) регулярний перегляд та незалежне (внутрішнє або зовнішнє) підтвердження будь-яких моделей, що використовуються підрозділами, відповідальними за управління процентним ризиком (включаючи перегляд ключових припущень моделей, наприклад, щодо необов'язкових елементів (явних або тих, що мають на увазі), вбудованих в активи, зобов'язання та/або позабалансові статті банку, за допомогою яких банк або його клієнт може змінювати рівень та строки своїх грошових потоків);
  - (c) відповідні ліміти, затверджені радою банку та вищим керівництвом, які відображають ризик-апетит банку, профіль ризику та міцність капіталу, і які зрозумілі відповідному персоналу та регулярно доводяться до його відома; та

- (d) ефективні процеси відстеження винятків та звітування, які забезпечують оперативне реагування на відповідному рівні вищого керівництва або ради банку, якщо це потрібно.
- (4) Наглядовий орган отримує від банків результати їхніх внутрішніх систем вимірювання процентного ризику, виражені в термінах загрози як економічній вартості, так і прибуткам, використовуючи стандартизовані шоки процентних ставок у банківському портфелі.
- (5) Наглядовий орган оцінює, чи внутрішні системи вимірювання капіталу банків належним чином відображають процентний ризик у банківському портфелі.

Принцип 24 – Ризик ліквідності

40.54 Принцип 24:^[67] Наглядовий орган встановлює виважені та відповідні вимоги до ліквідності (які можуть включати або кількісні, або якісні вимоги, або і ті, й інші), що відображають потреби банків у ліквідності. Наглядовий орган визначає, що банки мають стратегію, яка дозволяє виважено управляти ризиком ліквідності та дотримуватися вимог до ліквідності. Стратегія враховує профіль ризику банку, ринкові та макроекономічні умови, а також включає виважену політику і процеси, що відповідають ризик-апетиту банку, для виявлення, вимірювання, оцінки, моніторингу, звітності та контролю або зменшення ризику ліквідності протягом відповідного періоду часу. Принаймні для банків, що здійснюють діяльність на міжнародному ринку, вимоги до ліквідності (включно з фінансуванням) є не нижчими за застосовні Базельські стандарти.

Виноски

[67] *Довідкові документи: БКБН, Міркування високого рівня щодо пропорційності, липень 2022 року; БКБН, Принципи належного управління ризиком ліквідності та нагляду за ним, вересень 2008 року; [LCR10], [LCR20], [LCR30], [LCR31], [LCR40], [LCR99], [NSF10], [NSF20], [NSF30], [NSF99].*

40.55 Суттєві критерії:

- (1) Закони, нормативно-правові акти або наглядовий орган вимагають від банків постійного дотримання встановлених вимог до ліквідності, зокрема порогових значень, у разі перевищення яких до банку можуть бути застосовані заходи нагляду. Принаймні для банків, що здійснюють діяльність на міжнародному рівні, встановлені вимоги є не нижчими за застосовні Базельські стандарти, а наглядовий орган використовує низку інструментів моніторингу ліквідності, що є не менш широкими, ніж ті, що передбачені застосовними Базельськими стандартами.
- (2) Встановлені вимоги до ліквідності відображають профіль ризику ліквідності банків (включаючи балансові та позабалансові ризики) в контексті ринкових та макроекономічних умов, в яких вони працюють.
- (3) Наглядовий орган визначає, що банки мають надійну систему управління ліквідністю, яка вимагає від них підтримувати достатній рівень ліквідності, щоб витримати низку стресових подій, та включає відповідну політику управління ризиком ліквідності, затверджену радою банку. Наглядовий орган також визначає, що ці політики та процеси забезпечують комплексне бачення ризику ліквідності в масштабах всього банку та відповідають толерантності банку до ризику ліквідності, профілю ризику та системній важливості.
- (4) Наглядовий орган визначає, що стратегія, політика та процеси управління ліквідністю банку створюють відповідне та належним чином контрольоване середовище ризику ліквідності, включаючи:
  - (a) чітке визначення загального апетиту до ризику ліквідності, який відповідає бізнесу банку та його ролі у фінансовій системі та затверджений радою банку;
  - (b) надійні щоденні та внутрішньоденні практики управління ризиком ліквідності;

- (c) комплексні системи вимірювання ризику для точного та своєчасного виявлення, узагальнення, моніторингу, звітування та контролю за ризиком ліквідності та потребами у фінансуванні (включаючи активне управління позиціями застави) в масштабах всього банку;
  - (d) належний нагляд з боку ради банку для забезпечення того, щоб керівництво ефективно впроваджувало політику та процеси управління ризиком ліквідності у спосіб, що відповідає ризик-апетиту банку до ризику ліквідності; та
  - (e) регулярний перегляд радою банку (щонайменше раз на рік) та відповідне коригування стратегії, політики та процесів управління ризиком ліквідності банку з огляду на зміну профілю ризику банку та зовнішні зміни на ринках і в макроекономічних умовах, у яких він працює.
- (5) Наглядовий орган вимагає, щоб банки розробляли та регулярно переглядали стратегії, політику та процеси фінансування для постійного вимірювання та моніторингу потреб у фінансуванні та ефективного управління ризиком фінансування. Політика та процеси включають розгляд того, як інші ризики (наприклад, кредитний, ринковий, операційний та репутаційний ризики) можуть вплинути на загальну стратегію ліквідності банку, і включають:
- (a) аналіз потреб у фінансуванні за альтернативними сценаріями;
  - (b) підтримання «подушки» з високоякісних, необтяжених, ліквідних активів, які можна безперешкодно використовувати для отримання фінансування в умовах стресу;
  - (c) диверсифікацію джерел (включаючи контрагентів, інструменти, валюти та ринки) та строків фінансування, а також регулярний перегляд лімітів концентрації;
  - (d) регулярні зусилля зі встановлення та підтримки відносин з власниками зобов'язань; та
  - (e) регулярну оцінку спроможності монетизувати активи.
- (6) Наглядовий орган визначає, що банки мають надійні плани фінансування на випадок виникнення проблем з ліквідністю. Наглядовий орган визначає, що план фінансування на випадок непередбачених обставин офіційно сформульований, належним чином задокументований і визначає стратегію банку щодо подолання дефіциту ліквідності в різних стресових ситуаціях, не покладаючись при цьому на підтримку кредитора останньої інстанції. Наглядовий орган також визначає, що план фінансування банку на випадок непередбачених обставин встановлює чіткий розподіл відповідальності, включає чіткі плани комунікації (зокрема, комунікації з наглядовим органом), регулярно тестується та оновлюється для забезпечення його операційної надійності. Наглядовий орган оцінює, чи є план фінансування на випадок непередбачених обставин реалістичним (з огляду на профіль ризику та системну важливість банку), і вимагає від банку усунення будь-яких недоліків.
- (7) Наглядовий орган вимагає від банків включати різноманітні короткострокові та довгострокові сценарії стресу ліквідності, характерні для конкретного банку та ринку в цілому (окремо та в поєднанні), з використанням консервативних припущень, які регулярно переглядаються, у свої програми стрес-тестування для цілей управління ризиками. Наглядовий орган визначає, що результати стрес-тестів використовуються банком для коригування своїх стратегій, політик і позицій з управління ризиком ліквідності, а також для розробки ефективних планів фінансування на випадок непередбачених обставин.
- (8) Наглядовий орган визначає банки, які здійснюють значну трансформацію ліквідності в іноземній валюті. Якщо діяльність банку в іноземній валюті є значною або банк має значні ризики в певній валюті, наглядовий орган вимагає, щоб банк проводив окремий аналіз своєї стратегії та здійснював моніторинг своїх потреб у ліквідності окремо для кожної такої значної валюти. Це включає використання стрес-тестування для визначення прийнятності невідповідностей у цій валюті та, за потреби, встановлення

і регулярний перегляд лімітів на розмір невідповідностей грошових потоків за іноземними валютами в сукупності та за кожною суттєвою валютою окремо. У таких випадках наглядовий орган також здійснює моніторинг потреб банку в ліквідності в кожній суттєвій валюті та оцінює здатність банку переводити ліквідність з однієї валюти в іншу між юрисдикціями та юридичними особами.

- (9) Наглядовий орган визначає, що рівень обтяжених балансових активів банку управляється в прийнятних межах для зменшення ризиків з точки зору впливу на вартість фінансування банку та наслідків для стійкості його довгострокової позиції ліквідності. Наглядовий орган вимагає від банків належного розкриття інформації та встановлення відповідних лімітів для пом'якшення виявлених ризиків.

Принцип 25 – Операційний ризик та операційна стійкість

- 40.56 Принцип 25:^[68] Наглядовий орган визначає, що банки мають відповідну систему управління операційними ризиками^[69] та підхід до забезпечення операційної стійкості^[70], який враховує їхній профіль ризику, ризик-апетит, бізнес-середовище, толерантність до перебоїв у критично важливих операціях,^[71] та нові ризики. Це включає в себе розумну політику та процеси, спрямовані на: (i) своєчасне виявлення, оцінку, аналіз, моніторинг, звітування та контроль або зменшення операційного ризику; та (ii) виявлення та захист від загроз і потенційних збоїв, реагування та адаптацію до них, а також відновлення та навчання після збоїв з метою мінімізації їх впливу на здійснення критично важливих операцій через збої.

Виноски

[68] Довідкові документи: РФС, Удосконалення управління ризиками третіх сторін та нагляду за ними: інструментарій для фінансових установ та фінансових органів, грудень 2023 року; БКБН, Міркування високого рівня щодо пропорційності, липень 2022 року; БКБН, Принципи ефективного управління та нагляду за фінансовими ризиками, пов'язаними з кліматом, червень 2022 року; БКБН, Зміни до принципів ефективного управління операційними ризиками, березень 2021 року; БКБН, Принципи операційної стійкості, березень 2021 року; БКБН, Кіберстійкість: спектр практик, грудень 2018 року; БКБН, Наслідки розвитку фінтех-технологій для банків та органів банківського нагляду, лютий 2018 року; РФС, Керівні настанови щодо визначення критично важливих функцій та критично важливих спільних послуг, липень 2013 року; БКБН, Визнання впливу страхування на зниження ризиків у моделюванні операційних ризиків, жовтень 2010 року; БКБН, Принципи високого рівня для забезпечення безперервності бізнесу, серпень 2006 року; БКБН, Аутсорсинг у фінансових послугах, лютий 2005 року.

[69] Операційний ризик: ризик виникнення збитків внаслідок невідповідних або невдалих внутрішніх процесів, людей та систем або зовнішніх подій. Це визначення включає юридичний ризик, але не включає стратегічний ризик та ризик втрати репутації.

[70] Операційна стійкість – це здатність банку здійснювати критичні операції в умовах збоїв. Операційна стійкість – це результат, який отримує вигоду від ефективного управління операційним ризиком.

[71] Толерантність до збоїв – це рівень збоїв від будь-якого типу операційного ризику, який банк готовий прийняти, враховуючи низку важких, але ймовірних сценаріїв. Термін «критичні операції» охоплює критичні функції та включає види діяльності, процеси, послуги та відповідні допоміжні активи, збій у виконанні яких був би суттєвим для безперервної роботи банку або його ролі у фінансовій системі. Чи є певна операція критичною, залежить від характеру банку та його ролі у фінансовій системі.

- 40.57 Суттєві критерії:

- (1) Закони, нормативно-правові акти або наглядовий орган вимагають від банків мати відповідні стратегії, політику, процедури, системи, засоби контролю та процеси управління операційним ризиком та операційної стійкості для:
  - (a) виявлення, оцінки, аналізу, моніторингу, звітування та контролю або зменшення операційного ризику; та
  - (b) виявлення та захисту від загроз і потенційних збоїв, реагування та адаптації до них, а також відновлення та вивчення наслідків несприятливих подій з метою мінімізації їх впливу на здійснення критично важливих операцій.

Ці стратегії, політика, процедури, системи та засоби контролю відповідають профілю ризику банку, його системній важливості, ризик-апетиту, толерантності до збоїв та міцності капіталу, а також враховують ринкові та макроекономічні умови та ризики, що виникають.
- (2) Наглядовий орган визначає, що рада банку затверджує та періодично переглядає стратегії та політику банку щодо:
  - (a) управління операційним ризиком для всіх суттєвих продуктів, видів діяльності, процесів і систем (зокрема, ризик-апетит банку до операційного ризику); та
  - (b) підходу до забезпечення операційної стійкості (зокрема, толерантності до перебоїв у виконанні критично важливих операцій).

Наглядовий орган також вимагає, щоб рада здійснювала нагляд за вищим керівництвом для забезпечення ефективного впровадження цих політик та їх повної інтеграції в загальну систему управління ризиками в банку. Наглядовий орган визначає, що банки мають належні функції^[72] для управління операційним ризиком з метою постійного виявлення зовнішніх і внутрішніх загроз та потенційних збоїв у роботі людей, процесів і систем.
- (3) Наглядовий орган визначає, що банк визначив свої критичні операції (відповідно до свого підходу до операційної стійкості) та склав карту людей, технологій, процесів, даних, засобів, третіх осіб або внутрішньогрупових суб'єктів, а також взаємозв'язків і взаємозалежностей між ними, які є необхідними для здійснення критичних операцій в умовах збоїв.
- (4) Наглядовий орган визначає, що банки розробляють і впроваджують плани реагування та відновлення для управління інцидентами, які можуть порушити виконання критично важливих операцій, відповідно до ризик-апетиту банку та толерантності до збоїв, і що вони постійно вдосконалюють свої плани реагування та відновлення після інцидентів, враховуючи досвід, отриманий з попередніх інцидентів.
- (5) Наглядовий орган вимагає, щоб банки проводили навчання з безперервності діяльності за низкою серйозних, але правдоподібних сценаріїв, щоб перевірити їхню здатність здійснювати критичні операції в умовах збоїв. Наглядовий орган перевіряє якість і повноту планів безперервності діяльності та аварійного відновлення банку, щоб оцінити їхню здатність здійснювати критичні операції. При цьому наглядовий орган визначає, чи може банк працювати на постійній основі та мінімізувати збитки і перебої у наданні послуг у разі серйозного порушення діяльності або збою (включаючи, але не обмежуючись, збої у постачальника послуг та порушення в платіжних і розрахункових системах).
- (6) Закони, нормативно-правові акти або наглядовий орган вимагають від банків впроваджувати надійну систему інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ)^[73] (включаючи кібербезпеку) в межах їхньої системи управління операційними ризиками та підходу до забезпечення операційної стійкості. Наглядовий орган визначає, що банки запровадили відповідні політики та процеси

для виявлення, оцінки, пом'якшення, моніторингу та управління ризиками ІКТ.^[74] Ці політики та процеси також вимагають, щоб рада регулярно здійснювала нагляд за ефективністю управління ризиками ІКТ в банку, а вище керівництво регулярно оцінювало розробку, впровадження та ефективність управління ризиками ІКТ в банку. Наглядовий орган також визначає, що банки мають стійкі ІКТ, які підлягають процесам захисту, виявлення, реагування та відновлення, які регулярно тестуються, включають належну ситуаційну обізнаність про вразливість та своєчасно передають відповідну інформацію для процесів управління ризиками та прийняття рішень з метою повної підтримки та сприяння здійсненню критично важливих операцій банку.

- (7) Наглядовий орган оцінює, чи мають банки належні процеси та ефективні інформаційні системи для:
- (a) регулярного моніторингу профілів операційного ризику та суттєвих операційних ризиків;
  - (b) збору та аналізу даних про події операційного ризику, які включають дані про внутрішні збитки та, за можливості, дані про зовнішні події операційних збитків; та
  - (c) сприяння створенню належних механізмів звітності на рівні ради банку, вищого керівництва, незалежної служби управління ризиками та бізнес-підрозділів, які підтримують проактивне управління операційним ризиком та операційну стійкість.
- (8) Наглядовий орган вимагає, щоб банки мали належні механізми звітності для інформування наглядового органу про події, що впливають на їхній операційний ризик, включаючи звітність про інциденти, які порушують критично важливі операції, та про їхню серйозність.
- (9) Закони, нормативно-правові акти або наглядовий орган вимагають від ради та вищого керівництва розуміти ризики, пов'язані з банківською діяльністю, яку здійснюють постачальники послуг, і забезпечувати наявність ефективних політик і процесів управління ризиками для управління цими ризиками. Наглядовий орган визначає, що банки запровадили відповідні політики та процеси для оцінки, управління та моніторингу банківської діяльності, здійснюваної постачальниками послуг. Наглядовий орган визначає, чи охоплюють політики банків з управління ризиками третіх осіб:
- (a) процедури для визначення того, чи можуть постачальники послуг надавати послуги і яким чином, а також проведення належної комплексної перевірки для вибору потенційних постачальників послуг;
  - (b) належне структурування надання послуг постачальниками послуг, зокрема право власності та конфіденційність даних, а також права на розірвання договору;
  - (c) управління та моніторинг ризиків, пов'язаних з угодою з постачальником послуг, включаючи фінансовий стан постачальника послуг;
  - (d) підтримання ефективного середовища контролю в банку за постачальником послуг, що включає реєстр аутсорсингової діяльності, метрики та звітність для полегшення нагляду за постачальником послуг;
  - (e) управління залежністю від домовленостей, зокрема (але не обмежуючись) від постачальників послуг, щодо здійснення критично важливих операцій;
  - (f) підтримання життєздатного планування на випадок непередбачених обставин та розробка стратегій виходу для демонстрації операційної стійкості банку у випадку збою або перебоїв у постачальника послуг, що впливають на здійснення критично важливих операцій^[75]. Плани безперервності діяльності банку мають оцінювати взаємозамінність постачальників послуг, яких він використовує для здійснення критично важливих операцій, та інші життєздатні альтернативи, які можуть сприяти забезпеченню операційної стійкості у випадку перебоїв у постачальника послуг, наприклад, переведення діяльності на власний ресурс;

- (g) укладання комплексних контрактів та/або угод про рівень обслуговування, які забезпечують чіткий розподіл обов'язків між постачальником послуг та банком; та
  - (h) право банку перевіряти бухгалтерські книги та записи постачальника послуг і можливість вимагати звітність (наприклад, аудиторські звіти), а також дозвіл органу банківського нагляду на доступ, безпосередньо або через банк, за яким здійснюється нагляд, до документації, даних та будь-якої іншої інформації, пов'язаної з наданням діяльності банку.
- (10) Наглядовий орган визначає, що вище керівництво запровадило процес управління змінами^[76], який є всеосяжним, належним чином забезпечений ресурсами, належним чином розподілений між функціями управління ризиками та контролю і сприяє оцінці потенційного впливу на здійснення критично важливих операцій, а також на їх взаємозв'язки та взаємозалежності.

Виноски

- [72] *Включаючи функції контролю, управління ризиками та внутрішнього аудиту.*
- [73] *Інформаційно-комунікаційні технології стосуються фізичної та логічної структури інформаційних технологій та систем зв'язку, окремих апаратних та програмних компонентів, даних та операційних середовищ, що лежать в їх основі.*
- [74] *Сюди входять кібербезпека, програми реагування та відновлення ІКТ, процеси управління змінами в ІКТ, процеси управління інцидентами в ІКТ та своєчасна передача відповідної інформації користувачам.*
- [75] *Розробляючи свої стратегії виходу, банки мають враховувати як короткострокові, так і довгострокові неупорядковані та впорядковані виходи, оскільки це може вплинути на стратегії та припущення щодо виходу.*
- [76] *Вразливість банку до операційного ризику зростає, коли банк ініціює зміни, наприклад, розпочинає нові види діяльності або розробляє нові продукти чи послуги; виходить на незнайомі ринки чи юрисдикції; впроваджує нові бізнес-процеси чи технологічні системи або модифікує існуючі; та/або займається бізнесом, який географічно віддалений від головного офісу. Управління змінами має оцінювати розвиток пов'язаних з ними ризиків у часі протягом усього життєвого циклу продукту чи послуги.*

40.58 Додаткові критерії:

- (1) Наглядовий орган регулярно виявляє будь-які спільні для всіх банків точки впливу операційного ризику або потенційної вразливості (наприклад, залежність багатьох банків від одного постачальника послуг, перебої в платіжній та розрахунковій діяльності постачальників послуг, схильність до збитків від фізичних ризиків або геополітичних подій).
- (2) Наглядовий орган оцінює заходи, пов'язані з ризиком концентрації, та потенційні системні ризики, що виникають через концентрацію послуг, які надаються певними постачальниками послуг банкам у межах його юрисдикції.

Принцип 26 – Внутрішній контроль та аудит

- 40.59 Принцип 26:^[77] Наглядовий орган визначає, що банки мають відповідні системи внутрішнього контролю для створення та підтримання ефективно контрольованого та перевіреного операційного середовища для ведення їхньої діяльності з урахуванням профілю їхніх ризиків. Вони включають чіткі механізми делегування повноважень та відповідальності; розмежування функцій, які передбачають прийняття зобов'язань банком, виплату його коштів та облік його активів і зобов'язань; узгодження цих процесів; захист активів банку; а також відповідний незалежний^[78] внутрішній аудит (зокрема, аутсорсинговий або спільний), комплаєнс та інші контрольні функції для перевірки дотримання та ефективності цих механізмів контролю, а також застосовних законів і нормативно-правових актів.

Виноски

[77] Довідкові документи: БКБН, Принципи ефективного управління та нагляду за фінансовими ризиками, пов'язаними з кліматом, червень 2022 року; БКБН, Принципи корпоративного керівництва для банків, липень 2015 року; БКБН, Функція внутрішнього аудиту в банках, червень 2012 року; БКБН, Комплаєнс та функція комплаєнсу в банках, квітень 2005 року; БКБН, Концептуальні засади систем внутрішнього контролю в банківських організаціях, вересень 1998 року.

[78] Оцінюючи незалежність, наглядові органи приділяють належну увагу системам контролю, призначеним для уникнення конфлікту інтересів під час оцінювання результатів діяльності персоналу, який виконує функції комплаєнсу, контролю та внутрішнього аудиту. Наприклад, винагорода такого персоналу має визначатися незалежно від бізнес-напрямів, які вони контролюють.

40.60 Суттєві критерії:

- (1) Закони, нормативно-правові акти або наглядовий орган вимагають від банків мати систему внутрішнього контролю, яка є відповідною для створення ефективно контрольованого та перевіреного операційного середовища для ведення їхньої діяльності, враховуючи їхній профіль ризиків на перспективу^[79]. Цей контроль є відповідальністю ради банку та/або вищого керівництва і стосується організаційної структури, облікової політики та процесів, системи стримувань і противаг, а також захисту активів та інвестицій (зокрема, заходів із запобігання, раннього виявлення та звітування про зловживання, такі як шахрайство, розтрата коштів, несанкціоновані операції та комп'ютерні зловмисні дії). Більш конкретно, ці заходи контролю спрямовані на:
  - (a) організаційну структуру: визначення обов'язків та відповідальності, зокрема чітке делегування повноважень (наприклад, чіткі ліміти затвердження кредитів), політику та процеси прийняття рішень, розподіл критично важливих функцій (наприклад, започаткування бізнесу, платежі, звірка, управління ризиками, бухгалтерський облік, аудит та комплаєнс);
  - (b) облікові політики та процеси, такі як, але не обмежуючись ними: звірка рахунків, контрольні списки, інформація для керівництва;
  - (c) систему стримувань і противаг (або «принцип чотирьох очей»): розподіл обов'язків, перехресні перевірки, подвійний контроль активів, подвійні підписи; та
  - (d) захист активів та інвестицій: включаючи фізичний контроль та доступ до комп'ютерів.
- (2) Наглядовий орган визначає, що існує належний баланс у навичках і ресурсах бек-офісу, контрольних функціях та операційному управлінні відносно підрозділів, що займаються створенням бізнесу. Наглядовий орган також визначає, що персонал бек-офісу та контрольних функцій має достатній досвід і повноваження в організації (і, де це доречно, у випадку контрольних функцій, достатній доступ до ради банку), щоб бути ефективною системою стримування і противаг для підрозділів, що ініціюють бізнес-процеси.
- (3) Наглядовий орган визначає, що банки мають належним чином укомплектовану, постійну та незалежну службу комплаєнсу, яка допомагає вищому керівництву ефективно управляти комплаєнс-ризиками, з якими стикається банк. Наглядовий орган визначає, що працівники підрозділу з питань комплаєнсу мають належну підготовку, відповідний досвід та достатні повноваження в банку для ефективного виконання своїх функцій. Наглядовий орган визначає, що рада банку здійснює нагляд за управлінням функцією комплаєнс.
- (4) Наглядовий орган визначає, що банки мають незалежну, постійну та ефективну службу внутрішнього аудиту (включаючи ті, що передані на аутсорсинг або спільне виконання), на яку покладено такі обов'язки:

- (a) оцінка того, чи є існуючі політики, процеси та засоби внутрішнього контролю (зокрема, процеси управління ризиками, комплаєнсу та корпоративного керівництва) ефективними та належними і чи залишаються вони достатніми для діяльності банку; та
  - (b) забезпечення дотримання політик і процесів.
- (5) Наглядний орган визначає, що служба внутрішнього аудиту:
- (a) має достатні ресурси, а персонал належним чином підготовлений і має відповідний досвід, щоб розуміти та оцінювати бізнес, який він перевіряє;
  - (b) має відповідну незалежність і є підзвітною раді банку або аудиторському комітету ради, а її статус у банку гарантує, що вище керівництво реагує на її рекомендації та діє відповідно до них;
  - (c) своєчасно інформується про будь-які суттєві зміни, що вносяться до стратегії, політики або процесів управління ризиками банку;
  - (d) може взаємодіяти з будь-яким співробітником і має повний доступ до записів, файлів або даних банку та його афілійованих осіб, якщо це має відношення до виконання її обов'язків;
  - (e) використовує методологію, яка визначає суттєві ризики, на які наражається банк;
  - (f) готує план аудиту, який регулярно переглядається, на основі власної оцінки ризиків та відповідно розподіляє свої ресурси; та
  - (g) має повноваження оцінювати будь-які аутсорсингові функції.

Виноски

[79] *Часовий горизонт для формування перспективного бачення має належним чином відображати фінансові ризики, пов'язані з кліматом, та нові ризики, що виникають у разі потреби.*

Принцип 27 – Фінансова звітність та зовнішній аудит

40.61 Принцип 27:^[80] Наглядний орган визначає, що банки та банківські групи ведуть належний та достовірний облік, готують фінансову звітність відповідно до облікової політики та практики, які є загальноприйнятими на міжнародному рівні, та щорічно публікують інформацію, яка достовірно відображає їхній фінансовий стан та результати діяльності, а також містить висновок незалежного зовнішнього аудитора. Наглядний орган також визначає, що банки та материнські компанії банківських груп мають належне управління та нагляд за функцією зовнішнього аудиту.

Виноски

[80] *Довідкові документи: БКБН, Додаткова примітка до зовнішнього аудиту банків - аудит очікуваних кредитних збитків, грудень 2020 року; БКБН, Зовнішній аудит банків, березень 2014 року; БКБН, Наглядні керівні настанови щодо оцінки банками практики визначення справедливої вартості фінансових інструментів, квітень 2009 року.*

40.62 Суттєві критерії:

- (1) Наглядний орган^[81] покладає на раду та керівництво банку відповідальність за забезпечення підготовки фінансової звітності відповідно до облікової політики та практики, які є загальноприйнятими на міжнародному рівні, а також за забезпечення того, щоб вони підтримувалися системами обліку для отримання відповідних та достовірних даних.
- (2) Наглядний орган покладає на раду та керівництво банку відповідальність за забезпечення того, щоб фінансова звітність, яка щорічно оприлюднюється для громадськості, містила висновок незалежного зовнішнього

аудитора за результатами аудиту, проведеного відповідно до міжнародно визнаних практик та стандартів аудиту.

- (3) Наглядовий орган визначає, що банки використовують практику оцінки, яка відповідає стандартам бухгалтерського обліку, широко прийнятим на міжнародному рівні. Наглядовий орган також визначає, що система, структура та процеси оцінки справедливої вартості підлягають незалежній перевірці та підтвердженню, і що банки документують будь-які суттєві відмінності між оцінками, що використовуються для цілей фінансової звітності та для регуляторних цілей.
- (4) Закони, нормативно-правові акти або наглядовий орган визначають обсяг зовнішнього аудиту банків та стандарти, яких слід дотримуватися під час проведення такого аудиту. Вони мають відповідати міжнародно визнаним стандартам і вимагати використання підходу, що базується на оцінці ризиків та суттєвості, під час планування та проведення зовнішнього аудиту.
- (5) Наглядові керівні настанови або місцеві стандарти аудиту визначають, що аудит охоплює кілька сфер, включаючи, але не обмежуючись ними, кредитний портфель, забезпечення на покриття збитків за кредитами, непрацюючі кредитні позиції, оцінку активів, торгівлю та інші операції з цінними паперами, деривативи, сек'юритизацію активів, консолідацію позабалансових інструментів та інші операції з такими інструментами, а також відповідність внутрішнього контролю за фінансовою звітністю.
- (6) Наглядовий орган має право відхиляти та скасовувати призначення зовнішнього аудитора, який, як вважається, не має достатнього досвіду або незалежності, або який не підпорядковується чи не дотримується встановлених професійних стандартів.
- (7) Наглядовий орган визначає, що банки мають періодично проводити ротацію своїх зовнішніх аудиторів (як фірми, так і окремих осіб у фірмі).
- (8) Наглядовий орган періодично зустрічається із зовнішніми аудиторськими фірмами для обговорення питань, що становлять спільний інтерес, пов'язаних з банківськими операціями.
- (9) Наглядовий орган вимагає, щоб зовнішній аудитор безпосередньо або через банк повідомляв йому про суттєві питання, наприклад: невідповідність ліцензійним критеріям або порушення банківського чи іншого законодавства; значні недоліки та слабкі місця контролю в процесі підготовки фінансової звітності банку; або будь-які інші питання, які, на його думку, можуть мати суттєве значення для безпеки та надійності банку. Закони та нормативно-правові акти передбачають, що аудитори, які добросовісно складають такі звіти, не можуть бути притягнуті до відповідальності за порушення обов'язку дотримання конфіденційності.

Виноски

[81] *У цьому суттєвому критерії наглядовий орган не обов'язково обмежується органом банківського нагляду. Відповідальність за забезпечення підготовки фінансової звітності відповідно до облікової політики та практики також може бути покладена на наглядові органи за ринком цінних паперів та наглядові органи за ринком.*

40.63 Додатковий критерій:

- (1) Наглядовий орган має право доступу до робочих документів зовнішніх аудиторів, якщо це потрібно.

Принцип 28 – Розкриття інформації та прозорість

40.64 Принцип 28:^[82] Наглядовий орган визначає, що банки та банківські групи регулярно публікують інформацію на консолідованій та, за потреби, індивідуальній основі, яка є легкодоступною та достовірно відображає їхній фінансовий стан, результати діяльності, схильність до ризиків, стратегії управління ризиками та політику і процеси корпоративного управління (зокрема, практику компенсації). Принаймні для

банків, що здійснюють діяльність на міжнародному рівні, вимоги до розкриття інформації є не менш суворими, ніж застосовні Базельські стандарти.

Виноски

[82] *Довідкові документи: БКБН, Міркування високого рівня щодо пропорційності, липень 2022 року; БКБН, Принципи корпоративного керівництва для банків, липень 2015 року; РФС, Покращення розкриття банками інформації про ризики, жовтень 2012 року; БКБН, Підвищення прозорості банків, вересень 1998 року; [DIS10], [DIS20], [DIS21], [DIS25], [DIS26], [DIS30], [DIS31], [DIS35], [DIS40], [DIS42], [DIS43], [DIS45], [DIS50], [DIS51], [DIS60], [DIS70], [DIS75], [DIS80], [DIS85], [DIS99].*

40.65 Суттєві критерії:

- (1) Закони, нормативно-правові акти або наглядовий орган вимагають періодичного публічного розкриття^[83] банками інформації на консолідованій та, за потреби, індивідуальній основі, яка належним чином відображає справжній фінансовий стан і результати діяльності банку та відповідає стандартам, що сприяють порівнянності, доречності, надійності та своєчасності інформації, що розкривається.
- (2) Наглядовий орган визначає, що обов'язкове розкриття інформації включає як якісну, так і кількісну інформацію про фінансові результати діяльності банку, його фінансовий стан, стратегії та практику управління ризиками, схильність до ризиків (зокрема інформацію, яка допоможе зрозуміти ризики, на які наражається банк протягом фінансового звітного періоду), сукупні ризики, що виникають у зв'язку з пов'язаними особами, операції з пов'язаними особами, облікову політику, бізнес-моделі, менеджмент, керівництво (зокрема володіння основним капіталом та правом голосу), а також практику виплати компенсацій. Обсяг і зміст наданої інформації, а також рівень дезагрегації та деталізації відповідають профілю ризику та системній важливості банку. Принаймні для банків, що здійснюють діяльність на міжнародному рівні, вимоги до розкриття інформації є не менш суворими, ніж застосовні Базельські стандарти.
- (3) Закони, нормативно-правові акти або наглядовий орган вимагають від банків розкривати інформацію про всіх істотних учасників у структурі групи.
- (4) Наглядовий орган або інший орган ефективно перевіряє та забезпечує дотримання стандартів розкриття інформації.
- (5) Наглядовий орган або інші відповідні органи регулярно публікують інформацію про банківську систему в цілому, щоб сприяти розумінню громадськістю банківської системи та дотриманню ринкової дисципліни. Така інформація включає узагальнені дані про балансові показники та статистичні параметри, що відображають основні аспекти діяльності банків (структура балансу, нормативи капіталу, прибутковість та профілі ризиків).

Виноски

[83] *У цьому суттєвому критерії вимога щодо розкриття інформації може міститися у відповідних правилах бухгалтерського обліку, розміщення на фондовій біржі або інших подібних правилах, замість або на додаток до директив, виданих наглядовим органом.*

Принцип 29 – Зловживання фінансовими послугами

40.66 Принцип 29:^[84] Наглядовий орган визначає, що банки мають відповідні політики та процеси, зокрема надійні та засновані на оцінці ризиків^[85] правила належної перевірки клієнтів (НПК) та ефективні функції комплаєнсу для сприяння високим етичним та професійним стандартам у фінансовому секторі та запобігання навмисному чи ненавмисному використанню банку для злочинної діяльності.^[86]

Виноски

- [84] *Довідкові документи: Рекомендації FATF (лютий 2012 року, зі змінами від листопада 2023 року); БКБН, Належне управління ризиками, пов'язаними з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму, липень 2020 року; FATF, Керівні настанови з ризик-орієнтованого нагляду, березень 2021 року; FATF, Керівні настанови щодо кореспондентських банківських послуг, жовтень 2016 року; FATF, Керівні настанови з ризик-орієнтованого підходу для банківського сектору, жовтень 2014 року; БКБН, Банки-оболонки та каси, січень 2003 року.*
- [85] *Застосування підходу, що базується на оцінці ризиків, дозволить компетентним органам та банкам забезпечити відповідність заходів із запобігання або зменшення відмивання коштів та фінансуванню тероризму і фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення виявленим ризикам.*
- [86] *Комітет усвідомлює, що в деяких юрисдикціях інші органи, такі як підрозділ фінансової розвідки, можуть нести основну відповідальність за оцінку дотримання законів і нормативно-правових актів, що стосуються злочинної діяльності в банках, такої як шахрайство, відмивання грошей і фінансування тероризму та розповсюдження зброї масового знищення. Таким чином, у контексті цього принципу термін «наглядовий орган» може стосуватися таких інших органів, особливо в суттєвих критеріях 7, 8 і 10. У таких юрисдикціях орган банківського нагляду співпрацює з такими органами для забезпечення дотримання критеріїв, викладених у цьому принципі.*

40.67 Суттєві критерії:

- (1) Закони або нормативно-правові акти встановлюють обов'язки, відповідальність і повноваження наглядового органу, пов'язані з наглядом за внутрішнім контролем банків і забезпеченням дотримання відповідних законів і нормативно-правових актів, що стосуються злочинної діяльності.
- (2) Наглядовий орган визначає, чи мають банки належні політики та процеси, які сприяють дотриманню високих етичних та професійних стандартів і запобігають навмисному чи ненавмисному використанню банку для злочинної діяльності. Це включає моніторинг, виявлення та запобігання злочинній діяльності, а також інформування відповідних органів про таку підозрілу діяльність.
- (3) На додаток до повідомлення підрозділу фінансової розвідки або інших уповноважених органів, банки повідомляють про підозрілу діяльність та випадки шахрайства органу банківського нагляду, якщо така діяльність/інциденти є суттєвими для безпеки, надійності або репутації банку.^[87]
- (4) Якщо наглядовому органу стає відомо про будь-які інші підозрілі операції, він інформує про них підрозділ фінансової розвідки та, за потреби, інші уповноважені органи. Крім того, наглядовий орган прямо чи опосередковано своєчасно передає інформацію, пов'язану з підозрюваною або фактичною злочинною діяльністю, відповідним органам.
- (5) Наглядовий орган визначає, що банки впроваджують політику та процеси НПК, які добре задокументовані та доведені до відома всього відповідного персоналу. Наглядовий орган також визначає, що такі політики та процеси інтегровані в загальну систему управління ризиками банку та включають відповідні заходи для виявлення, оцінки, моніторингу, управління та зменшення ризиків відмивання коштів, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення стосовно клієнтів, країн та регіонів, а також продуктів, послуг, операцій та каналів доставки на постійній основі. Програма управління НПК на рівні всієї групи має такі основні елементи:
  - (a) політику прийняття клієнтів, яка визначає ділові відносини, які банк не прийме (або припинить) на основі виявлених ризиків;
  - (b) постійну програму ідентифікації, верифікації та належної перевірки клієнтів, яка включає перевірку бенефіціарних власників, розуміння

- мети та характеру ділових відносин, а також перевірку на основі оцінки ризиків для забезпечення актуальності та достовірності інформації НПК;
- (c) політики та процеси для постійного моніторингу операцій та виявлення незвичних або потенційно підозрілих операцій, а також фізичних або юридичних осіб, на яких поширюються санкції ООН, пов'язані з фінансуванням тероризму та розповсюдженням зброї масового знищення;
  - (d) посилена перевірка рахунків з високим ступенем ризику (наприклад, ескалація до вищого керівництва банку рішень щодо вступу в ділові відносини з цими рахунками або підтримання таких відносин, коли існуючі відносини стають високоризиковими);
  - (e) посилена належна перевірка політично значущих осіб (зокрема, членів їхніх сімей та близьких осіб), що передбачає, серед іншого, доведення до вищого керівництва банку рішень про встановлення ділових відносин з цими особами; та
  - (f) чіткі правила щодо того, які записи мають зберігатися щодо НПК та окремих операцій, а також строки їх зберігання. Такі записи мають зберігатися щонайменше п'ять років.
- (6) Наглядний орган визначає, що банки мають спеціальні політики та процеси щодо кореспондентських банківських та інших подібних відносин, на додаток до звичайної належної перевірки. Такі політики та процеси включають:
- (a) збір достатньої інформації про банки-респонденти для повного розуміння характеру їхньої діяльності та клієнтської бази, їхньої репутації, того, як здійснюється нагляд за ними та чи були вони об'єктом розслідувань або регуляторних дій у сфері відмивання коштів, фінансування тероризму або фінансування розповсюдження зброї масового знищення;
  - (b) заборони на встановлення або продовження кореспондентських банківських відносин з тими банками, які не мають належних засобів контролю для управління ризиком злочинної діяльності, які не перебувають під ефективним наглядом відповідних органів, або які вважаються банками-оболонками; та
  - (c) схвалення вищого керівництва на встановлення нових кореспондентських банківських відносин.
- (7) Наглядний орган визначає, що банки мають достатній контроль і системи для запобігання, виявлення та повідомлення про потенційні зловживання фінансовими послугами, зокрема відмивання коштів, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення.
- (8) Наглядний орган має достатні повноваження для вжиття заходів проти банку, який не дотримується відповідних законів і нормативно-правових актів, що стосуються злочинної діяльності.
- (9) Наглядний орган визначає, що банки мають:
- (a) вимоги до внутрішнього аудиту та/або зовнішніх експертів для незалежного оцінювання відповідних політик, процесів та засобів контролю управління ризиками. Наглядний орган має доступ до їхніх звітів;
  - (b) ефективні політики та процеси для призначення відповідального за комплаєнс на рівні керівництва банку для управління програмою протидії фінансовим злочинам, а також спеціального співробітника, якому повідомляється про потенційні зловживання фінансовими послугами банку (включаючи підозрілі транзакції);

- (c) функцію комплаєнсу з належними повноваженнями, незалежністю звітності, кадровими та іншими ресурсами;
  - (d) відповідні політики та процеси перевірки для забезпечення високих етичних та професійних стандартів під час прийому на роботу або укладання агентських чи аутсорсингових угод;
  - (e) постійні навчальні програми для своїх співробітників, зокрема з питань НПК та методів моніторингу і виявлення злочинної та підозрілої діяльності; та
  - (f) політику та процедури повідомлення компетентним органам про злочинну діяльність персоналу.
- (10) Наглядний орган визначає, що банки мають і дотримуються чітких політик і процедур, що дозволяють персоналу повідомляти про будь-які проблеми, пов'язані зі зловживанням фінансовими послугами банку, місцевому керівництву та/або відповідному уповноваженому співробітнику. Наглядний орган також визначає, що банки мають і використовують відповідні системи управлінської інформації для надання радам банків, керівництву та уповноваженим особам своєчасної та належної інформації про таку діяльність.
- (11) Законодавство передбачає, що співробітник банку, який добросовісно повідомляє про підозрілу діяльність як усередині банку, так і безпосередньо до відповідного органу, не може бути притягнутий до відповідальності.
- (12) Наглядний орган, прямо чи опосередковано, співпрацює з відповідними національними та іноземними органами фінансового сектору або обмінюється з ними інформацією щодо підозрюваної або фактичної злочинної діяльності в банках, якщо ця інформація призначена для цілей нагляду.
- (13) Якщо за це не відповідає інший орган, наглядовий орган має власні ресурси зі спеціальними знаннями для боротьби зі злочинною діяльністю, виявленою в банках. У цьому випадку наглядовий орган регулярно надає банкам інформацію про ризики відмивання коштів, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення.
- (14) Наглядний орган визначає, що банки впровадили загальногрупові програми протидії відмиванню коштів, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, зокрема політику та процедури обміну інформацією в межах групи для цих цілей.

Виноски

- [87] *Відповідно до міжнародних стандартів, банки мають повідомляти про підозрілу діяльність, пов'язану з випадками потенційного відмивання коштів, фінансуванням тероризму та фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення, до відповідного національного центру, який створюється або як незалежний державний орган, або як підрозділ у складі існуючого органу чи органів влади, що виконує функції підрозділу фінансової розвідки.*

ОБП98: Оновлення стандартів, керівних настанов та належних практик Комітету

- 98.1 Нагляд і наглядова практика не є статичними. Комітет часто видає нові (та переглядає існуючі) стандарти, керівні настанови та належні практики. Вони покликані посилити регуляторні та наглядові режими, особливо для банків, що здійснюють діяльність на міжнародному рівні в юрисдикціях членів Комітету. Наглядові органи заохочуються до прийняття оновлених і нових міжнародних стандартів нагляду в міру їх виходу.
- 98.2 Будь-які стандарти, консолідовані в Базельській угоді, автоматично включаються до Базельських основних принципів, коли в тексті згадується «Базельська угода». Аналогічно, коли в Основних Базельських принципах згадуються «застосовні стандарти», це означає, що йдеться про найновіший чинний стандарт або настанову БКБН, який є чинним.
- 98.3 Комітет включив цей додаток як джерело інформації про наглядову практику та нові ризики, що з'явилися з часу останнього перегляду Основних Базельських принципів. Під час наступного перегляду Основних Базельських принципів буде розглянуто питання про те, чи варто і як включити будь-які конкретні вимоги або висновки з цих публікацій до тексту Основних принципів.
- 98.4 Цей перелік оновлюється раз на два роки.

Стандарти	Таблиця 1
-----------	-----------

Керівні настанови Таблиця 2	Таблиця 2
-----------------------------	-----------

Належна практика	Таблиця 3
------------------	-----------

Інші публікації органів, що встановлюють стандарти	Таблиця 4
--	-----------

ОБП99: Структура та керівні настанови для звітів про оцінку, підготовлених Міжнародним валютним фондом та Світовим банком

99.1 У цьому розділі представлено керівні настанови та формат, рекомендований МВФ і Світовим банком для представлення та організації звітів про оцінку Основних Базельських принципів (ОБП) експертами в контексті ПОФС та самостійних оцінок. Самооцінка^[1], що проводиться владою країни до проведення оцінок МВФ та Світового банку, є важливим елементом цього процесу і також має відповідати цим керівним настановам та формату.

Виноски

[1] *Така самооцінка має бути надана оцінювачам заздалегідь – також з урахуванням можливої потреби в перекладі – разом з відповідними законодавчими та нормативно-правовими актами.*

99.2 Звіт про оцінку ОБП має бути розділений на вісім частин:

- (1) розділ «Резюме та основні висновки»;
- (2) загальний розділ, що містить довідкову інформацію та інформацію про використану методологію;
- (3) огляд інституційного середовища та ринкової інфраструктури;
- (4) огляд передумов для ефективного банківського нагляду;
- (5) детальні оцінки за кожним принципом;
- (6) таблиця відповідності, що підсумовує результати оцінки;
- (7) рекомендовані заходи; та
- (8) відповідь органів влади.

У наступних пунктах подано короткий опис кожної з восьми частин.

99.3 Короткий розділ «Резюме та основні висновки» має містити огляд головних висновків та основних рекомендацій звіту. Він має читатися як резюме, в якому основні висновки за кількома принципами об'єднані в кілька пунктів під підзаголовками. Наприклад, оцінювачі можуть об'єднати висновки та рекомендації під такими підзаголовками: «Відповідальність, цілі, повноваження, незалежність та підзвітність» (принципи 1-2), «Власність, ліцензування та структура» (принципи 4-7), «Методи поточного нагляду» (принципи 8-10), «Коригувальні та санкційні повноваження наглядових органів» (принцип 11), «Співпраця, консолідований та транскордонний банківський нагляд» (принципи 3, 12-13), «Корпоративне керівництво» (принцип 14), «Пруденційні вимоги, нормативно-правова база, звітність та розкриття інформації» (принципи 15-29).

99.4 Короткий вступ та розділ з методологією, який містить довідкову інформацію про проведену оцінку, тобто контекст, в якому проводиться оцінка, та використану методологію. Цей розділ має:

- (1) Зазначити, що сфера оцінювання була обрана за згодою органів влади, зокрема, зазначаючи, чи погодилися органи влади на оцінювання та класифікацію на основі лише суттєвих критеріїв, чи також і на основі додаткових критеріїв. У цьому розділі слід вказати імена та посади оцінювачів.
- (2) Зазначити джерела, використані для оцінки, такі як будь-які самооцінки, анкети, заповнені органами влади, відповідні закони, нормативно-правові акти та інструкції, а також інша документація, наприклад, звіти, дослідження, публічні заяви, вебсайти, неопубліковані керівні настанови, директиви, наглядові звіти та оцінки.

- (3) Визначити органи влади контрагента та в загальних рисах вказати старших посадових осіб^[2], з якими були проведені інтерв'ю та зустрічі з іншими національними наглядовими органами, учасниками приватного сектору, іншими відповідними державними органами або галузевими асоціаціями (наприклад, асоціаціями банкірів, аудиторів та бухгалтерів).
- (4) Зазначити фактори, які перешкоджали або сприяли проведенню оцінки. Зокрема, слід згадати про прогалини в інформації (наприклад, відсутність доступу до матеріалів нагляду або перекладених документів), а також вказати, якою мірою ці прогалини могли вплинути на оцінку.^[3]

Виноски

[2] *Імен, зазвичай, уникають, щоб захистити людей та заохотити їх до відвертості.*

[3] *Якщо брак інформації негативно впливає на якість і глибину оцінки певного Основного принципу, оцінювачі мають вказати на це в розділі коментарів до шаблону оцінки та задокументувати перешкоди, з якими вони зіткнулися, особливо якщо доступ до детальної інформації має вирішальне значення для оцінки дотримання принципів. Такі питання слід довести до відома керівництва місії і, за потреби, звернутися до співробітників штаб-квартири за консультацією.*

- 99.5 Третій розділ має містити огляд середовища нагляду за фінансовим сектором з коротким описом інституційної та правової бази, зокрема, мандату та наглядових функцій різних наглядових органів, існування нерегульованих фінансових посередників та ролі саморегулювальних організацій. Крім того, він має містити загальний опис структури фінансових ринків і, зокрема, банківського сектору із зазначенням кількості банків, співвідношення загальних активів до валового внутрішнього продукту, базовий огляд банківської стабільності, достатності капіталу, левериджу, якості активів, ліквідності, прибутковості та профілю ризиків сектору, а також інформацію про власність, тобто іноземну та вітчизняну, державну та приватну, наявність конгломератів або нерегульованих афілійованих осіб та іншу аналогічну інформацію. Якщо оцінка є частиною ПОФС, цей розділ може бути коротшим і містити підсумки та перехресні посилання на інші документи ПОФС.
- 99.6 Четвертий розділ має містити огляд передумов для ефективного банківського нагляду, як описано в цьому стандарті [ОБП]. Досвід показує, що недостатнє виконання цих передумов може серйозно підірвати якість та ефективність банківського нагляду. Оцінювачі мають прагнути надати фактичний огляд передумов, щоб читач звіту мав чітке уявлення про середовище, в якому функціонує банківська система та система нагляду. Це забезпечить перспективу для кращого розуміння оцінки та класифікації окремих принципів. Огляд, зазвичай, має займати не більше одного-двох абзаців для кожного типу передумов і має відповідати заголовкам, зазначеним нижче.
- (1) Здорова та стійка макроекономічна політика: в огляді мають бути описані ті аспекти, які можуть вплинути на структуру та діяльність банківської системи, без висловлення думки щодо відповідності політики в цих сферах. Він може містити посилання на аналіз та рекомендації, що містяться в існуючих документах МВФ та Світового банку, таких як Стаття IV та інші звіти, пов'язані з програмами Банку та Фонду.
  - (2) Добре налагоджена система розробки політики фінансової стабільності: огляд має вказувати на наявність або відсутність чіткої системи макропруденційного нагляду та розробки політики стабільності. Вона має охоплювати чіткість ролей і мандатів відповідних установ; механізми ефективної міжвідомчої співпраці та координації; а також інформування про макропруденційний аналіз, ризики та політику, а також

їхні результати. Оцінювачі можуть покладатися на незалежні оцінки відповідності та ефективності системи, якщо такі існують.

- (3) Добре розвинена державна інфраструктура: фактичний огляд державної інфраструктури слід зосередити на елементах, що мають відношення до банківської системи, і, за потреби, він має бути підготовлений у координації з іншими фахівцями місії та країнами, що входять до складу місії МВФ і Світового банку. Ця частина огляду передумов може охоплювати такі питання, як наявність належної кредитної культури, системи ділового законодавства, включаючи корпоративне, про банкрутство, договірне, про захист прав споживачів та про приватну власність, що послідовно застосовується і забезпечує механізм справедливого вирішення спорів; наявність добре підготовлених і надійних бухгалтерів, аудиторів та юристів; ефективна і надійна судова система; відповідне регулювання фінансового сектору; ефективні платіжні, клірингові та розрахункові системи.
- (4) Чіткі межі для антикризового управління, відновлення та врегулювання: огляд має охопити наявність надійної інституційної бази для антикризового управління та врегулювання неплатоспроможності банків, а також чіткість ролей та мандатів відповідних установ. Докази ефективності можуть бути отримані з фактичного управління та врегулювання минулих криз, а також з документації про результати моделювання кризових ситуацій, проведених в юрисдикції. Оцінювачі можуть покладатися на незалежні оцінки відповідності та ефективності системи, якщо такі існують.
- (5) Належний рівень системного захисту (або мережі громадської безпеки): огляд мережі безпеки або системного захисту може, наприклад, включати такі елементи: аналіз функцій різних залучених організацій, таких як наглядові органи, страховик депозитів і центральний банк. Після цього слід розглянути наявність чітко визначеного процесу врегулювання кризових ситуацій, таких як ліквідація збанкрутілої фінансової установи. Це буде поєднано з описом координації ролей різних установ, що беруть участь у цьому процесі. Крім того, у зв'язку з використанням державних коштів (зокрема, коштів центрального банку), слід проаналізувати, чи вживаються достатні заходи для мінімізації моральних ризиків. Крім того, необхідно описати механізми задоволення тимчасових короткострокових потреб банків у ліквідності, насамперед через міжбанківський ринок, а також з інших джерел.
- (6) Ефективна ринкова дисципліна: огляд ринкової дисципліни може, наприклад, охоплювати такі питання, як наявність правил корпоративного керівництва, прозорість та перевірене розкриття фінансової інформації; відповідні структури стимулювання для найму та звільнення менеджерів та членів ради; захист прав акціонерів; відповідна доступність ринкової та споживчої інформації; розкриття інформації про вплив держави на банки; інструменти для здійснення ринкової дисципліни, такі як мобільність депозитів та інших активів, що зберігаються в банках; відповідна періодичність котирувань процентних ставок та інших цін; ефективні умови для злиття, поглинання та придбання акцій, можливість виходу на ринки іноземних компаній та поглинання, що фінансуються за рахунок іноземного капіталу.

99.7 Оцінювачі ОБП не мають самостійно оцінювати передумови, оскільки це виходить за межі індивідуальних стандартних оцінок. Оцінювачі мають максимально покладатися на офіційні документи МВФ та Світового банку і намагатися забезпечити узгодженість короткого опису та коментарів. Там, де це доречно, експерти мають намагатися включити в свій аналіз зв'язок між цими факторами та ефективністю нагляду. Як описано в наступному розділі, в оцінці дотримання окремих Основних принципів слід чітко зазначити, яким чином на неї можуть вплинути передумови, що вважаються слабкими. Якщо недоліки в передумовах є суттєвими для ефективності нагляду, вони можуть вплинути на оцінку

відповідних Основних принципів. Будь-які пропозиції, спрямовані на усунення недоліків у передумовах, не є частиною рекомендацій за результатами оцінки, але можуть бути включені до загальних рекомендацій ПОФС в межах виконання ПОФС.

99.8 П'ятий розділ містить детальну оцінку за кожним принципом, що містить «опис» системи за кожним критерієм у межах принципу; класифікацію або «оцінку»; та «коментарі». Шаблон для детальної оцінки має наведену нижче структуру.

Принцип (x) (дослівно повторює текст принципу)	
Суттєві критерії (СК)	
Опис та висновки щодо СК1	
Опис та висновки щодо СК2	
Опис та висновки щодо СКn	
Додаткові критерії (ДК) (тільки якщо органи влади вирішили пройти оцінку та класифікацію за цими критеріями)	
Опис та висновки щодо ДК1	
Опис та висновки щодо ДКn	
Оцінка принципу (x)	Відповідає / Значною мірою відповідає / Суттєво не відповідає / Не відповідає / Не застосовується
Коментарі	

99.9 Розділ «Опис та висновки» кожного критерію має містити інформацію про практику, яка спостерігається в країні, що оцінюється. У ньому мають бути процитовані та підсумовані основні елементи відповідних законів та нормативно-правових актів. Це має бути зроблено таким чином, щоб відповідний закон або нормативно-правовий акт можна було легко знайти, наприклад, за допомогою посилань на URL-адреси, офіційні бюлетені та інші подібні джерела. Наскільки це можливо та доречно, опис має бути структурований таким чином:

- (1) банківське законодавство та допоміжні нормативно-правові акти;
- (2) пруденційні нормативи, включаючи пруденційні звіти та публічне розкриття інформації;
- (3) інструменти та засоби нагляду;
- (4) інституційна спроможність наглядового органу; та
- (5) докази впровадження та/або правозастосування або їх відсутності.

99.10 Докази впровадження та/або правозастосування є важливими: без ефективного використання повноважень, наданих наглядовому органу, та виконання правил і положень навіть добре розроблена система нагляду не буде ефективною. Приклади практичної реалізації мають бути представлені органами влади, розглянуті оцінювачами та згадані у звіті.^[4]

Виноски

[4] *Наприклад: скільки разів за останні роки органи влади застосовували заходи для виправлення ситуації? Як часто проводились виїзні перевірки банків? Скільки заявок на отримання ліцензії було отримано і скільки було прийнято/відхилено? Чи були підготовлені інспекторами звіти про якість активів, і як висновки були доведені до відома вищого керівництва банку та органів банківського нагляду?*

99.11 Розділ «Оцінка» шаблону має містити лише один рядок, в якому зазначається, чи є система «відповідною», «значною мірою відповідною», «суттєво не відповідає», «не відповідає» або «не застосовується», як описано в [ОБП20.9] та [ОБП20.10]. Існує три варіанти оцінки:

- (1) Якщо країна прямо не обирає інший варіант, відповідність Основним принципам оцінюватиметься та класифікуватиметься лише за основними критеріями.

- (2) Країна може добровільно обрати оцінювання за додатковими критеріями, щоб визначити сфери, в яких вона могла б покращити своє регулювання та нагляд, та отримати коментарі оцінювачів щодо того, як цього можна досягти. Однак відповідність Основним принципам все одно буде оцінюватися лише з урахуванням основних критеріїв.
  - (3) З метою врахування інтересів країн, які прагнуть досягти найкращих наглядових практик, країна може добровільно обрати оцінювання та класифікацію як за основними, так і за додатковими критеріями. Очікується, що це стимулюватиме юрисдикції, особливо ті, що є важливими фінансовими центрами, лідирувати у впровадженні найвищих стандартів нагляду.
- 99.12 Суттєві критерії встановлюють мінімальні базові вимоги до належної наглядової практики і є універсальними для всіх країн. Оцінка юрисдикції за суттєвими критеріями має, однак, визнавати, що її наглядова практика має бути співмірною з профілем ризику та системною важливістю банків, за якими здійснюється нагляд. Іншими словами, оцінка має враховувати контекст, в якому застосовуються наглядові практики. Як і у випадку з суттєвими критеріями, будь-яка оцінка за додатковими критеріями також має ґрунтуватися на принципі пропорційності. Цей принцип має лежати в основі оцінки всіх критеріїв, навіть якщо він не завжди прямо згадується в критеріях. Наприклад, юрисдикція з багатьма системно важливими банками або банками, які є частиною складних змішаних конгломератів, природно, матиме вищий бар'єр, який необхідно подолати, щоб отримати класифікацію «відповідає», порівняно з юрисдикцією, яка має лише невеликі та нескладні банки, що займаються переважно залученням депозитів та видачею кредитів.
- 99.13 Розділ «Коментарі» шаблону слід використовувати для пояснення того, чому було присвоєно ту чи іншу класифікацію. У випадку класифікації нижче «відповідає», цей розділ слід використовувати для того, щоб підкреслити суттєвість виявлених недоліків та вказати, які заходи необхідно вжити для досягнення повної відповідності або більш високого рівня відповідності. Ця інформація також має бути включена до таблиці «Рекомендовані заходи» (див. нижче). Ця аргументація може бути структурована таким чином:
- (1) стан законів і нормативно-правових актів та їх впровадження;
  - (2) стан наглядових засобів та інструментів, наприклад, форматів звітності, систем раннього попередження та інструкцій з проведення перевірок;
  - (3) якість практичного впровадження;
  - (4) стан інституційної спроможності наглядового органу; та
  - (5) практика правозастосування.
- 99.14 У «коментарях» слід пояснити випадки, коли, незважаючи на існування законів, нормативно-правових актів та політик, недоліки в впровадженні призвели до того, що принцип був оцінений нижче, ніж «відповідає». І навпаки, якщо було надано класифікацію «відповідає», але дотримання принципу було продемонстровано країною за допомогою різних механізмів, це має бути пояснено. У розділі «Коментарі» також слід зазначити, коли і чому відповідність певному критерію не могла бути належним чином перевірена, наприклад, коли певна інформація не була надана або коли ключові особи були недоступні для обговорення важливих питань. Запити на інформацію або зустрічі слід задокументувати в розділі «Коментарі», щоб чітко продемонструвати спроби оцінювача належним чином оцінити той чи інший принцип.
- 99.15 Оцінювачі можуть також включати «коментарі», якщо вони знаходять особливо хороші практики або правила в певній сфері, які можуть слугувати прикладами та найкращими практиками для інших країн. Заплановані ініціативи, спрямовані на внесення змін до існуючих або прийняття нових нормативно-правових актів і практик, які ще не набули чинності, можуть отримати схвальні згадки в цьому розділі. Нещодавні законодавчі, регуляторні або наглядові ініціативи, впровадження яких не вдалося перевірити, також мають бути згадані в цьому розділі.

- 99.16 Оцінка та відповідні бали мають ґрунтуватися виключно на нормативно-правовій базі та наглядовій практиці, що діяли на момент оцінки, і не мають відображати заплановані ініціативи, спрямовані на внесення змін до існуючих нормативно-правових актів та практик або прийняття нових нормативно-правових актів та практик. Це може бути застосовано у випадку, коли дії, які могли б призвести до вищого рейтингу відповідності, перебувають у процесі розробки, але ще не були здійснені або впроваджені.
- 99.17 Якщо зв'язок між окремими принципами очевидний, або між передумовами та принципами, цей розділ слід використовувати, щоб попередити читача про те, що, хоча нормативно-правові акти та практика за принципом (x) здаються відповідними, оцінка «відповідає» не може бути присвоєна через суттєві недоліки у впровадженні принципу (y) або передумови (z).^[5] Визнаючи, що можуть існувати загальні недоліки, які є достатньо важливими та суттєвими для того, щоб вплинути на оцінку за кількома принципами, оцінювачі мають уникати подвійного обліку, якщо це є можливим. Якщо недоліки, виявлені у пов'язаних принципах або передумовах, не є достатньо суттєвими, щоб виправдати зниження класу, про це все одно слід зазначити в цьому розділі шаблону.

Виноски

[5] *Наприклад, регулювання та нагляд за достатністю капіталу може здаватися відповідним, але якщо суттєві недоліки будуть виявлені в іншому принципі, наприклад, у забезпеченні, це означатиме, що капітал може бути завищеним, а нормативи – ненадійними.*

- 99.18 Класифікація має надаватися принципу незалежно від рівня розвитку країни. Якщо певні критерії не можуть бути застосовані з огляду на розмір, характер операцій та складність банківської системи країни, класифікація принципу має ґрунтуватися лише на рівні відповідності застосовним критеріям. Це має бути чітко пояснено у відповідному розділі звіту, щоб під час майбутнього перегляду можна було переглянути класифікацію, якщо ситуація зміниться. Те ж саме стосується класифікації принципу як «не застосовний».
- 99.19 Шостий розділ звіту містить таблицю відповідності, яка підсумовує оцінки за кожним принципом. Ця таблиця має дві версії: та, що не містить чіткої класифікації (Таблиця 2), має використовуватися у звітах про дотримання стандартів і кодексів (або ROSC; див. [ОБП99.22]),^[6] а версія з класифікацією (Таблиця 1) має використовуватися лише у детальній оцінці. Ця таблиця має давати чітке уявлення про ступінь відповідності, надаючи короткий опис основних сильних і, особливо, слабких сторін щодо кожного принципу. Шаблон таблиці є наведеним нижче:

Підсумкова оцінка відповідності Основним принципам – Звіт з детальної оцінки (ЗДО)
Таблиця 1

Основний принцип	Класифікація (стовпчик не використовується в Звіті про дотримання стандартів і правил)	Коментарі
1. Обов'язки, цілі та повноваження		
2. Незалежність, підзвітність, ресурсне забезпечення та правовий захист наглядових органів		
3. Співпраця та взаємодія		
4. Дозволені види діяльності		
5. Критерії ліцензування		
6. Передача істотної участі		
7. Значні придбання		
8. Підхід до нагляду		
9. Методи та інструменти нагляду		
10. Наглядова звітність		
11. Коригувальні та санкційні повноваження наглядових органів		
12. Консолідований нагляд		
13. Відносини між країною базування та країною, що приймає		

14.	Корпоративне керівництво		
15.	Процес управління ризиками		
16.	Достатність капіталу		
17.	Кредитний ризик		
18.	Проблемні кредитні позиції, забезпечення та резерви		
19.	Ризик концентрації та ліміти великих ризиків		
20.	Операції з пов'язаними сторонами		
21.	Ризик країни та ризик переказу коштів		
22.	Ринковий ризик		
23.	Процентний ризик у банківському портфелі		
24.	Ризик ліквідності		
25.	Операційний ризик та операційна стійкість		
26.	Внутрішній контроль та аудит		
27.	Фінансова звітність та зовнішній аудит		
28.	Розкриття інформації та прозорість		
29.	Зловживання фінансовими послугами		

Узагальнена відповідність Основним принципам – Звіт про дотримання стандартів і правил

Таблиця 2

Основний принцип		Коментарі
1.	Обов'язки, цілі та повноваження	
2.	Незалежність, підзвітність, ресурсне забезпечення та правовий захист наглядових органів	
3.	Співпраця та взаємодія	
4.	Дозволені види діяльності	
5.	Критерії ліцензування	
6.	Передача істотної участі	
7.	Значні придбання	
8.	Підхід до нагляду	
9.	Методи та інструменти нагляду	
10.	Наглядова звітність	
11.	Коригувальні та санкційні повноваження наглядових органів	
12.	Консолідований нагляд	
13.	Відносини між країною базування та країною, що приймає	
14.	Корпоративне керівництво	
15.	Процес управління ризиками	
16.	Достатність капіталу	
17.	Кредитний ризик	
18.	Проблемні кредитні позиції, забезпечення та резерви	
19.	Ризик концентрації та ліміти великих ризиків	
20.	Операції з пов'язаними сторонами	
21.	Ризик країни та ризик переказу коштів	
22.	Ринковий ризик	
23.	Процентний ризик у банківському портфелі	
24.	Ризик ліквідності	
25.	Операційний ризик та операційна стійкість	
26.	Внутрішній контроль та аудит	
27.	Фінансова звітність та зовнішній аудит	
28.	Розкриття інформації та прозорість	
29.	Зловживання фінансовими послугами	

Виноски

[6] Звіт про дотримання стандартів і правил не включає класифікацію в таблицю, оскільки класи не можуть бути повністю зрозумілі без опису та детальних коментарів (які доступні лише в ЗДО).

99.20 Сьомий розділ містить таблицю «Рекомендовані заходи», що містить принципові рекомендації щодо заходів та дій, спрямованих на вдосконалення нормативно-правової бази та нагляду, а також практик. У цьому розділі мають бути перелічені запропоновані кроки для покращення відповідності та загальної ефективності наглядової системи. Рекомендації мають бути запропоновані на пріоритетній основі в кожному випадку, коли виявлено недоліки. Рекомендовані заходи мають носити конкретний характер. Можна також надати пояснення, як рекомендовані заходи сприятимуть підвищенню рівня комплаєнсу та зміцненню наглядової системи. Слід також чітко визначити інституційну відповідальність за кожен запропонований захід, щоб запобігти дублюванню або непорозумінням. Рекомендації можуть також стосуватися недоліків у дотриманні додаткових критеріїв і принципів, які повністю дотримуються, але де наглядова практика все ще може бути покращена. У таблиці слід зазначати лише ті принципи, щодо яких надаються конкретні рекомендації. Шаблон для рекомендованих заходів виглядає таким чином.

Рекомендовані заходи для покращення дотримання Основних принципів та ефективності регуляторної та наглядової систем

Довідковий принцип	Рекомендований захід
Принцип (x)	Приклад: запропоноване запровадження регулювання (a), наглядової практики (b)
Принцип (y)	Приклад: запропоноване запровадження регулювання (c), наглядова практика (d)

99.21 Восьмий розділ описує реагування органів влади на оцінку.^[7] Оцінювач має надати наглядовому органу або органам, що оцінюються, можливість відреагувати на результати оцінки, що включає в себе надання органам повного письмового проекту оцінки. Будь-які розбіжності в думках щодо результатів оцінки мають бути чітко визначені та включені до звіту. Оцінка має передбачати ширший діалог, а тому група з проведення оцінки має провести низку обговорень з наглядовими органами під час процесу оцінки, щоб в оцінці також були відображені коментарі, занепокоєння та фактичні виправлення наглядових органів. Орган або органи влади також слід попросити підготувати стислу письмову відповідь на висновки («право на відповідь»). Оцінка не має, однак, ставати предметом переговорів, а експерти та органи влади мають бути готові «погодитися на незгоду» за умови, що погляди органів влади будуть представлені справедливо і точно.

Виноски

[7] Якщо така відповідь не надається в розумні строки, оцінювачі мають чітко зазначити це та надати короткий виклад первинної відповіді, наданої органами влади, під час обговорення з оцінювачами наприкінці місії з проведення оцінювання («підсумкова зустріч»).

99.22 Представлення результатів оцінювання у Звіті про дотримання стандартів і правил відрізняється від представлення результатів ЗДО, описаного вище. Звіт про дотримання стандартів і правил має включати весь Розділ 1 і резюме Розділів 2, 3, 4, 7 і 8. Розділу 5 (детальна оцінка) не має бути, а зведена таблиця в Розділі 6 має бути змінена таким чином, щоб вилучити колонку «класифікація». З усіх розділів слід вилучити посилання на класифікацію. Звіт про дотримання стандартів і правил є обов'язковим додатком до звітів за ПОФС, якщо не публікується повний ЗДО.